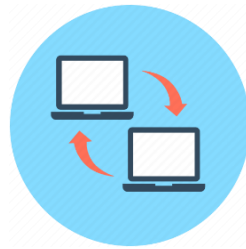


ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

με τίτλο :

«Ολιστική ανάλυση ενός καθεστώτος διαμοιρασμού δεδομένων (*data sharing*) για σκοπούς έρευνας και δημοσίου συμφέροντος : *Business to Government (B2G)*»



για μερική ικανοποίηση των όρων για απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος «*Δίκαιο και Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών*»

Λάμπρος Κ. Κώπτης (ΜΔΙ2120)

Επιβλέπουσα καθηγήτρια : Λίλιαν Μήτρου

στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών : «*Δίκαιο και Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών*»

Πειραιάς, 2022-2023

*Στην οικογένειά μου και ,ειδικά, στον σκύλο μου
ονόματι Αντέλ, στους φίλους μου και στον prof. Dr. Jelle Janssens.*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Λάμπρος Κώπτης του Κωνσταντίνου, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «*Ολιστική ανάλυση ενός καθεστώτος διαμοιρασμού δεδομένων (data sharing) για σκοπούς έρευνας και δημοσίου συμφέροντος: Business to Government (B2G)*», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί καταλλήλως στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο δηλών

Λάμπρος Κ. Κώπτης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή.....	11
1.1 Αντικείμενο της μελέτης.....	11
1.2 Στόχος και δομή της μελέτης.....	15
2. Η μορφή Business to Government διαμοιρασμού δεδομένων (B2G).....	18
2.1 Γενικά.....	18
2.2 Ο <i>Business to Government</i> διαμοιρασμός των δεδομένων : <i>state-of-play</i> . Τα παραδείγματα των ευρωπαϊκών πόλεων.....	21
2.2.1 Η προμήθεια δεδομένων (<i>data procurement</i>).....	26
2.2.2 Η χορηγία δεδομένων (<i>data donorship</i>).....	28
2.2.3 Συνεργασίες (<i>data partnerships</i>).....	29
2.2.4 Ρήτρες υποχρέωσης κοινοποίησης των δεδομένων (<i>data sharing obligations</i>).....	31
2.2.5 Συμπεράσματα.....	31
2.3 Λόγοι μη ευδοκίμησης αυτής της μορφής διαμοιρασμού δεδομένων.....	32
2.3.1 Λόγοι σχετιζόμενοι με τη <i>διακυβέρνηση</i> του μοντέλου.....	33
2.3.1.1 Απουσία πλαισίων.....	33
2.3.1.2 Εμπόδια οικονομικής φύσεως.....	35
2.3.1.3 Κατακερματισμός και ασυμμετρίες.....	38
2.3.2 Λοιποί λόγοι.....	41
2.3.2.1 Απουσία διαφάνειας.....	41
2.3.2.2 Απουσία συμμετοχής των πολιτών.....	44
2.3.2.3 Απουσία ενιαίας ηθικής προσέγγισης.....	45
2.3.3 Συμπεράσματα.....	46
2.4 Νομοθετικό πλαίσιο.....	48
2.4.1 Ταξινόμια των δεδομένων και σημασία αυτής.....	48
2.4.2 Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων.....	50
2.4.2.1 Εισαγωγή.....	50
2.4.2.2 Νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ.....	52

3. Λοιπό νομοθετικό πλαίσιο.....	64
3.1 Εισαγωγή.....	64
3.2 Κανονισμός σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους (the <i>Data Act</i>).....	67
3.3 Κανονισμός για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων (the <i>Data Governance Act</i>).....	78
4. Συμπεράσματα: βαδίζοντας προς τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων των δεδομένων μέσω του διαμοιρασμού αυτών ;.....	85
5. Βιβλιογραφία.....	89
5.1 Πρωτογενής βιβλιογραφία.....	89
5.2 Δευτερογενής βιβλιογραφία.....	92

‘

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη εκκινεί από την κοινή παραδοχή , σε ευρωπαϊκό επίπεδο, της πληθώρας ωφελειών από την εγκαθίδρυση , στην πράξη, διατομεακών διαμοιρασμών δεδομένων. Η εργασία , συγκεκριμένα , εξετάζει τον πολύπλοκο χώρο του B2G διαμοιρασμού δεδομένων, ήτοι την πρόσβαση του δημοσίου τομέα στα δεδομένα που κατέχει ο ιδιωτικός τομέας. Στόχος και βασικό ερώτημα της εργασίας αποτελεί η αξιολόγηση περί της εφικτότητας δημιουργίας βιώσιμων ,δυναμικών και νόμιμων B2G συνεργασιών διαμοιρασμού δεδομένων.

Αρχικώς, η μελέτη επικεντρώνεται στο *state-of-play* των -περιορισμένων στην πράξη- B2G πρακτικών διαμοιρασμού δεδομένων. Μέσω της προσεκτικής εξέτασης των υφιστάμενων πρακτικών , η λειτουργία των συνεργασιών B2G διαμοιρασμού δεδομένων εννοιολογείται, με συγκεκριμένα λειτουργικά μοντέλα να αποκρυσταλλώνονται. Σημαντική βάση για αυτήν την ανάλυση αποτελεί η σύνθεση της περιορισμένης, αλλά υψίστης σημασίας εμπειρική γνώση μέσω έρευνας σε τοπικό επίπεδο.

Στη συνέχεια, η μελέτη επικεντρώνεται στους πάσης φύσεως λόγους (οικονομικούς, ασυμμετρίες, έλλειψη πλαισίων κ.α.) που συνιστούν , στην πράξη, εμπόδια για την θεμελίωση αυτών των πρακτικών. Η μελέτη των εμποδίων γίνεται συνδυάζοντας πληθώρα ευρημάτων από ποικίλες εμπειρικές έρευνες, καθώς η πραγματική κατανόηση των πολυπλοκοτήτων της πράξης αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση για την απάντηση του βασικού ερωτήματος της μελέτης. Ακολούθως, η μελέτη επικεντρώνεται στο νομοθετικό πλαίσιο των B2G διαμοιρασμών δεδομένων, ισχύον και μελλοντικό. Ο γράφων προβαίνει στη νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ, προκειμένου να διαπιστωθεί η θέση αυτού του υψηλών απαιτήσεων νομοθετικού πλαισίου στο πλαίσιο των B2G διαμοιρασμών δεδομένων. Επιπλέον, ο γράφων αναλύει και προσεγγίζει κριτικά το μελλοντικό νομοθετικό πλαίσιο, στο πεδίο αυτό.

Συμπερασματικά, αυτή η εργασία περιηγείται μέσα από τον πολύπλοκο χώρο των συνεργασιών B2G διαμοιρασμού δεδομένων, διασαφηνίζοντας τις πολυπλευρικές προοπτικές, τις τρέχουσες πρακτικές, τα εμπόδια που επιμένουν και το μελλοντικό νομικό πλαίσιο. Συνδυάζοντας εμπειρική γνώση με εννοιολογική εξερεύνηση, αυτή η έρευνα έχει ως στόχο να αποτελέσει μια συνεκτική μελέτη του φαινομένου και , ακολούθως, να συμβάλλει στον διάλογο που αφορά τον διαμοιρασμό δεδομένων B2G. Στόχος είναι η μελέτη να αποτελέσει μια επιστημονική φωνή μέσα στις ενωμένες προσπάθειες που στοχεύουν στην προώθηση παραγωγικών συνεργασιών στο εξελισσόμενο οικοσύστημα που βασίζεται στα δεδομένα.

Λέξεις – κλειδιά : B2G , κοινοπραξία δεδομένων, έρευνα, δημόσιο συμφέρον, ΓΚΠΔ, ανοικτά δεδομένα, Οδηγία για τα Ανοικτά Δεδομένα, DSA, DA, διακυβέρνηση δεδομένων, έρευνα.

ABSTRACT

The present study begins with the common acknowledgement at the European level of the multitude of benefits arising from the establishment of cross-sectoral data sharing practices. Specifically, the work examines the intricate realm of B2G data sharing, that is, the access of the public sector to data held by the private sector. The objective and fundamental question of the study is to assess the feasibility of creating sustainable, dynamic, and lawful B2G data sharing collaborations.

Initially, the study focuses on the state-of-play of B2G data sharing practices, which are limited in practice. Through careful examination of existing practices, the operation of B2G data sharing collaborations is conceptualized, with specific operational models crystallizing. A significant basis for this analysis is the synthesis of limited yet highly valuable empirical knowledge from research at a local level.

Subsequently, the study delves into the various reasons (economic, asymmetries, lack of frameworks, etc.) that, in practice, hinder the establishment of these practices. The study of these obstacles is achieved by combining a plethora of findings from various empirical research, as a true understanding of the complexities of the practice is a *sine qua non* for answering the central question of the study. Furthermore, the study focuses on the legislative framework of B2G data sharing, both existing and prospective. The author engages in a legal analysis of the GDPR to ascertain the position of this high requirement legislative framework within the context of B2G data sharing. Additionally, the author critically analyzes the forthcoming legislative framework in this domain.

In conclusion, this work navigates through the intricate landscape of B2G data sharing collaborations, elucidating the multifaceted prospects, current practices, persistent barriers, and prospective legal framework. By combining empirical knowledge with conceptual exploration, this research aims to provide a coherent study of the phenomenon and subsequently contribute to the discourse surrounding B2G data sharing. The goal is for the study to be a scholarly voice within the united efforts aimed at promoting productive collaborations within the evolving data-driven ecosystem.

Keywords : *B2G, data sharing, research, public interest, GDPR, open data, Open Data Directive, DSA , DA, public data commons , data governance, research*

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

B2G : Business to Government

DA : the Data Act

DGA : the Digital Governance Act

EDPB: European Data Protection Board

EDPS: European Data Protection Supervisor

G2B : Government to Business

HLEG: High-Level Expert Group

JRC : Joint Research Center

OH-B: Metropolitan Housing Observatory της Βαρκελώνης

PSI : Public Sector Information

Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΓΚΠΔ: Γενικός Κανονισμός Προστασίας για τα Δεδομένα

ΣΛΕΕ : Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Εισαγωγή

1.1 Αντικείμενο της μελέτης

«Τα δεδομένα είναι η πηγή ζωτικότητας της οικονομικής ανάπτυξης»¹

Η ανωτέρω και άλλη παρόμοια φρασεολογία, αν και πλέον συχνή στη σχετική νομική βιβλιογραφία (ακόμη και στερεοτυπική, αλλά απολύτως εύστοχη και ικανή να συλλάβει την ουσία της θεματικής), μπορεί να συναντηθεί ήδη στις δύο πρώτες σελίδες της Ευρωπαϊκής στρατηγικής για τα δεδομένα δημοσιευθείσα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το έτος 2020², στοχεύοντας τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς δεδομένων που θα διασφαλίζει την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης και την κυριαρχία των δεδομένων, αλλά και τη δημιουργία ενός ελκυστικού περιβάλλοντος σχετικά με τα δεδομένα έως το έτος 2030. Ο διαμοιρασμός των δεδομένων

Η παρούσα εργασία έχει ως αφετηρία το κοινώς παραδεκτό γεγονός ότι – πλέον – ζούμε σε μια κοινωνία βασιζόμενη στα δεδομένα. Πράγματι, δίχως αμφιβολία, τα δεδομένα είναι παντού και αποτελούν έναν ουσιαστικό πόρο υποδομής για την καινοτομία και τη συνολική ευημερία της κοινωνίας. Συγκεκριμένα, δεν είναι τα δεδομένα *per se*, τα οποία είναι πολύτιμα, αλλά πολύτιμη είναι η πληροφορία την οποία μπορεί κανείς να αντλήσει από το συνδυασμό και την ανάλυση των δεδομένων. Η πλέον προηγμένη ικανότητά μας να συγκεντρώνουμε, επεξεργαζόμαστε και να αναλύουμε τα δεδομένα μας επιτρέπει να γνωρίζουμε *inter alia* από το πως να μειώσουμε τη ρύπανση των πόλεων, το που βρίσκεται το επίκεντρο ενός σεισμού, πώς να δημιουργήσουμε νέα φάρμακα και θεραπείες, μέχρι πως οι καταναλωτές αποφασίζουν τι θέλουν να αγοράσουν ή το τοπικό σημείο στο οποίο είναι πλέον πιθανό να

¹ D2.6 Second interim report. The European data market monitoring tool: key facts and figures, policy conclusions, data landscape and quantified stories, 28 June 2019, IDC Italia srl and The Lisbon Council, (http://datalandscape.eu/sites/default/files/report/D2.6_EDM_Second_Interim_Report_28.06.2019.pdf), όπου εκτιμάται ότι εάν εφαρμοστούν εγκαίρως οι συνθήκες πολιτικής και νομοθετικού πλαισίου γύρω από την οικονομία δεδομένων, η αξία της οικονομίας δεδομένων θα αυξηθεί σε πάνω από 829 δισεκατομμύρια ευρώ έως το 2025, αντιπροσωπεύοντας το 5,8% του συνολικού ΑΕΠ της ΕΕ. Επιπλέον, τονίζεται ότι η χρήση δεδομένων αυξάνει την παραγωγικότητα των εταιρειών σε όλους τους τομείς της οικονομίας και μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων.

² COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A European strategy for data (2020), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, σελ. 1-3.

διαπραχθεί ένα ποινικό αδίκημα. Είναι αλήθεια ότι μέσω της αναλύσεως των δεδομένων, η χρησιμότητα (*utility*) των δεδομένων μεγιστοποιείται και – όπως αναφέρθηκε ανωτέρω – μέσω του συνδυασμού των δεδομένων με προηγμένες στατιστικές μεθόδους, μπορεί κανείς να αποκτήσει γνώση αυξημένης αξίας³. Σε αυτό το πλαίσιο, ένα ενδιαφέρον και , ταυτοχρόνως, πρακτικό παράδειγμα του πως ο σωστός συνδυασμός των δεδομένων είναι ικανός να προσφέρει γνώση αυξημένης δύναμης, είναι το παράδειγμα της γνωστής Αμερικάνικης εταιρείας TARGET. Η ανωτέρω εταιρεία διαπίστωσε ότι ένα έφηβο κορίτσι ήταν έγκυος πριν από τους γονείς της ή ακόμη και αυτή την ίδια. Πράγματι, το σύστημα της εταιρείας ταυτοποίησε εικοσιπέντε (25) προϊόντα, τα οποία , όταν αγοράζονται συνδυαστικά, υποδεικνύουν αυξημένη πιθανότητα εγκυμοσύνης⁴. Αυτονοήτως, η πολυτιμότητα αυτής της γνώσης ήταν ότι η εταιρεία , βάσει αυτής πληροφορίας, μπορούσε να αποστείλει κουπόνια σε μια περίοδο διαμόρφωσης νέων συνηθειών και νέων καταναλωτικών αναγκών στη ζωή μιας γυναίκας.

Έχοντας καταστήσει σαφή την πολυδιάστατη αξία των δεδομένων και τη δύναμη που αυτά έχουν σε πολλές πτυχές της σύγχρονης κοινωνίας, μια ενδιαφέρουσα ερώτηση , η οποία εγείρει είναι : *ποιος έχει τα δεδομένα στην κατοχή του ;*

Είναι γνωστό ότι ο ιδιωτικός τομέας κατέχει απέραντο όγκο δεδομένων. Αρκεί κανείς να αναλογιστεί ιδιωτικές εταιρείες, όπως – λόγου χάρη – παρόχους τηλεπικοινωνιών, υπηρεσίες μετακίνησης και ταξιδιών, ιστοσελίδες για διαμονή, εταιρείες τεχνολογίας και καινοτομίας, όπως η Google, μέσω της παγκοσμίως εδραιωμένης και κυρίαρχης μηχανής αναζήτησής της και , φυσικά, τις πλατφόρμες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ήτοι Twitter και Facebook. Συνεπώς, μπορεί κανείς να κατανοήσει τον τιάνιο όγκο δεδομένων (και , ακολούθως , την αξία αυτών) που συλλέγονται και επεξεργάζονται οι ιδιωτικές εταιρείες μέσω , όπως εξετέθη , των μηχανών αναζήτησης, των εφαρμογών διαμοιρασμού περιεχομένου κλπ⁵. Από την άλλη πλευρά, πλέον, η ανάδειξη του φαινομένου της ψηφιακής διακυβέρνησης σε έναν από τους πρωταρχικούς στόχους στο πλαίσιο της διακυβέρνησης στην Ελλάδα⁶, αλλά

³ V Mayer – Schonberger, και K Cukier (2013) , Big Data : A Revolution that Will Transform how We Live, Work, and Think, Houghton.

⁴ A Richterich (2018), The Big Data Agenda: Data Ethics and Critical Data Studies, University of Westminster Press, London.

⁵ A Richterich (2018), The Big Data Agenda: Data Ethics and Critical Data Studies, University of Westminster Press, London.

⁶Για περισσότερες πληροφορίες : <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/actions/national-initiatives/national-strategies/greece-digital-transformation-strategy-2020-2025#:~:text=The%20Digital%20Transformation%20Strategy%202020>

και η ολική ψηφιοποίηση των παρεχόμενων δημόσιων υπηρεσιών, έχουν ως απόρροια την εξ' ολοκλήρου ψηφιοποίηση του δημόσιου τομέα. Πρακτικώς, αυτό σημαίνει ότι και ο δημόσιος τομέας ,πλέον, επεξεργάζεται μεγάλο αριθμό δεδομένων όλων των κατηγοριών.

Έχοντας θεμελιώσει ότι τα δεδομένα ,εάν και εφόσον χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά, μπορούν να καταστούν ιδιαιτέρως βοηθητικά για μια καλύτερη κοινωνία, παράδοξη είναι η συνειδητοποίηση ότι μεγάλο μέρος της δυνατότητας για χρήση δεδομένων προς όφελος της κοινωνίας παραμένει αναξιοποίητο. Είναι ,πράγματι, εσφαλμένο να υποθέσει κανείς ότι ,λόγου χάρη, οι εμπορικοί φορείς έχουν την ικανότητα να κάνουν πλήρη και βέλτιστη χρήση των δεδομένων. Συντριπτικό ποσοστό των δεδομένων που δημιουργούνται δεν χρησιμοποιούνται ποτέ. Ο κύριος λόγος είναι ότι αυτοί που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν αξία και κοινό όφελος χρησιμοποιώντας τα δεδομένα, δεν αποκτούν ποτέ πρόσβαση σε αυτά. Η μονοπώληση των δεδομένων επιφέρει αρνητικές εξωτερικές επιπτώσεις στην κοινωνία, περιορίζοντας την καινοτομία και την ανάπτυξη εν γένει. Από την άλλη, είναι η ευρύτερη χρήση των δεδομένων που ευθυγραμμίζεται και ταυτίζεται ενίοτε με το κοινό καλό. Η πρόσβαση στα δεδομένα πρέπει να θεωρείται ως μέσο όχι μόνο για την επίτευξη οικονομικών κερδών, αλλά και για την ικανοποίηση πληθώρας δικαιωμάτων, όπως η ελευθερία έκφρασης, η ενημέρωση, οι υπηρεσίες και ο ανταγωνισμός⁷.

Επομένως, σήμερα δεν παρατηρείται έλλειψη δεδομένων, αλλά ασυμμετρία πρόσβασης και ικανότητας επαναχρησιμοποίησης των δεδομένων. Η ως άνω ασυμμετρία περαιτέρω ενισχύει κυρίως την κυριαρχία στην αγορά ελάχιστων εταιρειών τεχνολογίας⁸. Όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, για να δικαιολογήσουν την άρνηση και τον περιορισμό στην πρόσβαση των δεδομένων, οι ιδιωτικές εταιρείες συνήθως επικαλούνται είτε την ανάγκη διατήρησης της ανταγωνιστικότητάς τους στην αγορά , είτε την προστασία του απορρήτου των χρηστών⁹. Η περιορισμένη πρόσβαση στα δεδομένα αποτελεί ιδιαίτερα πρόκληση και ειδικότερα για τους δημόσιους φορείς, όπως αποδεικνύεται από περιπτώσεις , όπως το *Global Data Baromete*¹⁰ και το *World Bank's social contract for data*¹¹. Την ίδια στιγμή, μάλιστα, αμφισβητούνται η

[2025%20of%20Greece%2C%20called,Greek%20society%20-%20at%20all%20levels%20and%20ages.](#) (τελευταία προσπέλαση : 24-04-2023).

⁷ Tommasio F. (2021) , “An Alternative to Data Ownership: Managing Access to Non-Personal Data through the 6 Commons,” *Global Jurist* 21, Ar. 1, 181-210. DOI:10.1515/gj-2020-0034.

⁸ Van Dijck J. (2020) , “Seeing the forest for the trees: Visualizing platformization and its governance.” *New Media & Society* 23, αρ. 9. , DOI:10.1177/1461444820940293

⁹ E. Cohen J. (2019), “Between Truth and Power: The Legal Constructions of Informational Capitalism.” (New York, NY: Oxford University Press 2019). DOI:10.1093/oso/9780190246693.001.0001.

¹⁰ Περισσότερες πληροφορίες : <https://globaldatabarometer.org/>

¹¹ Περισσότερες πληροφορίες : <https://wdr2021.worldbank.org/stories/the-social-contract-for-data/>

ακεραιότητα και οι ικανότητες του δημόσιου τομέα, ενώ ο ιδιωτικός τομέας απεικονίζεται ως το «χρυσό πρότυπο» των λύσεων που βασίζονται στην ανάλυση των δεδομένων¹². Η τάση για διευθέτηση μέσω της τεχνολογίας και η εξύμνηση των ιδιωτικών εταιρειών συμβαδίζει συχνά με τη δυσπιστία προς τη δημόσια δράση¹³.

Τα δεδομένα, λοιπόν, βρίσκονται στα χέρια είτε του ιδιωτικού τομέα, είτε του δημόσιου τομέα. Ωστόσο, όπως ειπώθηκε ανωτέρω, η πρόσβαση και η επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων είτε από το δημόσιο τομέα (Business-to-Government), είτε από τον ιδιωτικό τομέα (Government-to-Business) παραμένει ένα αινιγματικό, προβληματικό ζήτημα. Πράγματι, αμφότεροι οι τομείς δεν φαίνονται έτοιμοι να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες των δεδομένων, μέσω του διαμοιρασμού αυτών (των δεδομένων) που αυτοί κατέχουν. Όπως θα καταδειχθεί αναλυτικώς στη συνέχεια της παρούσας μελέτης, εμπόδια οργανωτικής, τεχνικής, αλλά και νομικής φύσεως (καθώς και η γενικευμένη έλλειψη κουλτούρας ανταλλαγής δεδομένων) μεταξύ των τομέων καθιστούν τις διατομεακές συνεργασίες μη επιτεύξιμες, με απόρροια αυτές να εξακολουθούν να είναι σε μεγάλο βαθμό μεμονωμένες, βραχυπρόθεσμες και εν γένει μη βιώσιμες.

Η *διατομεακή συνεργασία* ως μέσο για την επίλυση πάσης φύσεως προβλημάτων δεν αποτελεί – φυσικά – μια νέα ιδέα. Πράγματι, μπορεί κανείς να συναντήσει τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε ειδικότερη, τομεακή νομοθεσία, όπως θα εκτεθεί λεπτομερώς κατωτέρω. Πιο συγκεκριμένα, στο τεχνικώς ιδιαίτερο και νομικώς απαιτητικό τομέα της *κυβερνοασφάλειας*, η ανάγκη ενεργούς συμμετοχής ιδιωτικών πόρων, ικανοτήτων, τεχνογνωσίας και εμπειρογνομosύνης για την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο (το οποίο – παραδοσιακά – θεωρείται ως υποχρέωση που πρέπει να εκπληρωθεί από τις δημόσιες αρχές), έχει ήδη γίνει ομοφώνως αποδεκτή στον νομικό κόσμο. Πιο συγκεκριμένα, βάσει της περιβόητης Οδηγίας NIS¹⁴, η συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αποτελεί βασικό στοιχείο, με στόχο τη δημιουργία μιας ανθεκτικής απάντησης στο έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Η ίδια νοοτροπία σχετικά με τη διατομεακή συνεργασία – επίσης – απηχεί στην – προσφάτως δημοσιευμένη – αναθεώρηση της Οδηγίας

¹² Karl Löfgren, C., R. Webster W. (2020), “The value of Big Data in government: The case of “smart cities.” Big 9 Data & Society 7, αρ. 1, σελ. 1-14. DOI:10.1177/2053951720912775.

¹³ Morozov E (2013), “To Save Everything, Click Here: The Folly of Technological Solutionism.” (New York, NY: 10 PublicAffairs).

¹⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016, σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση.

NIS, δηλαδή την Οδηγία NIS 2¹⁵, η οποία αναγνωρίζει τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα ως αποτελεσματικό τρόπο για την επίτευξη του απώτερου στόχου της κυβερνοασφάλειας. Σε διαφορετικό πλαίσιο, αυτό της δημόσιας υγείας, σχετική δήλωση του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας καταδεικνύει ότι «για την ενεργοποίηση του μεγαλύτερου παγκόσμιου αγαθού θα απαιτηθεί αλληλεγγύη και συνεργασία, η δημιουργία [...] εταιρικών σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και η διευκόλυνση της [...] ανταλλαγής πληροφοριών»¹⁶ αποδεικνύει τη ραγδαία αυξανόμενη ανάγκη δημιουργίας συνδέσεων κοινής χρήσης δεδομένων ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με έναν πολύ ευρύτερο τρόπο. Στην πράξη, οι κυβερνήσεις συχνά ανακαλύπτουν ότι χρειάζονται – για παράδειγμα – δεδομένα μεταφορών ή τηλεπικοινωνιών, τα οποία διατηρούνται ιδιωτικά, προκειμένου να κατανοήσουν τα πρότυπα και να νομοθετήσουν ανάλογα.

Υπό το πρίσμα των ως άνω εκτεθέντων, *αντικείμενο μελέτης* της παρούσας εργασίας θα αποτελέσει ένα καθεστώς διατομεακού διαμοιρασμού των δεδομένων, ήτοι του διαμοιρασμού μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, αλλά και για σκοπούς πραγματοποίησης έρευνας. Αναλυτικότερα, η παρούσα μελέτη εκκινεί από τη βάση/ιδέα ότι ο προαναφερόμενο Business – to – Government (εφεξής : B2G) διαμοιρασμός δεδομένων μπορεί να επιλύσει αποτελεσματικώς δισεπίλυτα κοινωνικά προβλήματα, καθώς και καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, παρέχοντας , γενικώς , οφέλη στην κοινωνία, μέσω της επαναχρησιμοποίησης των διαμοιρασθέντων δεδομένων και – ακολούθως- της μεγιστοποίησης των δυνατοτήτων αυτών προς την εκπλήρωση δημοσίων συμφερόντων.

1.2 Στόχος και δομή της μελέτης

Έχοντας παραθέσει τα ανωτέρω, γίνεται ευκόλως διακριτό ότι *στόχος* της παρούσας εργασίας είναι , σε πρώτο επίπεδο , η θεωρητική ανάλυση και πλαισίωση της έννοιας αυτής της μορφής διατομεακού διαμοιρασμού των δεδομένων, ήτοι του B2G (πρόσβαση από τον δημόσιο τομέα στα δεδομένα που κατέχει ο ιδιωτικός τομέας) στο ειδικότερο πλαίσιο του

¹⁵ ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2022/2555 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Δεκεμβρίου 2022 σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο κυβερνοασφάλειας σε ολόκληρη την Ένωση, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 910/2014 και της οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972, και για την κατάργηση της οδηγίας (ΕΕ) 2016/1148 (οδηγία NIS 2).

¹⁶ World Health Organization (WHO), “COVID – 19 Strategy Update, World Health Organization.

δημόσιου συμφέροντος και της έρευνας. Επιπλέον, στόχος της παρούσας εργασίας είναι η – στο μέτρο του δυνατού - πραγματιστική εξέταση της μορφής αυτής διαμοιρασμού των δεδομένων, δηλαδή το πως αυτή έχει λειτουργήσει -απουσία ρητής νομοθετικής της ρύθμισης- έως σήμερα στην πράξη. Σε δεύτερο, επίπεδο η ανάλυση του μελλοντικού ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου κρίνεται επιβεβλημένη, προκειμένου κανείς να έχει μια πλήρη εικόνα του πως τέτοιας φύσεως διαμοιρασμοί δεδομένων πρόκειται να λειτουργήσουν στο μέλλον. *Τελικός στόχος της παρούσας μελέτης είναι να δώσει μια ασφαλή και νομικά ορθή απάντηση σχετικά με το πόσο πιθανοί είναι τέτοιοι διαμοιρασμοί στην πράξη και , αν ναι, υπό ποιες νομικές προϋποθέσεις.* Συγκεκριμένα, στόχος τους γράφοντος , μέσω της παρούσας μελέτης, είναι να εξετάσει το κατά πόσο η νομική πραγματικότητα απέχει (ή και όχι) από τη δημιουργία πλαισίων που, επιτρέπουν την ανάπτυξη ζωντανών, δυναμικών και διατηρήσιμων αντίστοιχων οικοσυστημάτων διαμοιρασμού δεδομένων. Με άλλα λόγια πόσο απέχει η νομική, κοινωνικοτεχνική και οικονομική πραγματικότητα από την πλήρη εξάλειψη των ως άνω αναφερθέντων ασυμμετριών στην πρόσβαση και την επαναχρησιμοποίηση για το κοινό όφελος των τεράστιων όγκων δεδομένων που παράγονται καθημερινώς¹⁷;

Προκειμένου η μελέτη αυτή να φτάσει με ασφάλεια και ορθότητα σε συμπεράσματα, διαρθρώνεται ως εξής:

Στο *Δεύτερο Κεφάλαιο* της εργασίας θα αναλυθεί διεξοδικώς η μορφή διατομεακού διαμοιρασμού των δεδομένων, ήτοι το Business-to-Government (**B2G**). Αρχικώς, πολύτιμες πληροφορίες θα αντληθούν από σχετικές έρευνες και θα παρέχουν τη δυνατότητα να διαπιστωθεί με ποιους τρόπους έχουν λειτουργήσει μέχρι σήμερα τέτοια μοντέλα διαμοιρασμού δεδομένων , δηλαδή η πρόσβαση από τον δημόσιο τομέα στα δεδομένα που κατέχουν ιδιωτικές εταιρείες. Στη συνέχεια, θα κατονομαστούν και θα αναλυθούν ποιοι λόγοι αποτελούν τροχοπέδη στην καθιέρωση ενός τέτοιου μοντέλου διαμοιρασμού. Στο *Τρίτο Κεφάλαιο* της εργασίας το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο θα εξεταστεί, προκειμένου να εξαχθεί το συμπέρασμα κατά πόσο η μορφή αυτή διατομεακού διαμοιρασμού δεδομένων μπορεί να «ευδοκιμήσει» εντός του εκάστοτε νομοθετικού πλαισίου. Αναλυτικότερα, σε αυτό το κεφάλαιο δύο σημαντικά νομοθετικά κείμενα σχετικά με (κάθε τύπο) δεδομένων θα αναλυθούν, ήτοι , φυσικά, ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων¹⁸ (εφεξής : ΓΚΠΔ), αλλά και

¹⁷ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 9.

¹⁸ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας

ο Κανονισμός για την ελεύθερη ροή των δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο *Τέταρτο Κεφάλαιο* θα αναλυθούν κριτικώς τα επερχόμενα / μελλοντικά νομοθετικά πλαίσια , τα οποία θα ρυθμίσουν στο μέλλον το ζήτημα του διαμοιρασμού και της επαναχρησιμοποίησης των δεδομένων, ήτοι ο αναμενόμενος Κανονισμό για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων¹⁹ (εφεξής : DGA) , ο Κανονισμός σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους²⁰ (εφεξής : DA). Τα ανωτέρω νομοθετικά πλαίσια , όπως θα παρατεθεί εν συνεχεία, αναγνωρίζουν τόσο τη σημασία των δεδομένων για τον δημόσιο τομέα όσο και τη δευτερογενή χρήση των δεδομένων του δημόσιου τομέα από τον ιδιωτικό τομέα, προσπαθώντας παράλληλα να διαφυλάξουν τα δικαιώματα τρίτων. Τέλος, στο *Πέμπτο Κεφάλαιο* της εργασίας θα παρατεθούν τα συμπεράσματα της μελέτης.

95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

¹⁹ Πρόταση για ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση δεδομένων (Πράξη για τη διακυβέρνηση δεδομένων) (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) {SEC(2020) 405 final} - {SWD(2020) 295 final} - {SWD(2020) 296 final}.

²⁰ Πρόταση για ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για εναρμονισμένους κανόνες σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους (Πράξη για τα δεδομένα) (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) {SEC(2022) 81 final} - {SWD(2022) 34 final} - {SWD(2022) 35 final}.

2. Η μορφή Business to Government διαμοιρασμού δεδομένων (B2G)

2.1 Γενικά

Αν και η σημαντικότητα των δεδομένων, αλλά και οι ευρείες δυνατότητες για το δημόσιο συμφέρον και την έρευνα από την καθιέρωση διατομεακών διαμοιρασμών, εν γένει, έχουν ήδη καταδειχθεί στο εισαγωγικό τμήμα της παρούσας μελέτης, σε αυτό το σημείο της εργασίας, η προσοχή θα εστιασθεί στη λειτουργικότητα του διαμοιρασμού και της επαναχρησιμοποίησης των κατεχόμενων από τον ιδιωτικό τομέα δεδομένων (*privately held data*). Αναπόφευκτα, λοιπόν, και με τον κίνδυνο επανάληψης ιδεών, το πως ένα τέτοιο μοντέλο διαμοιρασμού μπορεί να εξυπηρετήσει το δημόσιο συμφέρον και τον σκοπό της έρευνας πρέπει να αναλυθεί και σε αυτό το σημείο της εργασίας.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, τα δεδομένα γενικώς, αλλά και τα κατεχόμενα από τον ιδιωτικό τομέα δεδομένα, ειδικότερα, παρουσιάζουν υψηλές προοπτικές για την εξυπηρέτηση του *δημόσιου συμφέροντος* και της *έρευνας*. Συγκεκριμένα, τα δεδομένα αυτά μπορούν να μεγιστοποιήσουν την ακρίβεια διαφορών ειδών διαδικασιών λήψης αποφάσεων, παρέχουν νέες επιστημονικές πληροφορίες, επιλύσουν θέματα νομοθέτησης, επιτρέποντας τοιουτοτρόπως την πιο στοχευμένη παρέμβαση και επίλυση κοινωνικών ζητημάτων και, άρα, βελτιώνοντας γενικώς την παροχή των δημόσιων υπηρεσιών²³. Τούτο, φυσικά, μπορεί να αποτελέσει εξαιρετική ευκαιρία και για την εξοικονόμηση χρημάτων εκ μέρους του δημοσίου. Για παράδειγμα, δεδομένα, τα οποία έχουν συλλεχθεί από παρόχους υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας, ιστοσελίδες οικονομικών συναλλαγών πάσης φύσεως, συσκευές παγκόσμιων συστημάτων θεσιθεσίας (GPS) παρέχουν δυνατότητες, οι οποίες αξιοποιούμενες, μπορούν να συνδράμουν – λόγου χάρη – στην πιο περιβαλλοντική και ορθότερη ρημοτομία και στο σχέδιο της πόλης, πιο αποδοτική συγκοινωνία, καλύτερα ενεργειακά συστήματα, την προστασία των ανθρώπινων ζώων σε περιόδους κρίσης πάσης φύσεως ή τη βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης. Αρκεί κανείς να φανταστεί τη συνδρομή – παραδείγματος χάριν- δεδομένων που έχουν συλλεχθεί από διάφορους αισθητήρες στις πόλεις στην πρόβλεψη των ροών κυμάτων τουρισμού στις πόλεις, την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής ρύπανσης και την κατανόηση της κίνησης στους δρόμους.

²³ European Political Strategic Centre (2017), 'Enter the data economy. EU policies for a thriving data ecosystem', EPSC Strategic Notes, Τεύχος 21, διαθέσιμο : https://ec.europa.eu/epsc/publications/strategic-notes/enter-data-economy_en, (τελευταία προσπέλαση : 3-5-2023).

Σε αυτό το πλαίσιο, αξίζει κανείς να αναλογισθεί τα κάτωθι. Η διατομεακή ανταλλαγή δεδομένων αλλά και η επαναχρησιμοποίηση αυτών, ως μέσο εκπλήρωσης του δημοσίου συμφέροντος, διεξαγωγής της έρευνας ή άλλως και ,πιο γενικώς, για κάθε «περαιτέρω χρήση», αποτελεί μια παραδοχή στον επιστημονικό κόσμο. Τούτη η συλλογιστική απηχεί στην ήδη υπάρχουσα πολιτική για τα ανοιχτά δεδομένα, η οποία προβλέπει ότι ένα μέρος των δεδομένων, που κατέχει ο δημόσιος τομέας, γίνονται υποχρεωτικώς διαθέσιμα²⁴ για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος και έρευνας.

Ενώ , λοιπόν, η δύναμη των δεδομένων ήδη έχει καταδειχθεί, καθώς και το ότι ο ιδιωτικός τομέας έχει στην κατοχή του τεράστιους όγκους δεδομένων, τα οποία μπορούν , κάλλιστα , να επαναχρησιμοποιηθούν, αντίστοιχη πολιτική βάσει της οποίας ο δημόσιος τομέας μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση στα δεδομένα του ιδιωτικού τομέα, παραδόξως(;) δεν υφίσταται ακόμη. Και ενώ αντίστοιχη πολιτική δεν υφίσταται ακόμη, είναι ο δημόσιος τομέας που είναι επιφορτισμένος με την υποχρέωση επίλυσης κοινωνικών προκλήσεων και με τη διασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας και του «γενικού καλού». Και είναι απολύτως κατανοητό ότι η εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα θα μπορούσε να υποβοηθηθεί σημαντικώς από την μετατροπή του δημόσιου τομέα σε έναν *data driven* τομέα, μέσω της ενίσχυσης αυτού (του δημόσιου τομέα) με τα δεδομένα του ιδιωτικού τομέα. Ωστόσο, η πραγματικότητα απέχει από αυτό. Πράγματι, ο δημόσιος τομέας, αν και σημαντικά εξελιγμένος και ψηφιοποιημένος, γενικώς αδυνατεί να φτάσει στο επίπεδο²⁵ τεχνολογικής εξέλιξης, ψηφιοποίησης και – εν γένει - στροφής στα δεδομένα, που χαρακτηρίζει ήδη τον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, στην πραγματικότητα , απουσία ενός σταθερού και κατάλληλου νομοτεχνικού πλαισίου, ο δημόσιος τομέας δε μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σε ιδιωτικώς κατεχόμενα δεδομένα.

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να ειπωθεί ότι ήδη στην πράξη έχουν καταγραφεί είτε εμπορικής ,είτε μη εμπορικής φύσεως συνεργασίες (λ.χ. συμφωνίες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης)²⁶ μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Ωφέλιμο είναι να παρατεθούν ορισμένα παραδείγματα τέτοιων

²⁴ ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2019/1024 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Ιουνίου 2019 για τα ανοιχτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα. Η έννοια των ανοιχτών δεδομένων, καθώς και η ταξινόμια των δεδομένων και πως αυτή επηρεάζει τη διαχείριση των δεδομένων στο πλαίσιο των μοντέλων διαμοιρασμού θα αναλυθεί κατωτέρω.

²⁵ Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή είχε προτείνει ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση 2016-2020 για την επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού της κυβέρνησης, (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0179&from=EN>) (τελευταία προσπέλαση : 3-5-2023).

²⁶ Ενδιαφέρουσες πληροφορίες μπορεί κανείς να αντλήσει στο Klein, T., και Verhulst, S. (2017), 'Access to new data sources for statistics: business models and incentives for the corporate sector', OECD Statistics Working Papers, Ap. 6, OECD Publishing, (<https://doi.org/10.1787/9a1fa77f-en>). (τελευταία προσπέλαση : 3-5-2023).

συνεργασιών για το «κοινό καλό» (έννοια που εδώ χρησιμοποιείται εδώ από το γράφοντα ευρέως, περικλείοντας, δηλαδή, αμφότερες τις έννοιες του *δημόσιου συμφέροντος* και τους σκοπούς της *έρευνας*).

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, αρκετές σχετικές περιπτώσεις *Business-to-Government* (B2G) διαμοιρασμού των δεδομένων πήραν τη μορφή συνεργασιών ιδιωτικού-δημόσιου τομέα, όπως η πρωτοβουλία *Data for Good* της Meta²⁷ ή οι Αναφορές κινητικότητας κοινότητας της Google²⁸. Αυτές οι αξιέπαινες πρωτοβουλίες έχουν αναζωογονήσει παγκοσμίως την ιδέα της συνασπισμένης δράσης στον τομέα της υγείας. Ωστόσο, αποτελούν την εξαίρεση στον κανόνα, καθώς παραμένουν μεμονωμένες προσπάθειες. Ένα άλλο παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της γνωστής πλατφόρμας κοινωνικής δικτύωσης Twitter, η οποία συνεργάστηκε με τη United Nations Children's Fund (UNICEF), προκειμένου να παρακολουθηθεί η αντί εμβολιαστική τάση σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης της Ανατολικής Ευρώπης, αλλά και προκειμένου να βελτιώσει τις πρακτικές καμπάνιας και διαφήμισης του εμβολίου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης²⁹. Στο Άμστερνταμ, το έτος 2017, μια συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα³⁰ καθιερώθηκε για την ανάπτυξη της κοινής χρήσης και ανταλλαγής δεδομένων σχετικών με την ασφάλεια σε πραγματικές καταστάσεις. Στόχος του υπήρξε η τόνωση της ανταλλαγής και της κοινής χρήσης δεδομένων σχετικών με την ασφάλεια της οδικής κυκλοφορίας μεταξύ των κατασκευαστών των οχημάτων, των παρόχων των υπηρεσιών και των κρατών-μελών, σε μια τεχνική υποδομή, που τελικά θα επέτρεπε τις διασυνοριακές ανταλλαγές για την προώθηση παν-Ευρωπαϊκών λύσεων και διαλειτουργικότητας.

Παρά την ύπαρξη των ανωτέρω και άλλων αντίστοιχων παραδειγμάτων, τα οποία αποδεικνύουν – σε πρώτο επίπεδο- την πραγματοποιησιμότητα τέτοιων συνεργασιών, πυρήνας των οποίων αποτελεί η κοινοποίηση ιδιωτικώς κατεχόμενων δεδομένων στο δημόσιο τομέα και – δεύτερον- την ωφελιμότητα αυτών (των συνεργασιών), ένα μη αμελητέο μέρος των δυνατοτήτων τέτοιας φύσεως συνεργασιών παραμένει – μέχρι στιγμής - αναξιοποίητο. Ωστόσο, ο επιστημονικός διάλογος επί του θέματος στον νομικό κόσμο έχει, πλέον, ανοίξει, με τις εξελίξεις

²⁷ Περισσότερες πληροφορίες : <https://dataforgood.facebook.com/>

²⁸ Περισσότερες πληροφορίες : <https://www.google.com/covid19/mobility/>

²⁹ Verhulst, S και Young A., (2017), 'The potential of social media intelligence to improve people's lives', GovLabReport, The Governance Lab, διαθέσιμο: (<https://www.thegovlab.org/static/files/publications/social-media-data.pdf>). (τελευταία προσπέλαση : 3-5-2023).

³⁰ Data Task Force (2017) στην ιστοσελίδα Data for Road Safety (<https://www.dataforroadsafety.eu/data-task-force>); 'On our way towards connected and automated driving in Europe', Government of the Netherlands, (<https://www.government.nl/documents/leaflets/2017/05/18/on-our-way-towards-connected-and-automated-driving-in-europe>). (τελευταία προσπέλαση : 3-5-2023).

των τελευταίων ετών³¹ να εκκινούν από την κοινή παραδοχή της ανάγκης του «ξεκλειδώματος» των ιδιωτικώς κατεχόμενων δεδομένων, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η ίδια η δυνατότητα των δεδομένων να εξυπηρετήσουν το δημόσιο συμφέρον και την έρευνα³².

2.2 Ο Business to Government διαμοιρασμός των δεδομένων : *state-of-play*. Τα παραδείγματα των ευρωπαϊκών πόλεων.

Η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας ενός B2G μοντέλου διαμοιρασμού των δεδομένων σε πρακτικό / πραγματιστικό πλαίσιο, αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση για την εδραίωση τέτοιων μορφών διαμοιρασμού δεδομένων, τη μεγιστοποίηση των ποικίλων οφελών, που ένα τέτοιο μοντέλο μπορεί να παρέχει , αλλά και την ευστοχότερη μελλοντική νομοθέτηση της B2G κατασκευής διαμοιρασμού των δεδομένων. Απλούστερα : *πως διενεργούνται στην πράξη τέτοιου είδους διαμοιρασμοί* ; Για τους ανωτέρω λόγους, στο παρόν σημείο της εργασίας θα παρατεθούν σημαντικές πληροφορίες και πρακτική γνώση, η οποία θα αντληθεί από τις εξαιρετικά περιορισμένες , σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διενεργηθείσες εμπειρικές έρευνες, στο πλαίσιο του B2G διαμοιρασμού των δεδομένων.

Αναφορικά δε με την έννοια του διαμοιρασμού³³ *per se* ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα διαφορετικά *modi operandi* της ίδιας της έννοιας της πρόσβασης από το δημόσιο τομέα στα ιδιωτικώς κατεχόμενα δεδομένα. Πράγματι, η έννοια του διαμοιρασμού αποδεικνύεται πολυσχιδής και ποικιλόμορφη στην πράξη. Συγκεκριμένα, κανείς μπορεί να κάνει λόγο , λοιπόν , για πιο *κλειστούς* έως και πιο *ανοιχτούς* τρόπους διαμοιρασμού των δεδομένων. Πρακτικά μιλώντας³⁴:

³¹ Βλ. τις έννοιες “*data collaboratives*”, “*data trusts*” ή και “*data philanthropy*” στους Verhulst, S. και Sangokoya, D., (2015) ‘Data collaboratives: exchanging data to improve people’s lives’, Medium, , (<https://medium.com/@sverhulst/data-collaboratives-exchanging-data-to-improve-people-s-lives-d0fcfc1bdd9a>) και Kirkpatrick, R. (2013) , ‘A new type of philanthropy: donating data’, Harvard Business Review, 21 March 2013, (<https://hbr.org/2013/03/anew-type-of-philanthropy-don>). (τελευταία προσπέλαση : 3-5-2023).

³² Elkin-Koren, N. και Gal, M. (2018) , ‘The chilling effect of governance-by-data on innovation’, University of Chicago Law Review, Vol. 86 (<https://ssrn.com/abstract=3213175>).

³³ Σε αυτό το πλαίσιο , μάλιστα , είναι σημαντικό να τεθεί ότι η έννοια *διαμοιρασμός* χρησιμοποιείται συμπεριλαμβάνοντας και πρακτικές, στις οποίες δεν υπάρχει κυριολεκτικά διαμοιρασμός (“*hand over*”) των δεδομένων από την ιδιωτική εταιρεία στο δημόσιο τομέα.

³⁴ HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing , Ευρωπαϊκή Ένωση

- η ανάλυση των ιδιωτικώς κατεχόμενων δεδομένων πραγματοποιείται εσωτερικά από τον ίδιο τον προμηθευτή των δεδομένων (ιδιωτική εταιρεία), ο οποίος στη συνέχεια μοιράζεται με το δημόσιο φορέα τα αποτελέσματα της ως άνω ανάλυσης. Πρακτικό παράδειγμα , σε αυτό το πλαίσιο , αποτελεί η περίπτωση της πόλης της Ρώμης σε ορισμένα , μεμονωμένα πιλοτικά έργα διαμοιρασμού δεδομένων με τις ιδιωτικές εταιρείες. Συγκεκριμένα, σε αυτές τις περιπτώσεις, ο δημόσιος τομέας δεν αιτήθηκε απευθείας τα δεδομένα από την ιδιωτική εταιρεία, αλλά , αρχικώς , ενημερώθηκε για τα είδη των δεδομένων που κατέχει η ιδιωτική εταιρεία και τις πληροφορίες που μπορούν να εξαχθούν από την ανάλυση αυτών. Έπειτα , ρώτησε την ιδιωτική εταιρεία για το ποιες από τις ως άνω πληροφορίες είναι πρόθυμη να μοιραστεί με το δημόσιο και , εν συνεχεία , προχώρησαν στην πραγματοποίηση του διαμοιρασμού των πληροφοριών που προέκυψαν από την ανάλυση των κατεχόμενων από την ιδιωτική εταιρεία δεδομένων³⁵.

- ο προμηθευτής των δεδομένων (ιδιωτική εταιρεία) φιλοξενεί εξωτερικούς αναλυτές, οι οποίοι , αφού αναλύσουν τα δεδομένα, στη συνέχεια μοιράζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των δεδομένων με το δημόσιο φορέα.

- ένας προμηθευτής δεδομένων συνεργάζεται με κάποιον άλλον προμηθευτή δεδομένων και μοιράζονται μεταξύ τους, αλλά και με το δημόσιο τομέα, είτε τα δεδομένα , είτε τα αποτελέσματα της συνδυαστικής ανάλυσης των δεδομένων.

- ένας προμηθευτής δεδομένων μοιράζεται απευθείας με κάποιο τρίτο μέρος (δημόσιο τομέα) τα δεδομένα σε κλίμα εμπιστευτικότητας

- ο προμηθευτής δεδομένων επιτρέπει την άμεση πρόσβαση από όλους σε ορισμένες βάσεις δεδομένων που κατέχει.

Μέσω των ως άνω εκτεθέντων (ενδεικτικώς και όχι περιοριστικώς) μηχανισμών διαμοιρασμού, τα κατεχόμενα από τον ιδιωτικό τομέα δεδομένα μπορούν να διαμοιραστούν βάσει κάποιων λειτουργικών μοντέλων/βάσεων. Συγκεκριμένα, η πρακτική δείχνει ότι ,στην πλειονότητα των περιπτώσεων, εφαρμόζονται από τις διοικήσεις διάφορα μοντέλα διαμοιρασμού δεδομένων, που λαμβάνουν τη μορφή εγχειρημάτων, πρωτοβουλιών και στρατηγικών πειραματικής φύσεως και , κυρίως , σε έδαφος αβεβαιότητας . Περιληπτικά, τα λειτουργικά μοντέλα, που ακολουθούνται από τις τοπικές διοικήσεις για την πρόσβαση σε ιδιωτικώς κατεχόμενα δεδομένα είναι ποικιλόμορφα και βασίζονται σε διαφορετικής φύσεως σχέσεις μεταξύ των παραγόντων του

³⁵,Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Liva G., Micheli M. ,Schade S., Kostev A.,Gori M. και Codagone C. (2023), City data ecosystems between theory and practice : A qualitative exploratory study in seven European cities , Cambridge University Press, σελ. 9-10. , doi : 10.1017/dap.2023.13 .

διαμοιρασμού των δεδομένων. Ορισμένες ιδιωτικές εταιρείες , λόγου χάρη , μοιράζονται τα δεδομένα, τα οποία κατέχουν δωρεάν, ήτοι σε ένα *εθελοντικό πλαίσιο*, δηλαδή στο πλαίσιο εκπλήρωσης της *εταιρικής κοινωνικής τους ευθύνης* , όπως για την παροχή βοήθειας σε επείγοντα περιστατικά ή για να υποστηρίξουν πρωτοβουλίες προς εκπλήρωση του δημόσιου συμφέροντος. Αυτός ο τρόπος διαμοιρασμού των δεδομένων από την ιδιωτική εταιρεία προς το δημόσιο τομέα είναι γνωστός στη βιβλιογραφία ως *χορηγία δεδομένων (data donorship)*³⁶. Διαφορετική είναι η περίπτωση της *προμήθειας των δεδομένων (data procurement)*³⁷ , ως πρακτικός τρόπος διαμοιρασμού των δεδομένων. Σε αυτή την περίπτωση και , ενόψει συγκεκριμένων αναγκών του δημοσίου τομέα, οι δημόσιοι φορείς ζητούν από μια ιδιωτική εταιρεία να αποκτήσουν είτε μια βάση δεδομένων, είτε κάποια σημαντική πληροφορία, που έχει εξαχθεί από την ανάλυση των βάσεων δεδομένων της ιδιωτικής εταιρείας, εγκαθιδρύοντας , στην πράξη , μια *συμβατική σχέση* με τον προμηθευτή δεδομένων³⁸. Ένας άλλος πρακτικός τρόπος που έχει παρατηρηθεί είναι αυτός των *κοινών δεξαμενών δεδομένων*³⁹ (*data sharing pools*). Αναλυτικότερα, σε αυτή την πρακτική , σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο δημόσιος τομέας αναπτύσσει μια σχέση *συνεργασίας* με κάποιον ιδιωτικό παράγοντα, επιδιώκοντας από κοινού την επίτευξη ορισμένου στόχου. Με αυτό τον τρόπο, οι παράγοντες αυτής της σχέσης ανταλλάσσουν δεδομένα σε μια βάση συνεργασίας , «*αναλύοντας ο ένας τα δεδομένα του άλλου, και βοηθούν να καλυφθούν κενά στη γνώση, ενώ , τοιουτοτρόπως, αποφεύγουν τις από κοινού επαναλαμβανόμενες προσπάθειες*»⁴⁰. Σε αυτό , λοιπόν , το πλαίσιο, συναφή τρόπο διαμοιρασμού των δεδομένων αποτελεί και η περίπτωση συνεργασίας ενός δημοσίου φορέα με διάφορα κέντρα έρευνας στο πλαίσιο κάποιου κοινού έργου. Σε αυτή την περίπτωση, ο δημόσιος τομέας αποκτά πρόσβαση και αναλύει τα δεδομένα που κατέχει το ερευνητικό κέντρο⁴¹. Τέλος, ένας τρόπος , ο οποίος έχει εφαρμοστεί είναι η εισαγωγή των *data-sharing obligations* εκ μέρους του δημόσιου τομέα σε συμβατικό επίπεδο⁴². Συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, ο δημόσιος τομέας εισάγει στις προσφορές του σχετικές ρήτρες, οι οποίες προβλέπουν ότι «*ο πάροχος υπηρεσιών πρέπει να κάνει διαθέσιμο κάθε δεδομένο, που ενδέχεται να είναι πολύτιμο για το δημόσιο συμφέρον στη διοίκηση σε μορφή αναγνώσιμη από μηχανήμα*»⁴³. Η εισαγωγή της υποχρέωσης

³⁶ Huyer E. , Cecconi G. , Capgemini I. , (2019) , Αναλυτική Αναφορά 12. Business-to-Government Data Sharing. Αναφορά , σελ. 1-24, European Data Portal.

³⁷ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 25, σελ. 21.

³⁸ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 26 , σελ. 16.

³⁹ Shkabatur, J. (2019), The global commons of data, Stanford Technology Law Review, 22, σελ. 1–46.

⁴⁰ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 29, σελ. 30.

⁴¹ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 25.

⁴² Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 25, σελ. 20.

⁴³ Bass T. , Sutherland E. και Symons T. (2018), Reclaiming the Smart City. Personal Data , trust and the new commons. Αναφορά, NESTA.

κοινής χρήσης δεδομένων ως μέρος υπηρεσιών εκ μέρους του ιδιωτικού τομέα δεν χρησιμοποιείται ακόμη ευρέως από τον δημόσιο τομέα. Ωστόσο, σύμφωνα με την έρευνα του High Level Expert Group (εφεξής: HLEG) πάνω στο B2G διαμοιρασμό δεδομένων⁴⁴, ορισμένες πόλεις, π.χ. η Βαρκελώνη και το Αϊντχόβεν περιλαμβάνουν ρήτρες στις προσφορές τους που απαιτούν από τις εταιρείες να δώσουν τα δεδομένα που παράγονται κατά την υλοποίηση τέτοιων υπηρεσιών στις αρχές της πόλης⁴⁵.

Αναγκαίο είναι να σημειωθεί ότι στην παρούσα υποενότητα, ο γράφων θα επικεντρωθεί σε ένα πιο περιορισμένο πλαίσιο, ήτοι τον B2G διαμοιρασμό δεδομένων ανάμεσα στις ιδιωτικές επιχειρήσεις και τις *τοπικές διοικήσεις*. Θα αναλυθούν, λοιπόν, σε αυτό το σημείο της μελέτης οι πρακτικές *B2G διαμοιρασμού δεδομένων*, που ακολουθούνται στο πλαίσιο των τοπικών οικοσυστημάτων δεδομένων (*local data ecosystems*), τα οποία νοούνται ως *πολύπλοκα κοινωνικο-τεχνικά συστήματα ανθρώπων, οργανισμών, τεχνολογίας και πολιτικών, που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και με το περιβάλλον τους*⁴⁶. Τέτοια οικοσυστήματα εξελίσσονται και προσαρμόζονται μέσω ενός βιώσιμου κύκλου συλλογής και κοινής χρήσης δεδομένων, ανάλυσης δεδομένων και δημιουργίας της αξίας με τη μορφή νέων προϊόντων, υπηρεσιών ή γνώσεων, τα οποία, όταν χρησιμοποιούνται, παράγουν συχνά νέα δεδομένα που ανατροφοδοτούν το οικοσύστημα⁴⁷. Με άλλα λόγια, τέτοια οικοσυστήματα παρέχουν ένα περιβάλλον πρόσφορο για τη δημιουργία, τη διαχείριση και τη διατήρηση τέτοιων μοντέλων B2G διαμοιρασμού των δεδομένων⁴⁸. Τούτη η επιλογή του γράφοντος, γίνεται για δύο λόγους που φαίνεται να συνδέονται λογικά μεταξύ τους. Αρχικώς, οι περιορισμένες εμπειρικές έρευνες που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί έχουν επικεντρωθεί σε τοπικό επίπεδο, ήτοι σε επίπεδο πόλης. Ο δεύτερος

⁴⁴ HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing, Ευρωπαϊκή Ένωση

⁴⁵ Graham T. (2018), Barcelona is leading the fightback against smart city surveillance, WIRED, διαθέσιμο : <https://www.wired.co.uk/article/barcelona-decidim-ada-colau-francesca-bria-decode> (τελευταία προσπέλαση : 3-5-2023), όπου η Francesca Bria δήλωσε ότι «Εισάγουμε ρήτρες στα συμβόλαια, όπως η κυριαρχία δεδομένων και δημόσια ιδιοκτησία των δεδομένων. Για παράδειγμα, τώρα έχουμε ένα μεγάλο συμβόλαιο με τη Vodafone και κάθε μήνα η Vodafone πρέπει να δίνει μηχανικά αναγνώσιμα δεδομένα στο δημαρχείο. Πριν, αυτό δεν συνέβαινε. Απλώς έπαιρναν όλα τα δεδομένα και τα χρησιμοποιούσαν για δικό τους όφελος».

⁴⁶ Dorenti B., Galasso G., Pellegrino M. και Gori M. (2023), EU Strategy for data: lessons from data ecosystems and data spaces, EURACTIV, διαθέσιμο : <https://www.euractiv.com/section/digital/opinion/eu-strategy-for-data-lessons-from-data-ecosystems-and-data-spaces/>, (τελευταία προσπέλαση: 31-05-2023).

⁴⁷ Liva G., Micheli M., Schade S., Kostev A., Gori M. και Codagone C. (2023), City data ecosystems between theory and practice : A qualitative exploratory study in seven European cities, Cambridge University Press, σελ. 2., doi : 10.1017/dap.2023.13.

⁴⁸ Harrison T., Pardo T. και Cook M. (2012), Creating open government ecosystems : A research and development agenda. Future Internet 4 (4), σελ. 900-928.

λόγος αποτελεί αίτιο του πρώτου λόγου. Συγκεκριμένα, οι – μέχρι τώρα – εμπειρικές έρευνες έχουν επικεντρωθεί σε επίπεδο πόλης, διότι η μελέτη των πρακτικών B2G διαμοιρασμού, σε αυτή την κλίμακα, μπορεί να λειτουργήσει ως αφηγήρια έρευνας, προσφέροντας συγκεκριμένες απαντήσεις σε πιο σύνθετες και περίπλοκες προκλήσεις. Πράγματι, τα τοπικά επίπεδα (δηλαδή οι πόλεις) ,ως πλαίσια μελέτης των B2G πρακτικών διαμοιρασμού των δεδομένων, αποτελούν πρόσφορο έδαφος ανάλυσης, μελέτης, αλλά και ανάπτυξης των οικοσυστημάτων δεδομένων, τα οποία, μετέπειτα , μπορούν να εφαρμοστούν αναλογικώς σε άλλες πόλεις με παρόμοια χαρακτηριστικά και , σταδιακώς, σε μεγαλύτερες κλίμακες. Άλλωστε, έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ορισμένες έρευνες, οι οποίες απεικονίζουν την χρησιμότητα της πρόσβασης και επαναχρησιμοποίησης των «ιδιωτικών δεδομένων» από το δημόσιο τομέα σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο⁴⁹. Παράδειγμα ,σε αυτό το σημείο , αποτελούν οι «έξυπνες πόλεις» (*smart cities*), υπό την έννοια ότι – σε αυτό το πλαίσιο – η πρόσβαση από το δημόσιο τομέα στα κατεχόμενα από τον ιδιωτικό τομέα δεδομένα αναμένεται να έχει ως απόρροια πιο αποδοτικές και αποτελεσματικές -σε επίπεδο πόλης -δημόσιες υπηρεσίες πάσης φύσεως⁵⁰. Για παράδειγμα, οι τοπικές διοικήσεις έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρόσβαση σε δεδομένα αισθητήρων, με στόχο την αποτελεσματικότερη ανάπτυξη νομικών και θεσμικών επιλογών για τη ρύπανση του αέρα ή την ηχορύπανση ή , ακόμη , σε δεδομένα που κατέχουν διάφορες εταιρείες *ride – sharing* (λ.χ. Uber, LYFT κτλ.) , με στόχο – λόγου χάρη - την κατανόηση της αστικής κινητικότητας⁵¹.

Αφηγήρια και , ταυτοχρόνως, βάση της ανάλυσης αυτής αποτελεί το κεντρικό εύρημα- διαπίστωση από το (συστηθέν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή) HLEG πάνω στο B2G διαμοιρασμό δεδομένων ότι ,δηλαδή, *ο διαμοιρασμός των δεδομένων μεταξύ ιδιωτικού τομέα και δημόσιου τομέα αποτελεί – προς το παρόν – μια σποραδική και δίχως βιωσιμότητα πρακτική*⁵². Συγκεκριμένα, η ομάδα ειδικών, η οποία συνεστήθη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να μελετήσει τέτοιου είδους πρακτικές, εντόπισε αρκετά εμπόδια και προκλήσεις, τα οποία δυσχεραίνουν σημαντικώς την καθιέρωση στην πράξη τέτοιου είδους διαμοιρασμών των δεδομένων. Κατ' ουσίαν, μεταξύ των πλέον κρίσιμων παραγόντων- τροχοπέδη , ανήκουν η

⁴⁹ Appio FP. ,Lima M και Paroutis S (2019), Understanding smart cities : Innovation ecosystems, technological advancements, and societal challenges, Technological Forecasting and Social Change 142, σελ. 1-14.

⁵⁰ Del Bo C και Nijkamp P. (2011) , Smart Cities in Europe. Amsterdam: VU University of Amsterdam.

⁵¹ Verhulst S και Sangokoya D (2015) , Data Collaboratives : Exchanging Data to Improve Peoples' Lives, διαθέσιμο : <https://sverhulst.medium.com/data-collaboratives-exchanging-data-to-improve-people-s-lives-d0fcfc1bdd9a> (τελευταία προσπέλαση : 10-5-2023).

⁵² HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing , Ευρωπαϊκή Ένωση.

παντελής έλλειψη πλαισίων διακυβέρνησης, διάφορα εμπόδια οικονομικής φύσεως⁵³, εμπόδια λειτουργικής και υλικοτεχνικής φύσεως⁵⁴, αλλά και η ίδια η έλλειψη κουλτούρας και εκπαίδευσης πάνω σε διατομεακούς διαμοιρασμούς δεδομένων. Τα ανωτέρω εμπόδια θα μελετηθούν μεμονωμένα και αναλυτικώς σε επόμενη, ξεχωριστή υποενότητα. Έχοντας, λοιπόν, θέσει τα ανωτέρω, ο γράφων θα επικεντρωθεί στο πώς διενεργούνται στην πράξη τέτοιου είδους διαμοιρασμοί δεδομένων. Σε αυτό το πλαίσιο, κάθε μοντέλο διαμοιρασμού θα αναλυθεί διεξοδικώς, αντλώντας συνδυαστικώς πολύτιμες εσωτερικές πληροφορίες, κυρίως, από τη σχετική εμπειρική έρευνα της Marina Micheli για το *Joint Research Centre* της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁵⁵. Σε αυτή την έρευνα δώδεκα (12) αντιπρόσωποι ευρωπαϊκών πόλεων ερωτήθηκαν σχετικά με το πώς υπεισέρχονται σε συμφωνίες *B2G* διαμοιρασμού των δεδομένων με τον ιδιωτικό τομέα⁵⁶. Αναλυτικότερα:

2.2.1 Η προμήθεια δεδομένων (*data procurement*)

Η προμήθεια δεδομένων, ήτοι η αγορά των δεδομένων εκ μέρους του δημόσιου τομέα από τις ιδιωτικές εταιρείες για την ικανοποίηση κάποιας ανάγκης αποτέλεσε ένα ενδιαφέρον πεδίο συζήτησης στην εμπειρική έρευνα της Micheli. Πράγματι, αν και κυρίαρχο λειτουργικό μοντέλο και τρόπος πρόσβασης του δημόσιου τομέα στα δεδομένα του ιδιωτικού⁵⁷, παραδόξως οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι δεν είναι υπέρ αυτού του λειτουργικού μοντέλου διαμοιρασμού των δεδομένων, ο οποίος, εν γένει, αντιμετωπίστηκε από τους παράγοντες με επιφυλακτικότητα. Σύμφωνα με την ως άνω έρευνα, τρεις λόγοι *ηθικής/ιδεολογικής* φύσεως αντιτίθενται με τη *χρηγία δεδομένων* ως μοντέλο απόκτησης των δεδομένων του ιδιωτικού τομέα από το δημόσιο τομέα, σύμφωνα με τους αντιπροσώπους των τοπικών διοικήσεων: i) τα δεδομένα που παράγονται σε δημόσιο χώρο και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το κοινό καλό, δε θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται ως εμπόρευμα/προϊόν, ii) δεδομένου ότι οι τοπικές διοικήσεις εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, δεν θα έπρεπε να εμπλέκονται οικονομικώς (με την αγορά

⁵³ Martens B. και Dutch – Brown N. (2020), *The Economics of Business – to- Government Data Sharing*, JRC Τεχνική Αναφορά, JRC Digital Economy Working Paper 2020-04, σελ. 1-31, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁵⁴ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 30.

⁵⁵ Micheli M., *Accessing privately held data: Public/private sector relations in twelve European cities*, European Commission – Joint Research Centre.

⁵⁶ Για περισσότερες πληροφορίες, ο γράφων παραπέμπει στην ίδια την έρευνα της Micheli, όπου παρατίθενται απομαγνητοφωνημένα αποσπάσματα από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, τα οποία παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον.

⁵⁷ Liva G., Micheli M., Schade S., Kostev A., Gori M. και Codagone C. (2023), *City data ecosystems between theory and practice: A qualitative exploratory study in seven European cities*, Cambridge University Press, σελ. 9., doi: 10.1017/dap.2023.13.

των δεδομένων) , προκειμένου να το κατορθώσουν, iii) η αυτονομία των τοπικών διοικήσεων μπορεί να διακυβευθεί , σε περίπτωση που αποκτήσουν το ρόλο του αγοραστή των δεδομένων από κάποια μεγάλη ιδιωτική εταιρεία.

Ωστόσο, η *προμήθεια δεδομένων* ως λειτουργική βάση του B2G διαμοιρασμού δεδομένων παρουσιάζει και πρακτικές δυσκολίες. Πράγματι, προκειμένου να εξαχθεί κάποιο πολύτιμο συμπέρασμα από την ανάλυση των βάσεων δεδομένων των ιδιωτικών εταιρειών (και να μεγιστοποιηθεί η χρησιμότητα των δεδομένων, ώστε, ακολούθως, να μεταφραστεί σε συγκεκριμένο όφελος), συχνά χρειάζεται η προμήθεια πολλαπλών βάσεων δεδομένων πολλών ιδιωτικών εταιρειών και η – εν συνεχεία - συνδυαστική ανάλυση αυτών των βάσεων δεδομένων. Τούτο αξιολογείται ως αδυναμία στο πλαίσιο του συγκεκριμένου λειτουργικού μοντέλου διαμοιρασμού, διότι πολλαπλές παράλληλες διαδικασίες προμήθειας βάσεων δεδομένων από διαφορετικές ιδιωτικές εταιρείες, αυξάνουν σημαντικώς το ρίσκο ετεροχρονισμένης πρόσβασης από το δημόσιο τομέα σε κάθε βάση δεδομένων κάθε ιδιωτικής εταιρείας. Φυσικά, μη αμελητέο είναι και το κόστος κάθε διαδικασίας προμήθειας, το οποίο , ωστόσο , δε μπορεί να παρακαμφθεί , διότι κάθε βάση δεδομένων είναι πολύτιμη για τη συνδυαστική ανάλυση και εξαγωγή οφελών⁵⁸. Σε αυτό το σημείο, αρκεί κανείς να φανταστεί το σενάριο μιας ιδιωτικής εταιρείας να αρνείται την πρόσβαση σε μια σημαντική βάση δεδομένων. Δεδομένου ότι η πολυτιμότητα των δεδομένων συχνά έγκειται , ως εκτέθηκε ανωτέρω , όχι στα δεδομένα *per se* , αλλά στη γνώση που προσφέρει η συνδυαστική τους ανάλυση , ή άρνηση της εταιρείας να παρέχει πρόσβαση , δυνητικά θα καθιστούσε τις ήδη αγορασμένες από το δημόσιο τομέα βάσεις δεδομένων, είτε λιγότερο λειτουργικές και πολύτιμες, είτε και εντελώς μη αξιοποιήσιμες.

Ενδιαφέρουσες πληροφορίες λαμβάνονται και από την έρευνα/ αναφορά των Martens και Dutch Brown σχετικά με την οικονομική διάσταση του μοντέλου B2G διαμοιρασμού δεδομένων⁵⁹. Πιο συγκεκριμένα, τα δεδομένα και η αξία αυτών για το κοινό καλό δεν έχουν μια συγκεκριμένη οικονομική αξία και αυτή (η αξία) ,σίγουρα, δε μπορεί να καθοριστεί *ex ante*⁶⁰. Αυτό , φυσικά , αποτρέπει τα μέρη να καθορίσουν μια συγκεκριμένη τιμή για , λόγου χάρη , μια βάση δεδομένων. Το ως άνω σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η σχετική αγορά αγοροπωλησίας δεδομένων κρίνεται ,μάλλον, υπανάπτυκτη, καθιστά τη χορηγία δεδομένων ένα ασταθές, δύσκολο και εν γένει ,

⁵⁸ HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing , Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁵⁹ Martens, B. και N. Duch-Brown (2020), The economics of Business to Government data sharing, JRC Digital Economy Working Paper 2020-04, διαθέσιμο: <https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc119947.pdf> (τελευταία προσπέλαση : 20-5-2023).

⁶⁰ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ'αρ. 47.

μακρυπρόθεσμα, μη βιώσιμο πλάνο. Άλλωστε, δεν είναι απίθανο, μια βάση δεδομένων να είναι τόσο συγκεκριμένη και δυσεύρετη, που ο προμηθευτής (ιδιωτική εταιρεία) , εκμεταλλευόμενος τη σπανιότητα της βάσης δεδομένων που κατέχει, καθορίζει μια τιμή , η οποία είναι ανεπίτρεπτη για το δημόσιο τομέα⁶¹.

Στην εμπειρική έρευνα της Micheli, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι ιδιωτικές εταιρείες πωλούν τα δεδομένα στο δημόσιο τομέα σε μορφές⁶² , που καθιστούν δυσχερή την επέμβαση και την ανάλυση των πωληθέντων δεδομένων. Δεν είναι , επίσης , λίγες οι φορές που οι εταιρείες υπόσχονται πολλά περισσότερα σε σχέση με την πολυτιμότητα/ποιότητα της βάσης δεδομένων ,που πρόκειται να πουλήσουν στο δημόσιο τομέα, από ό,τι αυτή μπορεί , στην πραγματικότητα, να προσφέρει κατά την ανάλυση (για το κοινό καλό). Τέλος, και ένα πολύ σημαντικό ελάττωμα αυτού του τρόπου πρόσβασης του δημοσίου τομέα σε ιδιωτικώς κατεχόμενα δεδομένα, αποτελεί η έλλειψη *διαφάνειας* της διαδικασίας εν γένει. Πράγματι, σε όσα πιλοτικά και πειραματικά projects έχουν καταγραφεί στην πράξη, οι ιδιωτικές εταιρείες απλά πωλούν τις βάσεις δεδομένων στο δημόσιο τομέα, δίχως να επιτρέπουν στον τελευταίο να επιλέξει εκ των προτέρων ποια δεδομένα χρειάζεται, προκειμένου να προχωρήσει στην ανάλυση των δεδομένων. Συχνά, χρειάζονται πολύ γύροι διαπραγματεύσεων, προκειμένου ο δημόσιος τομέας να αγοράσει από την ιδιωτική εταιρεία τα δεδομένα που πράγματι χρειάζεται για ανάλυση. Αυτό , φυσικά , αφήνει υπέρμετρη δύναμη στα χέρια των εταιρειών και τοποθετεί το δημόσιο τομέα σε μια μειονεκτική θέση σε αυτή τη συμβατική σχέση, δυσχεραίνοντας εν όλω τη διαδικασία και αναιρώντας – σε μεγάλο βαθμό - τον ίδιο τον σκοπό της όλης B2G διαδικασίας διαμοιρασμού των δεδομένων⁶³.

2.2.2 Η χορηγία δεδομένων (*data donorship*)

Ορισμένοι εκ των συμμετεχόντων στην έρευνα της Micheli απάντησαν ότι συχνά αποκτούν πρόσβαση στα δεδομένα ορισμένων ιδιωτικών εταιρειών χωρίς κανένα κόστος, καθώς οι εταιρείες , συχνά, διαθέτουν τα δεδομένα εθελοντικώς. Ωστόσο, η έρευνα αναφέρει ότι – στις περισσότερες

⁶¹ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 48.

⁶² Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι ιδιωτικές εταιρείες τους πωλούν τα δεδομένα σε μορφή PDF ή σε μορφή dashboards.

⁶³ Ο αντιπρόσωπος της πόλης με κωδικό 06 στην έρευνα της Micheli , δηλώνει ότι οι ιδιωτικές εταιρείες «είναι έτοιμες να πωλήσουν, αλλά είναι ανέτοιμες να συλλογιστούν πως μπορούν να συνεισφέρουν στην πραγματικότητα» , στο Micheli M. , *Accessing privately held data : Public/private sector relations in twelve European cities*, European Commission – Joint Research Centre.

των περιπτώσεων – η πρόθεση πίσω από τη δωρεάν κοινοποίηση των ιδιωτικώς κατεχόμενων δεδομένων προς το δημόσιο τομέα δεν είναι ο φιλανθρωπισμός ή η πρόθεση για εθελοντισμό. Αντιθέτως, βρέθηκε ότι ο χωρίς κόστος διαμοιρασμός των δεδομένων εκ μέρους των ιδιωτικών εταιρειών προς το δημόσιο τομέα συχνά σχετίζεται με εμπορικούς, προωθητικούς και στρατηγικούς σκοπούς εκ μέρους των ιδιωτικών εταιριών. Η πραγματικότητα πίσω από τη λεγόμενη *χορηγία των δεδομένων* – σύμφωνα με την έρευνα της Micheli – είναι ότι οι ιδιωτικές εταιρείες συνεργάζονται , με αυτό τον τρόπο , με τις πόλεις , προκειμένου να μπορέσουν , στο μέλλον , να προωθήσουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες σε αντίστοιχες νέες πόλεις. Διαμορφώνεται , λοιπόν , μια συνθήκη , κατά την οποία , οι γνωστές ως «έξυπνες πόλεις» (*smart cities*) ευνοούνται , καθώς οι ιδιωτικές εταιρείες παρέχουν τα δεδομένα τους δωρεάν, προκειμένου να επωφεληθούν από τη φήμη της εκάστοτε έξυπνης πόλης και να προωθήσουν , στο μέλλον , σε κάποια μικρότερη πόλη την ακριβώς ίδια υπηρεσία , ήτοι την παροχή δεδομένων με κόστος.

2.2.3 Συνεργασίες (*data partnerships*)

Η προοπτική *συνεργασίας* του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα και *vice versa* αντιμετώπιστηκε εντελώς διαφορετικά από τους αντιπροσώπους των ευρωπαϊκών τοπικών διοικήσεων , σύμφωνα με την έρευνα της Micheli. Αυτό το λειτουργικό μοντέλο αποτελεί και τον πιο «ισορροπημένο» τρόπο λειτουργίας, καθώς , σε αυτό το πλαίσιο , ο δημόσιος τομέας αναζητά κοινούς στόχους και ενδιαφέροντα με τον ιδιωτικό τομέα , εγκαθιδρύοντας , επί της ουσίας , αυτό που η Micheli εύστοχα θέτει ως “*win-win collaborations*” στην ανάλυσή της. Πράγματι, σε αυτού του είδους συνεργασίες και τα δύο μέρη (δημόσιος τομέας και ιδιωτικός τομέας) συμμετέχουν στην ανάλυση των δεδομένων, τα οποία αμφότεροι κατέχουν , καθώς και οι δύο επιδιώκουν ένα συγκεκριμένο στόχο για το κοινό όφελος (μέσα από την ανάλυση αυτών των δεδομένων).

Χαρακτηριστικό εδώ είναι το παράδειγμα του Metropolitan Housing Observatory της Βαρκελώνης⁶⁴ (εφεξής : ΟΗ – Β), όπου μια μεγάλη ιδιωτική εταιρεία, η Air BnB συνήψε διατομεακής φύσεως συμφωνίες με το ΟΗ-Β, προκειμένου να μοιραστούν τα δεδομένα που αμφότεροι κατέχουν. Ειδικότερα, η Air BnB προσφέρει τα δεδομένα της σχετικά με την προσφορά και ζήτηση κατοικιών στη Βαρκελώνη και το ΟΗ – Β αναλύει τα δεδομένα αυτά από κοινού μαζί με τα υπόλοιπα σχετικά δεδομένα που διαθέτει. Με αυτό τον τρόπο, και τα δύο μέρη αποκομίζουν τεράστιο όφελος από την ένωση των δεδομένων και την κοινή γνώση που προκύπτει από αυτά⁶⁵. Επί της ουσίας, σε αυτό το λειτουργικό μοντέλο διαμοιρασμού, δημόσιος και ιδιωτικός τομέας «ενώνουν δυνάμεις» με όποια μέσα και δυνάμεις ο καθένας διαθέτει. Άλλωστε, σε αυτό το μοντέλο και ο δημόσιος τομέας μπαίνει στη διαδικασία να επιτρέψει την πρόσβαση στα δεδομένα που αυτός κατέχει (ανοιχτά δεδομένα κτλ), δημιουργώντας μια κοινή δεξαμενή δεδομένων με τον ιδιωτικό τομέα⁶⁶.

Η διαφορά στην προσέγγιση σε σχέση με την *προμήθεια* των δεδομένων από το δημόσιο τομέα είναι εμφανής. Σε εκείνη την προσέγγιση, ήτοι στην *προμήθεια* των δεδομένων, το δημόσιο λαμβάνει το ρόλο του απλού αγοραστή των δεδομένων, που κατέχει η ιδιωτική εταιρεία. Από την άλλη, σε αυτού του είδους το λειτουργικό μοντέλο για το διαμοιρασμό των δεδομένων, κυριαρχεί η έννοια της *συνεργασίας* των δύο τομέων για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση κοινωνικών ζητημάτων. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα της Micheli δήλωσαν ότι συστατικά στοιχεία αυτής της μορφής διαμοιρασμού δεδομένων είναι η *κοινωνική φύση* του κοινώς επιδιωκόμενου στόχου, αλλά και η καλλιέργεια προσωπικών σχέσεων μεταξύ των παραγόντων του δημόσιου τομέα και του ιδιωτικού τομέα. Με την ανάπτυξη των προσωπικών σχέσεων μεταξύ των παραγόντων, και τα δύο μέρη της σχέσης θα γνωρίζουν ότι το άλλο μέρος της σχέσης κατέχει δεδομένα, τα οποία δυνητικά θα εξυπηρετούσαν τον κοινό στόχο.

⁶⁴ Το ΟΗ – Β αποτελεί ένα υπερδημοτικής εμβέλειας όργανο στο οποίο συνεργάζονται πολλά δημόσια όργανα και έχει ως αντικείμενο την ολιστική γνώση ζητημάτων οικίας και στέγασης στη Βαρκελώνη.

⁶⁵ Σε αυτό το πλαίσιο, η πόλη του Αϊντχόφεν υπέγραψε μια επιστολή με την οποία εκφράζει το ενδιαφέρον διαμοιρασμού δεδομένων με την εταιρεία ηλεκτρικών αυτοκινήτων *Amber Mobility*. Συγκεκριμένα, στόχος είναι η πόλη να αποκτήσει τα αποτελέσματα της ανάλυσης των δεδομένων που θα βοηθήσει να διαμορφωθούν νέες πολιτικές κινητικότητας και να εφαρμοσθούν αποτελεσματικότερες λύσεις. Ο δήμος θα χορηγήσει έκπτωση στην στάθμευση σε όλους τους χώρους στάθμευσης προς την ιδιωτική εταιρεία *Amber Mobility*, με αντάλλαγμα την πρόσβαση στα δεδομένα τα οποία συλλέγει η εταιρεία σχετικά με τη χρήση κοινόχρηστων αυτοκινήτων μέσα στην πόλη στο HLEG (2020), *Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest*. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing, Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁶⁶ Shkabatur, J. (2019), *The global commons of data*, Stanford Technology Law Review, 22, σελ. 1–46.

Φυσικά, και αυτό το μοντέλο παρουσιάζει ελαττώματα στην πράξη, καθώς ορισμένοι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι, συχνά, μέσω της εγκαθίδρυσης αυτών των αμοιβαίων σχέσεων, ο πραγματικός στόχος των ιδιωτικών εταιρειών είναι η επικράτησή τους στην εκάστοτε σχετική αγορά, αλλά και την προώθηση των προϊόντων τους σε νέους πελάτες και νέες πόλεις. Τούτο, φυσικά, οδηγεί, όπως ακριβώς και στο μοντέλο της *χορηγίας* των δεδομένων, στην επιλογή πόλεων εκ μέρους των ιδιωτικών εταιρειών, οι οποίες κατέχουν μεγάλο όγκο δεδομένων.

2.2.4 Ρήτρες υποχρέωσης κοινοποίησης των δεδομένων (*data obligations clauses*)

Η εισαγωγή ρητρών υποχρέωσης παροχής των δεδομένων στα συμβόλαια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αποτελεί τον τελευταίο τρόπο που καταγράφηκε στην εμπειρική έρευνα της Micheli. Αναλυτικότερα, σε αυτό το μοντέλο ο δημόσιος τομέας εισάγει ρήτρες στα συμβολαία που συνάπτει με τον ιδιωτικό τομέα, βάσει των οποίων ο τελευταίος υποχρεούται να παραδώσει σημαντικά δεδομένα που κατέχει. Ελάχιστες τοπικές διοικήσεις έχουν συνάψει τέτοιου είδους συμφωνίες, όπως επίσης ελάχιστοι σκέφτονται το συγκεκριμένο μοντέλο λειτουργίας ως τον ιδανικό τρόπο απόκτησης των ιδιωτικώς κατεχόμενων δεδομένων από το δημόσιο τομέα. Σύμφωνα με την έρευνα της Micheli, οι λόγοι πίσω από αυτό είναι αντίστοιχοι με την προμήθεια δεδομένων ως τρόπο απόκτησης και – επί της ουσίας – έγκεινται στο ότι τα δεδομένα που μπορούν να ωφελήσουν το κοινό καλό δε θα έπρεπε να είναι αντικείμενο συμβατικών σχέσεων και αγοροπωλησιών.

2.2.5. Συμπεράσματα

Έχοντας παραθέσει τα ανωτέρω, συλλέγοντας πολύτιμες πρακτικές πληροφορίες από τις λίγες έρευνες, που έχουν πραγματοποιηθεί πάνω στο φαινόμενο του B2G διαμοιρασμού δεδομένων και εστιάζοντας στους συνηθέστερους τρόπους, που καταγράφονται σε τοπικό επίπεδο αυτή τη στιγμή (*state-of-play*), υπό ένα *κοινωνικοτεχνικό* πρίσμα, ο γράφων καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πρόσβαση του δημόσιου τομέα στα δεδομένα που κατέχει ο ιδιωτικός τομέας (B2G) παραμένει ένας «ανεξερεύνητος» και υπανάπτυκτος τομέας, δίχως, δηλαδή, την ύπαρξη κάποιου *consensus* σχετικά με συγκεκριμένο *modus operandi* τέτοιων διαμοιρασμών δεδομένων. Κύριο εύρημα των εμπειρικών ερευνών της Micheli αποτελεί ότι, έως και σήμερα, ο

κυρίαρχος τρόπος πρόσβασης του δημόσιο τομέα στα δεδομένα που κατέχει ο ιδιωτικός τομέας αποτελούν οι συμβάσεις (κυρίως η προμήθεια δεδομένων)⁶⁷

Η ως άνω ανάλυση των τρόπων διαμοιρασμού των δεδομένων απέδειξε ότι όλοι οι τρόποι παρουσιάζουν, στην πράξη, εμπόδια, είτε πρακτικής φύσεως, είτε ιδεολογικής/ηθικής φύσεως. Καίρια προβλήματα, τα οποία αναφέρθηκαν από τους συμμετέχοντες και συσχετίζονται, κυρίως, την προμήθεια των δεδομένων (*data procurement*) είναι, αρχικώς, η έλλειψη διαφάνειας κατά τη διαδικασία προμήθειας των δεδομένων από τον ιδιωτικό τομέα στο δημόσιο, αλλά και η ίδια η δυναμική της διαμορφωθείσας σχέσης, ήτοι η μετατροπή του δημόσιου τομέα σε έναν «απλό αγοραστή» των δεδομένων και, ακολούθως, η εξάρτηση αυτού (που, άλλωστε, ανέκαθεν ήταν επιφορτισμένος με το καθήκον εκπληρώσεως του κοινού καλού) από τον ιδιωτικό τομέα. Δεδομένου του οφέλους, που μια τέτοια πρακτική μπορεί να προσφέρει, εγείρεται επιτακτικώς η ανάγκη αποκρυστάλλωσης του τεχνικού τρόπου διαμοιρασμού των δεδομένων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι *συνεργασίες* ως λειτουργικό μοντέλο διαμοιρασμού των δεδομένων αποτελεί ένα (συγκριτικά με τους υπόλοιπους) πιο βιώσιμο τρόπο B2G διαμοιρασμού των δεδομένων. Φυσικά, *sine qua non* προϋπόθεση, προκειμένου να σημειωθεί η απαιτούμενη βελτίωση σε αυτό το πλαίσιο, είναι η δημιουργία πλαισίων (λειτουργικών, τεχνικών, νομικών κτλ).

2.3 Λόγοι μη ευδοκίμησης αυτής της μορφής διαμοιρασμού δεδομένων

Έχοντας μελετήσει ένα ειδικότερο ζήτημα, ήτοι τα λειτουργικά μοντέλα διαμοιρασμού των δεδομένων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα, εμβαθύνοντας στο B2G φαινόμενο υπό ένα *κοινωνικοτεχνικό* πρίσμα, η παρούσα υποενότητα θα επικεντρωθεί σε ένα ευρύτερο ζήτημα, δηλαδή στους διαφορετικούς λόγους, οι οποίοι -στην πράξη- δυσχεραίνουν την εδραίωση αυτού του μοντέλου διαμοιρασμού των δεδομένων εν γένει. Άλλωστε, τα είδη και η φύση των εμποδίων έχουν ήδη σκιαγραφηθεί, τόσο με τη ρητή (αλλά περιληπτική) αναφορά αυτών σε προηγούμενο σημείο της παρούσας μελέτης, όσο και μέσω της ειδικότερης ανάλυσης των τεχνικών τρόπων διαμοιρασμού των δεδομένων στην προηγούμενη υποενότητα, όπου και, εκ

⁶⁷ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 47.

των ων ουκ άνευ, έγινε αναφορά στα εμπόδια, όπως αυτά γίνονται αντιληπτά, στην πράξη, από τους αντιπροσώπους των τοπικών διοικήσεων των ευρωπαϊκών πόλεων. Για την ολιστική ανάλυση του φαινομένου, ωστόσο, σημαντική φαίνεται να είναι η εκτεταμένη μελέτη του ποιες συνθήκες συνιστούν εμπόδιο/α στην καθιέρωση B2G διαμοιρασμών των δεδομένων.

Συγκεκριμένα, απουσία ρητών και νόμιμων διαδικασιών και υποδομών, τέτοιας μορφολογίας διαμοιρασμοί δεδομένων παραμένουν, όπως θα αναδειχθεί κατωτέρω, περίπλοκες, χρονοβόρες και, εν γένει, αβέβαιες διαδικασίες. Επιπλέον, άξια αναφοράς είναι τα εμπόδια οικονομικής φύσεως, όπως, λόγω χάρη, η παντελής έλλειψη οικονομικών κινήτρων για τη συμμετοχή και συνεισφορά των ιδιωτικών εταιρειών σε τέτοιες συνεργασίες, τα υψηλά κόστη προκειμένου κανείς να υπεισέλθει σε μια τέτοια συνεργασία, αλλά και το μονοπώλιο – σε πολλές των περιπτώσεων – στην ίδια την κατοχή των δεδομένων από τις ιδιωτικές εταιρείες παρακωλύουν την άνοδο τέτοιων πρακτικών B2G διαμοιρασμού των δεδομένων. Φυσικά, βάσει της φύσης των δεδομένων, το νομοθετικό πλαίσιο κρίνεται μάλλον κατακερματισμένο, με τη μορφή αυτή διαμοιρασμού των δεδομένων να διέπεται από έναν συνδυασμό εθνικού δικαίου, ευρωπαϊκού τομειακού δικαίου, αλλά και αυτορρυθμίσης μέσω συμφωνιών – συμβάσεων. Υπό το πρίσμα όλων των ανωτέρω, είναι ευκόλως κατανοητό ότι η πράξη αποτρέπει από τη μεγιστοποίηση των προοπτικών και των ευκαιριών του B2G διαμοιρασμού των δεδομένων. Στα επόμενα μέρη οι διάφοροι λόγοι θα αναπτυχθούν διεξοδικώς.

2.3.1 Λόγοι σχετιζόμενοι με τη διακυβέρνηση του μοντέλου

2.3.1.1 Απουσία πλαισίων

Ενώ, λοιπόν, τα οφέλη ενός διατομειακού διαμοιρασμού έχουν καταδειχθεί και κατανοηθεί πλήρως, ταυτοχρόνως η εδραίωση τέτοιων μοντέλων στην πράξη βρίσκεται, έως και σήμερα, σε εμβρυικό στάδιο. Όσες απόπειρες πρόσβασης του δημόσιου τομέα στα δεδομένα του ιδιωτικού τομέα έχουν σημειωθεί στην πράξη, πρόκειται κυρίως για πιλοτικά έργα από ελάχιστες ιδιωτικές εταιρείες. Στην πράξη, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας του HLEG της Ευρωπαϊκής

Επιτροπής⁶⁸, τα projects αυτά εξαρτώνται, σε μεγάλο βαθμό, από συγκεκριμένους ανθρώπους των ιδιωτικών εταιρειών, οι οποίοι, απουσία πλαισίων, υποδομών και στήριξης της ίδιας της εταιρείας, πρέπει να βρουν τρόπους για να εδραιώσουν τέτοιου είδους συνεργασίες. Αναλυτικότερα :

Όπως παρατέθηκε ανωτέρω, ως εύρημα της έρευνας, κύριο εργαλείο για την πραγματοποίηση B2G διαμοιρασμών, μέχρι και σήμερα, αποτελούν οι *συμβάσεις/συμβόλαια*⁶⁹. Ωστόσο, στην πράξη, τα συμβόλαια αυτά, συχνά, αποδεικνύονται εξαιρετικά περιοριστικά σε σχέση με τις ενέργειες που ο λήπτης των δεδομένων (ο δημόσιος τομέας) επιτρέπεται να πραγματοποιήσει επί των ίδιων των δεδομένων, με απόρροια αυτά (τα δεδομένα) να καθίστανται μη κατάλληλα για περαιτέρω ανάλυση και αποκόμιση οφέλους. Πράγματι, συχνά παρατηρείται ότι η ίδια η διατύπωση / γλώσσα των συμβολαίων απαγορεύει διάφορες τεχνικές επί των δεδομένων, όπως η συγχώνευση, η δόμηση, η αφαίρεση της «φασαρίας» κτλ.⁷⁰. Τούτο, φυσικά, οφείλεται στο γεγονός ότι και οι ίδιες οι ιδιωτικές εταιρείες παραμένουν διστακτικές και, μάλλον, απρόθυμες να μοιραστούν τα δεδομένα που κατέχουν με τον δημόσιο τομέα, καθώς, με αυτό τον τρόπο, χάνουν τον έλεγχο και την ικανότητα παρακολούθησης της χρήσης των δεδομένων, τα οποία, μέχρι τη στιγμή του διαμοιρασμού, είχαν στην αποκλειστική τους κατοχή⁷¹. Φυσικά, πολλές φορές η δεσπόζουσα θέση των ιδιωτικών εταιρειών, που κατέχουν τα δεδομένα, τα οποία χρειάζεται ο δημόσιος τομέας, οδηγεί στην εισαγωγή καταχρηστικών όρων στα συμβόλαια μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα⁷².

Η απουσία διαδικασιών, πλαισίων και υποδομών, καθιστά την εδραίωση του μοντέλου δυσχερή. Πράγματι, όπως έχει ήδη αναλυθεί, η πρακτική της πρόσβασης του δημόσιου τομέα

⁶⁸ HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing, Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁶⁹ Πράγματι, στην πόλη του Μιλάνου, οι συνεργασίες που επιχειρήθηκαν μέχρι στιγμής περιορίζονται σε πιλοτικά έργα στον τομέα της κινητικότητας, όπου έχει ο Δήμος του Μιλάνου υπογράψει συμβάσεις με ιδιωτικές εταιρείες με ρήτρες δημοπράτησης για τη διατήρηση της κυριαρχίας των δεδομένων, που έχουν δημόσια αξία στο Liva G., Micheli M., Schade S., Kostev A., Gori M. και Codagone C. (2023), *City data ecosystems between theory and practice : A qualitative exploratory study in seven European cities*, Cambridge University Press, σελ. 9.

⁷⁰ Benelux E. (2018), *Study on data sharing between companies in Europe*, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διαθέσιμο: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8b8776ff-4834-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en> (τελευταία προσπέλαση : 9-6-2023).

⁷¹ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 59, σελ. 44.

⁷² Bird&Bird (2019), 'Data-related legal, ethical and social issues', διαθέσιμο : <https://www.twobirds.com/-/media/pdfs/eu-data-economy-legal-ethical--social-issues.pdf?la=en&hash=5E348656C2F87363DD3695F8F06C99E53CEA6B21.%20%20Key> (τελευταία προσπέλαση : 10-6-2023).

στα δεδομένα του ιδιωτικού τομέα έχει λάβει , έως και σήμερα , τη μορφή μεμονωμένων και ανεξάρτητων πιλοτικών έργων και όχι σταθερών, μακροπρόθεσμων και βιώσιμων έργων. Αυτό σημαίνει ότι η γνώση και η εμπειρία που αποκτήθηκε από το ένα έργο δε λειτουργεί ως «κεκτημένο γνώσης» , με αποτέλεσμα το «*know how*» επί της B2G πρακτικής διαμοιρασμού των δεδομένων να μην καλλιεργείται και χτίζεται με κάθε νέο έργο , αλλά παραμένει στάσιμο. Συγκεκριμένα, απουσία υποδομών και δεδομένου ότι η αποκτηθείσα γνώση δεν καταγράφεται και μοιράζεται με όλους τους ενδιαφερόμενους και τον επιστημονικό κόσμο , κάθε νεοεισερχόμενος παράγοντας στο B2G μηχανισμό χρειάζεται να επενδύσει από την αρχή χρόνο και χρηματικό κεφάλαιο , προκειμένου να προσπεράσει τα εμπόδια που εγείρονται από την πρακτική. Ωστόσο , είναι πιθανό ότι αυτά τα εμπόδια έχουν ήδη αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεμονωμένου, πιλοτικού έργου από άλλους παράγοντες. Πρακτικά μιλώντας, η ως άνω περιγραφείσα κατάσταση εμποδίζει τόσο το δημόσιο , όσο και τον ιδιωτικό τομέα να απομακρυνθούν από μια αφητηρία περιορισμένου *ad hoc* πειραματισμού και εθελοντικής συνεργασίας και να κινηθούν προς τη συστηματική και βιώσιμη λειτουργικότητα. Με την απουσία της σταθερής και βιώσιμης πρακτικής, αυτά τα διάσπαρτα έργα δεν μπορούν να μεταφραστούν σε μια ευρωπαϊκή κουλτούρα ανταλλαγής δεδομένων.

Η ασταθής αυτή κατάσταση γίνεται ακόμη πιο περίπλοκη, εάν κανείς αναλογιστεί τις διαφορετικές προσεγγίσεις σε επίπεδο διαφορετικών κρατών – μελών⁷³. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, ακόμη και ένα κράτος – μέλος, που αποφασίζει να δραστηριοποιηθεί στον τομέα του B2G διαμοιρασμού δεδομένων , υπεισερχόμενο σε μεμονωμένα και πιλοτικά projects, διαφέρει από ένα άλλο κράτος – μέλος, το οποίο , επίσης , εισέρχεται σε αυτό το πεδίο ενδιαφέροντος. Πράγματι, η διαφορετική προσέγγιση μεταξύ και των κρατών – μελών δημιουργεί εμπόδια στην κοινή χρήση διασυνοριακών συνόλων δεδομένων. Όταν , λοιπόν, στόχο αποτελεί η αντιμετώπιση διακρατικών προκλήσεων, η ανομοιογένεια αυτή αποτελεί τροχοπέδη στη βιωσιμότητα και την επεκτασιμότητα των πρακτικών του B2G διαμοιρασμού των δεδομένων.

2.3.1.2 Εμπόδια οικονομικής φύσεως

Όπως έχει ακροθιγώς αναφερθεί ανωτέρω, η *οικονομική πτυχή* του ζητήματος αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά πλαίσια προβληματισμού για το B2G διαμοιρασμό των δεδομένων.

⁷³ Η ανάλυση έως τώρα είχε επικεντρωθεί σε τοπική κλίμακα , ήτοι σε κλίμακα διαφορετικών ευρωπαϊκών πόλεων.

Αναλυτικότερα, υπάρχουν εμπόδια οικονομικής φύσεως, τα οποία λειτουργούν κατασταλτικά στην εδραίωση και ανάπτυξη των B2G μηχανισμών.

Πρώτο σημαντικό εμπόδιο, σε αυτό το πλαίσιο, αποτελεί η παντελής *έλλειψη κινήτρων*⁷⁴ για τη συμμετοχή των ιδιωτικών εταιρειών σε συνεργασίες διαμοιρασμού των δεδομένων με το δημόσιο τομέα. Αναλυτικότερα, η έλλειψη κινήτρων (πάσης φύσεως) για τις ιδιωτικές εταιρίες καθιστά αυτές διστακτικές στο να συμμετέχουν σε τέτοιου είδους συνεργασίες, επιτρέποντας την πρόσβαση των δεδομένων στο δημόσιο τομέα. Οι λόγοι πίσω από την απροθυμία των ιδιωτικών εταιρειών να μοιραστούν τα δεδομένα που κατέχουν δεν αποτελούν έκπληξη. Άλλωστε, κοινή γνώση αποτελεί ότι ενώ ο σκοπός του δημοσίου τομέα αποτελεί η εκπλήρωση του κοινού οφέλους, στόχος του ιδιωτικού τομέα ήταν ανέκαθεν το κέρδος. Πράγματι, το κέρδος για το δημόσιο συμφέρον και την έρευνα -σε μια συνεργασία διαμοιρασμού των ιδιωτικώς κατεχόμενων δεδομένων στο δημόσιο τομέα -, συχνά δε λαμβάνει τη μορφή του επιδιωκόμενου από μια ιδιωτική εταιρεία κέρδους. Οι ιδιωτικές εταιρείες, λοιπόν, βρίσκονται στη θέση να αντιμετωπίζουν μια κατάσταση, όπου η αντιληπτή από αυτές αξία της κοινής χρήσης δεδομένων είναι περιορισμένη, ενώ, ταυτοχρόνως, οι σχετικοί κίνδυνοι των διαδικασιών είναι υψηλοί, όπως θα φανεί κατωτέρω (τουλάχιστον δυνητικά). Ως αποτέλεσμα, τα δεδομένα αποθηκεύονται κατά προτίμηση εσωτερικά (*in house*) και χρησιμοποιούνται ως ανταγωνιστικό περιουσιακό στοιχείο από τις εταιρείες αντί για ένα αγαθό προσανατολισμένο να ωφελήσει την κοινωνία⁷⁵. Συμπληρωματικά, κάποιες εταιρείες διστάζουν να μοιραστούν τα δεδομένα τους με τους δημόσιους φορείς, διότι ενδέχεται η γνώση που θα αποκομίσει ο δημόσιος τομέας από την ανάλυση αυτών των δεδομένων, να λειτουργήσει εις βάρος της ίδιας της ιδιωτικής εταιρείας μέσω – λόγου χάρη – της νομοθέτησης. Εύστοχο παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του *Joint Research Center* (εφεξής : JRC), το οποίο αναζήτησε δεδομένα από ιδιωτικές εταιρείες παράδοσης πακέτων, προκειμένου να αποκτήσει γνώση σχετικά με την διασυνοριακή παράδοση πακέτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε αυτό το παράδειγμα, πολλές ιδιωτικές εταιρείες αρνήθηκαν

⁷⁴ Martens, B. και N. Duch-Brown (2020), The economics of Business to Government data sharing, JRC Digital Economy Working Paper 2020-04, διαθέσιμο : <https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc119947.pdf> (τελευταία προσπέλαση : 10-6-2023).

⁷⁵ von Grafenstein M. (2022), "Reconciling Conflicting Interests in Data through Data Governance. An 15 Analytical Framework (and a Brief Discussion of the Data Governance Act Draft, the Data Act Draft, the AI Regulation Draft, as well as the GDPR)." HIIG Discussion Paper Series Ap. 2, διαθέσιμο : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4104502.

να μοιραστούν τα κατεχόμενα δεδομένα, με το αιτιολογικό ότι ενδέχεται αυτή η γνώση να χρησιμοποιηθεί για τη θεσμοθέτηση νέων επιβαρυντικών για αυτές κανόνων⁷⁶.

Ένα άλλο εμπόδιο επίσης οικονομικής φύσεως αποτελούν τα υψηλά κόστη των πολλαπλών διαδικασιών που πρέπει να ακολουθηθούν, προκειμένου να εδραιωθεί στην πράξη μια τέτοια συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Οι προγενέστερες του διαμοιρασμού διαδικασίες, ήτοι από την ανεύρεση ενός κατάλληλου συνεργάτη για το διαμοιρασμό των δεδομένων, ολόκληρη η διαδικασία διαπραγματεύσεων και σύναψης των συμβολαίων, η επεξεργασία των δεδομένων (λ.χ. η εφαρμογή τεχνικών ανωνυμοποίησης κτλ.) χαρακτηρίζονται από υψηλά κόστη, τα οποία – ομολογουμένως – μπορεί να λειτουργήσουν κατασταλτικά στην συνέχιση των διαδικασιών από τα μέρη. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικοί προβληματισμοί και *μετά τον διαμοιρασμό* των δεδομένων, όπως *inter alia* η ποιότητα και χρησιμότητα των διαμοιρασθέντων δεδομένων, η ορθή εφαρμογή του συμβολαίου, ο κίνδυνος διαρροής των δεδομένων σε μη εξουσιοδοτημένα τρίτα μέρη κτλ. Φυσικά, τα ως άνω *ex post* εμπόδια μεγιστοποιούνται μέσα στο γενικότερο πλαίσιο αβεβαιότητας, αστάθειας, και έλλειψης πρακτικής εμπειρίας επί των B2G διαμοιρασμών των δεδομένων.

Σημαντικό εμπόδιο οικονομικής φύσεως, σύμφωνα με την έρευνα των Martens και Duch Brown⁷⁷ πάνω στα οικονομικά ζητήματα των B2G διαμοιρασμών των δεδομένων, αποτελεί ο σημαντικός κίνδυνος μονοπωλίων στο διαμοιρασμό των δεδομένων εκ μέρους των ιδιωτικών εταιρειών. Αναλυτικότερα, είναι εξαιρετικά πιθανόν εταιρείες, οι οποίες είναι και οι μόνες που κατέχουν συγκεκριμένες βάσεις δεδομένων (βρίσκονται, δηλαδή, σε μια *de facto* μονοπωλιακή ισχύ), να εμφανιστούν ανυποχώρητες κατά τις διαπραγματεύσεις, ορίζοντας εξαιρετικά υψηλές τιμές προκειμένου να υπεισέλθουν στη συμβατική σχέση με τον δημόσιο τομέα. Απόρροια του ως άνω είναι οι διαπραγματεύσεις των μερών να παύουν και, ακολούθως, να τερματίζεται η απόπειρα εδραίωσης της σχέσης διαμοιρασμού. Τούτο, άλλωστε, έχει συμβεί, σε ορισμένες περιστάσεις, στο ερευνητικό έργο του JRC, σύμφωνα με την ως άνω έρευνα των Martens και Duch⁷⁸.

⁷⁶Βλ. *supra* υποσημείωση υπ'αρ. 57 και <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016SC0166&from=GA>

⁷⁷Martens, B. και N. Duch-Brown (2020), The economics of Business to Government data sharing, JRC Digital Economy Working Paper 2020-04, διαθέσιμο : <https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc119947.pdf> (τελευταία προσπέλαση : 10-6-2023). Βλ. επίσης για αυτό το ζήτημα HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing, Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁷⁸ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 65.

2.3.1.3 Κατακερματισμός και ασυμμετρίες

Σημαντικό εμπόδιο για την άνθιση των B2G πρακτικών διαμοιρασμού των δεδομένων αποτελεί το γεγονός ότι , έως και σήμερα, η πρόσβαση από το δημόσιο τομέα στα δεδομένα του ιδιωτικού χαρακτηρίζεται εν όλω από πολυεπίπεδη *ανομοιογένεια* και *ασυμμετρίες*. Φυσικά, το εμπόδιο αυτό συνδέεται άμεσα με την παντελή έλλειψη υποδομών και πλαισίων, αποτελώντας το πρώτο τη λογική συνέπεια του δεύτερου.

Πρώτο πλαίσιο στο οποίο παρατηρείται πλήρης κατακερματισμός αποτελεί το *νομοθετικό πλαίσιο* των B2G διαμοιρασμών των δεδομένων. Η απουσία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου έχει αρνητικό αντίκτυπο στην σταθερότητα της υπό μελέτη πρακτικής (B2G), τόσο σε επίπεδο μεταξύ των τομέων (ακόμη και μεταξύ των τμημάτων εντός του ίδιου οργάνου, όπως θα καταδειχθεί κατωτέρω) μιας χώρας, αλλά και μεταξύ των διαφορετικών κρατών – μελών , γεγονός που εντείνει και γενικεύει την αστάθεια των B2G διαμοιρασμών δεδομένων σε μεγαλύτερη κλίμακα. Πράγματι, απουσία ενός ενιαίου νομοθετικού πλαισίου, διαφορετικά κράτη – μέλη, αντιλαμβανόμενα τα οφέλη που δύνανται να αποκομίσουν από την εδραίωση τέτοιων συνεργασιών, ενδέχεται να ορίσουν διαφορετικές διαδικασίες και προϋποθέσεις, προκειμένου να διευκολύνουν αυτές τις διατομεακές ανταλλαγές δεδομένων, επιφέροντας , με αυτό τον τρόπο , τον νομικό κατακερματισμό. Πράγματι, οι πολιτικές B2G διαμοιρασμών δεδομένων έχουν υιοθετηθεί από μερικά κράτη μέλη της ΕΕ και μπορούν να λειτουργήσουν ως σημεία αναφοράς για την ευρωπαϊκή ρύθμιση του δύσκολου αυτού ζητήματος. Το πρώτο , λόγου χάριν , είναι το γαλλικό δίκαιο για μια Ψηφιακή Δημοκρατία (*Loi pour une République numérique*) , που επιτρέπει στους φορείς του δημόσιου τομέα να πρόσβαση σε δεδομένα που διατηρούνται ιδιωτικά, αλλά συνδέονται με έναν δημόσιο φορέα και τις δραστηριότητές του⁷⁹. Το δεύτερο παράδειγμα ανήκει στο φιλανδικό δίκαιο και , συγκεκριμένα , στην τομεακή νομοθεσία, που αφορά τα δάση⁸⁰. Ο τομεακός νόμος αυτός ιδρύει έναν δημόσιο φορέα επιφορτισμένο με τη συγκέντρωση δεδομένων για τη δασοκομία. Προς επίτευξη αυτής της νομικής υποχρέωσης ο φιλανδικός δημόσιος τομέας μπορεί είτε να έχει πρόσβαση σε αυτά τα δεδομένα, βάσει εντολής κοινής χρήσης δεδομένων,

⁷⁹ Loi No 2016-1321 du 7 octobre 2016 pour une République numérique', (<https://www.legifrance.gouv.fr/affichLoiPubliee.do?idDocument=JORFDOLE000031589829&type=general&legislature=14>)

⁸⁰ European Commission (2020) , Good practices on B2G data sharing: Finnish forest data ecosystem, διαθέσιμο:<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/good-practices-b2g-data-sharing-finnish-forest-data-ecosystem> (τελευταία προσπέλαση : 15-6-2022).

είτε να το αγοράσει από την αγορά ή ακόμη και να τα συλλέξει μέσω της μεθόδου *crowdsourcing*. Ο ως άνω κατακερματισμός έχει, φυσικά, ως απόρροια την ολοένα και αυξανόμενη αβεβαιότητα σχετικά με το ποιοι κανόνες, διαδικασίες και λειτουργικά μοντέλα που ακολουθούνται στους B2G διαμοιρασμούς των δεδομένων, όπως ειπώθηκε ανωτέρω, τόσο μεταξύ διαφορετικών τομέων εντός ενός κράτους μέλους, αλλά και – σε μεγαλύτερη κλίμακα – στα διαφορετικά κράτη – μέλη. Αυτονοήτως, ο κατακερματισμός του νομοθετικού πλαισίου σε επίπεδο *κρατών – μελών* επηρεάζει την επιτυχή συνεργασία μεταξύ των κρατών – μελών, αλλά δυνητικά και την ίδια τη λειτουργία της κοινής ευρωπαϊκής αγοράς.

Το δεύτερο πλαίσιο ανάλυσης μέσα στο οποίο θα αναδειχθούν ο κατακερματισμός και οι ασυμμετρίες είναι το *κοινωνικοτεχνικό*. Εδώ, η ανάλυση θα επικεντρωθεί στην κατάσταση εντός ενός (οποιοδήποτε) κράτους – μέλους, καθώς ο κατακερματισμός, η ανομοιογένεια και η ασυμμετρία διαγιγνώσκονται ακόμη και εσωτερικά, στη λειτουργία του ίδιου του δημόσιου τομέα. Αν και τα εμπειρικά ευρήματα⁸¹ που πρόκειται να παρατεθούν, δεν προσφέρουν πληροφορίες πάνω στον B2G διαμοιρασμό δεδομένων *per se*, σημαντική είναι η εμπειρική γνώση που συνεισφέρουν σχετικά με τη διακυβέρνηση των δεδομένων από και εντός του ίδιου του δημόσιου τομέα διαφόρων κρατών – μελών. Η γνώση αυτή δε είναι πολύτιμη, διότι ο τρόπος διακυβέρνησης των δεδομένων (*data governance*) εκ μέρους του δημόσιου τομέα ενός κράτους – μέλους ή σε μικρότερη κλίμακα, μιας ευρωπαϊκής πόλης, προσφέρει πολύτιμες συνειδητοποιήσεις σχετικά με την εν γένει ετοιμότητα και επάρκεια (ή μη) του δημόσιου τομέα να εμπλακεί, εν τέλει, σε B2G διαμοιρασμούς δεδομένων. Ταυτόχρονα, η ως άνω εμπειρική γνώση συνδράμει εμμέσως στην εν εξελίξει συζήτηση σχετικά με τους λόγους μη ευδοκίμησης των B2G συνεργασιών.

Τα ευρήματα της έρευνας⁸², λοιπόν, δείχνουν ότι ο κατακερματισμός βρίσκεται εγγενώς ακόμη και στον τρόπο που λειτουργεί ο ίδιος ο δημόσιος τομέας εσωτερικά, καθώς η εγκαθίδρυση συνεργασιών ακόμη και εντός του δημόσιου τομέα ενός κράτους – μέλους αποδεικνύεται ένα δυσχερές εγχείρημα. Ειδικότερα, η επίτευξη διασύνδεσης των τμημάτων του δημοσίου τομέα πρόκειται για ένα επίπονο, χρονοβόρο και με αβέβαιη έκβαση εγχείρημα. Ο λόγος πίσω από αυτό είναι το κατονομαζόμενο στην έρευνα⁸³ *information silos legacy*, που φαίνεται να διακατέχει θεμελιωδώς το δημόσιο τομέα ως μόρφωμα και μεταφράζεται σε «*απομονωμένες βάσεις δεδομένων οι οποίες δεν επικοινωνούν και δεν ανταλλάσσουν δεδομένα και πληροφορίες μεταξύ*

⁸¹ Liva G., Micheli M., Schade S., Kostev A., Gori M. και Codagone C. (2023), *City data ecosystems between theory and practice: A qualitative exploratory study in seven European cities*, Cambridge University Press, σελ. 9., doi : 10.1017/dap.2023.13.

⁸² Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 79.

⁸³ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 79, σελ. 8.

των τμημάτων»⁸⁴. Αν και η πληροφορία αυτή , σε πρώτο επίπεδο , εμφανίζεται ως μη απολύτως σχετική με τον υπό μελέτη B2G διαμοιρασμό δεδομένων, τούτο δεν είναι αληθές. Πράγματι, η ικανότητα εσωτερικής συγκρότησης και διασύνδεσης των διαφορετικών τμημάτων (και των δεδομένων που αυτά κατέχουν) , αρχικώς , φανερώνει το επίπεδο τεχνολογικής εξειδίκευσης του δημόσιου τομέα και , εν συνεχεία, αποτελεί ένα σημαντικό πρώτο βήμα για τη γενικότερη ικανότητα του δημόσιου τομέα να ικανοποιήσει τις αυξημένες υλικοτεχνικές απαιτήσεις του B2G διαμοιρασμού δεδομένων και , ακολούθως, να υπεισέλθει σε αυτές. Άλλωστε, η εσωτερική διασύνδεση του δημόσιου τομέα και η επικοινωνία των βάσεων δεδομένων⁸⁵ που κατέχει θα επιτρέψει την πιο ολιστική κατανόηση διαφόρων κοινωνικών ζητημάτων, συνθήκη που αυτομάτως καθιστά τους B2G διαμοιρασμούς δεδομένων για τους σκοπούς της έρευνας και του δημοσίου συμφέροντος πιο αποδοτικές και αποτελεσματικές.

Σε αυτό το σημείο, ο γράφων επαναφέρει το ως άνω παρατεθέν παράδειγμα του ισπανικού OH – B και της συνηφθείσας συνεργασίας με την ιδιωτική εταιρεία Air BnB. Στο πλαίσιο της συζήτησης περί κατακερματισμού, το παράδειγμα αυτό φαίνεται εύστοχο, διότι , σύμφωνα με την έρευνα της Micheli , στόχος του OH – B αποτελεί η μείωση των ασυμμετριών εντός του δημοσίου τομέα, με τη δημιουργία ενός κοινού οικοσυστήματος δεδομένων, στο οποίο θα υπάρξει προχωρημένη διασύνδεση των βάσεων δεδομένων πολλών δημόσιων οργάνων διαφορετικών διοικητικών βαθμίδων. Τούτο , σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην ως άνω έρευνα, θα αποτελέσει σημαντικό στοιχείο που θα συνδράμει καταλυτικά στον μετέπειτα B2G διαμοιρασμό δεδομένων.

Ο κατακερματισμός και οι ασυμμετρίες , ωστόσο , μεταφράζονται και με διαφορετικό τρόπο, καθώς συχνά παρατηρείται διαφορετικά τμήματα του δημοσίου τομέα να έχουν εντελώς διαφορετικό επίπεδο τεχνολογικής δυναμικής, (ανα)λφαβητισμού, εξειδίκευσης και ,εν γένει, τεχνολογικής κουλτούρας. Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες από τις πόλεις του Πόζναν (Πολωνία) και του Σανταντέρ (Ισπανία) δήλωσαν ότι τα διαφορετικά επίπεδα τεχνολογικής εξοικείωσης που παρατηρούνται μεταξύ των τμημάτων του δημοσίου τομέα τους, αποτελούν σοβαρό εμπόδιο στην ανάπτυξη των B2G οικοσυστημάτων. Ειδικά , για τη δεύτερη πόλη, οι συμμετέχοντες απήντησαν ότι διαφορετικοί τομείς παρουσιάζουν «*διαφορετικά επίπεδα*

⁸⁴ Βλ. supra υποσημείωση υπ' αρ. 79 , σελ 8.

⁸⁵ Φυσικά, εδώ κανείς δεν πρέπει να αγνοεί τη φύση των δεδομένων για τον οποίο γίνεται λόγος. Εάν κανείς κάνει λόγο για *προσωπικά δεδομένα* , τότε τίθενται ειδικότερα ζητήματα ιδιωτικότητας και προστασίας των προσωπικών δεδομένων και κανείς δεν πρέπει να καταλήγει σε απλοϊκές απαντήσεις. Διαφορετική είναι η αντιμετώπιση αν γίνει λόγος για τα λεγόμενα ανοιχτά δεδομένα ή ανωνυμοποιημένα , σύμφωνα με τις προσταγές του ΓΚΠΔ (αιτ. σκέψη υπ' αρ. 26) , δεδομένα. Σε επόμενο σημείο της παρούσας μελέτης θα γίνει αναλυτικά λόγος για την ταξινόμια των δεδομένων και τη σημασία αυτής στην παρούσα μελέτη.

ωριμότητας σχετικά με τη χρήση των βάσεων δεδομένων και της έννοιας των ανοιχτών δεδομένων»⁸⁶. Συμμετέχοντες εκπροσωπώντας το ισπανικό ΟΗ-Β δήλωσαν ότι σε αντίθεση με το Δημοτικό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, που αποτελεί ένα δημόσιο όργανο με υψηλό επίπεδο τεχνολογικής εξειδίκευσης, κατέχοντας , ταυτοχρόνως, υψηλής αξίας και ποιότητας δεδομένα, άλλες δημόσιες υπηρεσίες της Βαρκελώνης βρίσκονται σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο επάρκειας και ποιότητας δεδομένων. Τούτος ο κατακερματισμός και η ασυμμετρία που εκδηλώνεται αποτελεί τροχοπέδη στην ποιοτική in house ανάλυση των δεδομένων εκ μέρους του δημόσιου τομέα⁸⁷.

Οι ως άνω εμπειρικές πληροφορίες παρατίθενται προκειμένου να αναδειχθούν , με πραγματιστική διάθεση, τα εμπόδια εδραίωσης του B2G διαμοιρασμού στην πράξη και δη ο κατακερματισμός και οι ασυμμετρίες. Αν και αυτές οι πληροφορίες φαντάζουν να εκφεύγουν του πυρήνα της υπό μελέτη θεματικής, η παράθεση αυτών εγείρει δυσεπίλυτα ερωτήματα επί της θεματικής, ήτοι *πώς γίνεται ένας ανέτοιμος και τεχνολογικώς μη επαρκής δημόσιος τομέας να υποστηρίξει τη διενέργεια B2G διαμοιρασμών δεδομένων και ,ειδικά, όταν πρόκειται να συνεργαστεί με έναν περισσότερο ομογενή και τεχνολογικά εκλεπτυσμένο ιδιωτικό τομέα ;* Είναι δεδομένο ότι η επιτυχής συμμετοχή σε μια B2G συνεργασία απαιτεί την ύπαρξη κατάλληλων υλικοτεχνικών υποδομών (για την ανταλλαγή, την αποθήκευση και την ανάλυση των διαμοιρασθέντων δεδομένων) , αλλά και τεχνολογικώς εξοικειωμένων δημοσίων υπαλλήλων , οι οποίοι θα είναι σε θέση να αντιληφθούν και υποστηρίξουν την ως άνω υποδομή και τις διεργασίες αυτής. Η ανεπάρκεια , λοιπόν, του δημόσιου τομέα σε κάποια πλαίσια, όπως παρατηρήθηκε στις ως άνω εμπειρικές έρευνες, φαντάζει σοβαρό εμπόδιο στην εδραίωση των B2G συνεργασιών.

2.3.2 Λοιποί λόγοι

2.3.2.1 Απουσία διαφάνειας

⁸⁶ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 79 , σελ. 10.

⁸⁷ Παρόμοιως στο Kitchin R και Moore-Cherry N (2021) Fragmented governance, the urban data ecosystem and smart city-regions: The case of metropolitan Boston. *Regional Studies* 55(12), 1913–1923.

Σημαντικό στοιχείο που ήδη έχει ακροθιγώς παρατεθεί και , ταυτοχρόνως , εμπόδιο για την εδραίωση της πρόσβασης από το δημόσιο τομέα στα δεδομένα του ιδιωτικού για τους λόγους του δημόσιου συμφέροντος και της έρευνας αποτελεί η σε μεγάλο βαθμό *έλλειψη διαφάνειας* της διαδικασίας εν όλω. Πράγματι, αυτή τη στιγμή και λόγω της μεμονωμένης , αυθόρμητης και βραχυπρόθεσμης φύσεως τέτοιων συνεργασιών , οι διαδικασίες B2G διαμοιρασμών των δεδομένων δεν χαρακτηρίζονται από το επιθυμητό επίπεδο διαφάνειας εν γένει.

Σε αυτή τη σχέση αμφότερα τα μέρη πρέπει να λειτουργούν με πλήρη διαφάνεια. Ο δημόσιος τομέας οφείλει , λόγου χάρη, να είναι ανοιχτός και διαφανής σε σχέση με τους λόγους για τους οποίους επιλέγει μια συγκεκριμένη ιδιωτική εταιρεία, προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση στα δεδομένα της. Σε περίπτωση , λόγου χάρη, που το λειτουργικό μοντέλο της *προμήθειας δεδομένων* χρησιμοποιείται , ο δημόσιος τομέας οφείλει να είναι συνολικά διαφανής σε όλη τη συναλλακτική διαδικασία και να ενεργεί καλή τη πίστει όσον αφορά της οικονομικές προσφορές που πραγματοποιεί στην ιδιωτική εταιρεία. Αυτονοήτως, αυτό ακριβώς ισχύει και για τις συναλλακτικές συμπεριφορές το άλλου μέρους, ήτοι του ιδιωτικού τομέα. Επιπλέον, ο δημόσιος τομέας οφείλει να διατηρήσει το απαιτούμενο επίπεδο διαφάνειας σχετικά με το πως θα χρησιμοποιήσει εσωτερικά τα δεδομένα που πρόκειται να μοιραστεί μαζί του η ιδιωτική εταιρεία, καθώς , όπως ήδη σημειώθηκε, η έλλειψη διαφάνειας , σε αυτό το σημείο, καθιστά τις ιδιωτικές εταιρείες δύσπιστες και διστακτικές να μοιραστούν τα δεδομένα που κατέχουν.

Από την άλλη, ο ιδιωτικός τομέας οφείλει να είναι διαφανής και ειλικρινής σχετικά με τις βάσεις δεδομένων που διαθέτει⁸⁸ , αλλά και με τις προθέσεις που έχει πίσω από κάθε ενέργειά του υπεισερχόμενος σε οποιαδήποτε B2G συνεργασία. Η έλλειψη διαφάνειας εκ μέρους του ιδιωτικού τομέα εντοπίστηκε ήδη ανωτέρω ως πραγματικότητα – εύρημα, που χαρακτηρίζει τις B2G συνεργασίες τη δεδομένη στιγμή. Πράγματι, όπως ήδη σημειώθηκε στην παρούσα ανάλυση, συχνά οι ιδιωτικές εταιρείες λειτουργούν ανειλικρινώς εισερχόμενες σε συμφωνίες με τον ιδιωτικό τομέα , όχι διότι θέλουν να συνεισφέρουν στην ικανοποίηση του δημόσιου συμφέροντος και του κοινού καλού , αλλά διότι επιθυμούν να ικανοποιήσουν αποκλειστικώς ιδιωτικά συμφέροντα, μέσω της προώθησης των βάσεων δεδομένων που κατέχουν, τη δημιουργία νέων υπηρεσιών και προϊόντων στην αγορά κτλ⁸⁹. Η παντελής έλλειψη σύμπλευσης και ειλικρίνειας μεταξύ των δύο

⁸⁸ Συμμετέχων στην εμπειρική έρευνα της Micheli δήλωσε ότι πολύ συχνά διαπιστώνεται ότι «*οι ιδιωτικές εταιρείες υπερ – υπόσχονται*» σχετικά με την ποιότητα των δεδομένων που διαθέτουν. “*We’ve also found companies over – promise*” στο Micheli M. , Accessing privately held data : Public/private sector relations in twelve European cities, European Commission – Joint Research Centre, σελ. 4.

⁸⁹ Micheli M. , Accessing privately held data : Public/private sector relations in twelve European cities, European Commission – Joint Research Centre.

τομέων μόνον κατασταλτικά μπορεί να λειτουργήσει στην εδραίωση των B2G διαμοιρασμών δεδομένων.

Ακριβώς, λόγω της υπανάπτυκτης και σποραδικής φύσεως του B2G μοντέλου, ακόμη δεν υπάρχει σταθερή ροή της γνώσης σχετικά με τον *τύπο* των δεδομένων που στατιστικά έχουν χρησιμοποιηθεί για να εξυπηρετήσουν το δημόσιο συμφέρον και την έρευνα σε αυτές τις συνεργασίες, αλλά και τον *τρόπο* που, εν τέλει, αυτά εξυπηρετήσαν (ή και όχι) το κοινό όφελος. Τούτο, φυσικά, δημιουργεί μια «ομίχλη» σε σχέση τόσο με το *modus operandi* των διαδικασιών, την οικονομική πτυχή του ζητήματος, αλλά και την γενικότερη αποτελεσματικότητα των πρακτικών αυτών. Η «ομίχλη» αυτή, όπως είναι λογικό, αποθαρρύνει αμφοτέρωθεν να μέρη να υπεισέλθουν σε διαδικασίες ακόμη και πειραματισμού ή εξερεύνησης των B2G πρακτικών. Είναι λογικό ότι η διαφάνεια, σε αυτό το πλαίσιο, θα επιτρέψει την καλύτερη, πιο εύστοχη και ταχύτερη διαχείριση αυτών των συνεργασιών, τόσο από το δημόσιο, όσο και από τον ιδιωτικό τομέα και θα καθιστήσει τις συνεργασίες αυτές πιο σταθερές, βιώσιμες και με διάρκεια στο χρόνο.

Η έλλειψη διαφάνειας, λοιπόν, αποτελεί έναν από τους λόγους της μη επαρκούς πληροφόρησης και εμπειρικής γνώσης σε σχέση με τις B2G πρακτικές και τα οφέλη αυτών για την κοινωνία. Αυτή η κατάσταση καταλήγει, φυσικά, να αποτελεί έναν φαύλο κύκλο, διότι όσο λιγότερη είναι η κατακτηθείσα γνώση σε σχέση με αυτές τις πρακτικές, τόσο λιγότερες εταιρείες θα αποφασίσουν να δραστηριοποιηθούν σε αυτό το πεδίο συνεργαζόμενες με το δημόσιο τομέα. Τέλος, σύμφωνα με την έρευνα του HLEG, η έλλειψη διαφάνειας μπορεί να καταλήξει ακόμη και βλαπτική της φήμης των μερών της συνεργασίας. Ένα παράδειγμα, σύμφωνα με την έρευνα, αποτελεί η περίπτωση του Ισπανικού εθνικού γραφείου στατιστικών, το οποίο υπεισλήθε σε συμφωνία με τρεις παρόχους κινητής τηλεφωνίας προκειμένου να αποκτήσει κάποια δεδομένα και να αποκομίσει γνώση σχετικά με την κινητικότητα των πολιτών. Αν και δεν υπήρξε ανταλλαγή *προσωπικών δεδομένων*, η έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης σχετικά με τις συνεργασίες και η γενικότερη εξοικείωση με τέτοιου είδους διατομεακούς διαμοιρασμούς δεδομένων οδήγησε στην κατακραυγή αυτής της συνεργασίας μέσω του ισπανικού τύπου⁹⁰.

⁹⁰Oliver N., (2019) 'El INE no sabe dónde estás ahora mismo', *El País*, διαθέσιμο: https://elpais.com/tecnologia/2019/11/18/actualidad/1574070599_681970.html μέσω του HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing, Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.3.2.2. Απουσία συμμετοχής των πολιτών

Η επιτυχής καθιέρωση τέτοιων διαμοιρασμών στην πράξη απαιτεί , αρχικώς , την αντίληψη εκ μέρους της ίδιας της κοινωνίας για τα οφέλη που τέτοιες συνεργασίες μπορούν να προσφέρουν. Αυτό , φυσικά , αποτελεί μια εύκολη συνειδητοποίηση, διότι , αυτονοήτως, όταν οι ίδιοι οι πολίτες αντιληφθούν τα οφέλη των B2G συνεργασιών θα επιθυμήσουν να συνεισφέρουν και να εμπλακούν σε αυτές τις δραστηριότητες. Άλλωστε , η συνεισφορά των πολιτών σε αυτά τα εγχειρήματα μπορεί να είναι ουσιώδους σημασίας σε πολλά επίπεδα : από την εύρεση των σκοπών τους οποίους ένας τέτοιος διατομεακός διαμοιρασμός μπορεί να εξυπηρετήσει , έως και την παροχή ειλικρινούς σχολιασμού σχετικά με το αν εν τέλει η γνώση που κατακτήθηκε μέσω του διαμοιρασμού των δεδομένων κατάφερε να συνεισφέρει (ή όχι) σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό σκοπό. Φυσικά, η απουσία της συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες δεν αποτελεί ένα ανεξάρτητο εμπόδιο , το οποίο μελετάται χωριστά, αλλά (μελετάται) ως απόρροια και λογικό αποτέλεσμα της προαναφερθείσας έλλειψης διαφάνειας των B2G διαδικασιών.

Η συμμετοχή των πολιτών στη εδραίωση και την άνθιση των B2G πρακτικών διαμοιρασμού των δεδομένων αποτυπώνεται πρακτικά και στον ΓΚΠΔ. Πράγματι, Ο ΓΚΠΔ ήταν ο πρώτος Κανονισμός , που εισήγαγε το δικαίωμα *στη φορητότητα δεδομένων*. Σύμφωνα με το άρθρο 20 του ΓΚΠΔ⁹¹, τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν προσωπικά δεδομένα που τα αφορούν και να τα διαβιβάζουν σε άλλον υπεύθυνο επεξεργασίας. Το εύρος του δικαιώματος, ωστόσο, είναι αρκετά περιορισμένο: πρώτον, το δικαίωμα μπορεί να ασκηθεί μόνο όταν η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα βασίζεται σε συναίνεση ή σε σύμβαση και πραγματοποιείται με αυτοματοποιημένα μέσα (άρθρο 20 παράγραφος 1 στοιχείο α-β ΓΚΠΔ). Δεύτερον, ισχύει μόνο για προσωπικά δεδομένα που παρασχέθηκαν από το

⁹¹ Άρθρο 20 ΓΚΠΔ : «1. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να λαμβάνει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, και τα οποία έχει παράσχει σε υπεύθυνο επεξεργασίας, σε δομημένο, κοινώς χρησιμοποιούμενο και αναγνώσιμο από μηχανήματα μορφότυπο, καθώς και το δικαίωμα να διαβιβάζει τα εν λόγω δεδομένα σε άλλον υπεύθυνο επεξεργασίας χωρίς αντίρρηση από τον υπεύθυνο επεξεργασίας στον οποίο παρασχέθηκαν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όταν: α) η επεξεργασία βασίζεται σε συγκατάθεση σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο α) ή το άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο α) ή σε σύμβαση σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο β) και β) η επεξεργασία διενεργείται με αυτοματοποιημένα μέσα. 2. Κατά την άσκηση του δικαιώματος στη φορητότητα των δεδομένων σύμφωνα με την παράγραφο 1, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ζητά την απευθείας διαβίβαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από έναν υπεύθυνο επεξεργασίας σε άλλον, σε περίπτωση που αυτό είναι τεχνικά εφικτό. 3. Το δικαίωμα που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου ασκείται με την επιφύλαξη του άρθρου 17. Το εν λόγω δικαίωμα δεν ισχύει για την επεξεργασία που είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας. 4. Το δικαίωμα που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν επηρεάζει δυσμενώς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες άλλων»

ενδιαφερόμενο υποκείμενο των δεδομένων. Τρίτον, η μετάδοση από έναν ελεγκτή σε άλλο πρέπει να είναι τεχνικά εφικτή (άρθρο 20 παράγραφος 2 ΓΚΠΔ). Παρά το περιορισμένο πεδίο εφαρμογής της, η φορητότητα δεδομένων ως εργαλείο θεωρείται βασικός παράγοντας για την προώθηση της κοινής χρήσης δεδομένων και την εν γένει προώθηση της οικονομίας δεδομένων⁹².

Η καλλιέργεια της εμπιστοσύνης και η επίδειξη αλτρουιστικού χαρακτήρα είναι , άλλωστε, και ο στόχος του μελλοντικού Data Governance Act, όπως αυτό θα μελετηθεί κατωτέρω.

Έχοντας θέσει τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης στην εδραίωση των B2G διαμοιρασμών δεδομένων.

2.3.2.3 Απουσία ενιαίας ηθικής προσέγγισης

Φυσικά, η εμπιστοσύνη και θέληση της κοινωνίας να συμμετάσχει σε συνεργασίες B2G διαμοιρασμού δεδομένων εξαρτάται , σε μεγάλο βαθμό , από τη διαβεβαίωση ότι το όλο εγχείρημα κινείται σε ένα ενιαίο και κοινώς παραδεκτό ηθικό πλαίσιο. Η *ηθική σχετικά με τη χρήση των δεδομένων* αποτελεί ένα σχετικώς υπανάπτυκτο εννοιολογικό πλαίσιο. Πράγματι, ένα μέρος αυτής παραμένει ανεξερεύνητο, ήτοι , λόγου χάρη , οι πιθανοί ηθικοί κίνδυνοι από το διαμοιρασμό και τη χρήση των *μη – προσωπικών δεδομένων*. Η περίπτωση της Δανίας αποτελεί ένα καλό παράδειγμα εφαρμογής του πεδίου «δεδομένα και ηθική» στην πράξη⁹³.

Αρχικώς, στο πλαίσιο αυτό , κανείς μπορεί να υποστηρίξει ότι υπάρχει ηθική υποχρέωση διαμοιρασμού δεδομένων τα οποία μπορούν να ωφελήσουν το κοινό καλό. Η ύπαρξη ενός κοινώς συμφωνημένου ηθικού πλαισίου είναι σημαντική όσον αφορά την εύρεση των κοινωνικών σκοπών και η χρήση των δεδομένων ή των γνώσεων που προκύπτουν από την ανάλυση των δεδομένων αποκλειστικά για την εκπλήρωση αυτών των σκοπών και όχι για άλλους σκοπούς ή την ικανοποίηση συμφερόντων. Από την άλλη πλευρά, η απόφαση μη διαμοιρασμού δεδομένων

⁹² COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A European strategy for data (2020), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες.

⁹³ The Expert Group on Data Ethics, (2018) 'Data for the benefit of the people — Recommendations from the Danish Expert Group on Data Ethics', διαθέσιμο : <https://eng.em.dk/media/12190/dataethics-v2.pdf> (τελευταία προσπέλαση : 10-6-2023), όπου παρέχονται πολύτιμες πληροφορίες σε αυτό το πλαίσιο , ήτοι , έξι αρχές δεοντολογίας για τα δεδομένα (*αυτοδιάθεση, αξιοπρέπεια, υπευθυνότητα, επεξήγηση, ισότητα και δικαιοσύνη, ανάπτυξη*) που θέτουν το πλαίσιο για την εννοιολογική πλαισίωση του πεδίου ηθική και δεοντολογία των δεδομένων. Επιπλέον, δίνονται πληροφορίες για το πώς μια κυβέρνηση μπορεί να σχεδιάσει ένα εργαλείο για να βοηθούν τις εταιρείες να εφαρμόσουν στην πράξη την ηθική των δεδομένων.

, τα οποία μπορούν να συνεισφέρουν στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, ενδέχεται να βλάψει την κοινωνία ως σύνολο. Φυσικά, ελλείψει κοινώς συμφωνημένου ηθικού πλαισίου σχετικά με το διαμοιρασμό των δεδομένων, υπάρχει υψηλό ρίσκο ο διαμοιρασμός και η επαναχρησιμοποίηση συγκεκριμένων δεδομένων να ευνοήσουν μια συγκεκριμένη ή συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. Η υιοθέτηση, λοιπόν, ενός κοινού κώδικα ηθικής σχετικά με το διαμοιρασμό και την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων, αλλά και η περαιτέρω εννοιολογική ανάπτυξη και πλαισίωση του ζητήματος μπορεί να λειτουργήσει ευεργετικά σχετικά με την εδραίωση B2G πρακτικών, διότι η ύπαρξη ενός κοινώς συμφωνημένου κώδικα μπορεί να αυξήσει την εμπιστοσύνη και την καλή πίστη αμφοτέρων των συμμετεχόντων σε τέτοιες συνεργασίες μερών και να καθιστήσει αυτές πιο βιώσιμες και μακροπρόθεσμες. Από την άλλη, η έλλειψη ενός ενιαίου ηθικού πλαισίου, αν και δεν αποτελεί το μεγαλύτερο ή πιο κρίσιμο εμπόδιο για την εδραίωση των B2G διαμοιρασμών των δεδομένων στην πράξη, λειτουργεί σίγουρα, σε συνδυασμό με την έλλειψη της διαφάνειας, κατασταλτικά στην ανάπτυξη του υπό μελέτη πεδίου.

2.3.3 Συμπεράσματα

Έχοντας αναλύσει ολιστικώς τους λόγους μη ευδοκίμησης αυτής της μορφής διατομεακού διαμοιρασμού, με αναφορά στις περιορισμένες εμπειρικές έρευνες και μελέτες, καθίσταται σαφές ότι όλοι οι προαναφερθέντες λόγοι, στην πραγματικότητα, συνδέονται αιτιακά μεταξύ τους, αποτελούν, δηλαδή, όλοι οι λόγοι τα κομμάτια του ίδιου παζλ, δημιουργώντας ένα «φαύλο κύκλο αναποτελεσματικότητας». Κατά τη γνώμη του γράφοντος, βασική πηγή όλων των εμποδίων και σημείο αναφοράς αποτελεί η έλλειψη, έως και σήμερα, ενός ισχύοντος κοινού, *ευρωπαϊκού οριζόντιου νομικού πλαισίου*. Στην πραγματικότητα, κανείς θα μπορούσε, κάλλιστα, να χαρακτηρίσει τους ως άνω λόγους και ως πρακτικές *συνέπειες* της απουσίας ενός οριζόντιου νομοθετικού πλαισίου. Το ευρωπαϊκό οριζόντιο νομοθετικό πλαίσιο φαντάζει να είναι η απάντηση σε όλους τους προαναφερθέντες λόγους, καθώς όλα τα ως άνω καταγεγραμμένα προβλήματα θα μετριαζόντουσαν, σε σημείο που δε θα δυσχέραιναν ουσιαδώς την εδραίωση τέτοιων συνεργασιών. Πράγματι, ο κατακερματισμός και οι ασυμμετρίες, τα προβλήματα οικονομικής φύσεως, η έλλειψη διαφάνειας και εμπιστοσύνης εκ μέρους των πολιτών θα εξέλειπαν παρουσία ενός κοινού νομοθετικού πλαισίου. Σε αυτό το συμπέρασμα, άλλωστε, κατέληξε και το συστηθέν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, HLEG στην Αναφορά του, μέσω της οποίας, προέτρεψε την Επιτροπή να παράσχει ένα ελάχιστο επίπεδο εναρμόνισης για την B2G κοινή χρήση δεδομένων

,σε επίπεδο Ε.Ε., μέσω οριζόντιων κανόνων που βασίζονται σε «σε όλη την ΕΕ για σκοπούς δημοσίου συμφέροντος». Προτάθηκε , λοιπόν, ένα ευέλικτο κανονιστικό πλαίσιο, όπου τα κράτη μέλη θα είχαν την ικανότητα να καταστήσουν υποχρεωτική την κοινή χρήση δεδομένων για τέτοιους σκοπούς που εξυπηρετούν τις εθνικές ή τοπικές προτεραιότητές τους.

Γενικότερα, η ύπαρξη ενός κοινού , συγκεκριμένου, συνεκτικού *οριζόντιου* νομοθετικού πλαισίου, που να διέπει τους Β2G διαμοιρασμούς δεδομένων, θα έχει ως απόρροια την διατομεακή εναρμόνιση εν γένει. Ένα ελάχιστο επίπεδο εναρμόνισης θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεγαλύτερη συνοχή στην ανάπτυξη κανόνων και στην πρόληψη του κατακερματισμού μεταξύ των τομέων. Με τη σειρά της, η διατομεακή εναρμόνιση μπορεί να μεταφραστεί σε ουσιαστικές/πρακτικές μορφές βελτίωσης, όπως το μειωμένο κόστος των διαδικασιών ή η διευκόλυνση στην εύρεση των δεδομένων που απαιτούνται στην εκάστοτε συνεργασία. Άλλωστε, μια σημαντική λειτουργία ενός οριζόντιου νομοθετικού πλαισίου έγκειται στην πρόβλεψη προεπιλεγμένων κανόνων από τους οποίους τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν. Πράγματι, αυτή η προαιρετική ρύθμιση είναι εγγενής στους κανόνες της ΕΕ, που θέτουν τους «ελάχιστους κανόνες» και όχι την πλήρη εναρμόνιση. Πράγματι, οι προεπιλεγμένοι κανόνες μπορούν να παρέχουν μια «εναρμονισμένη ευελιξία», καθορίζοντας μια ομάδα ρυθμιστικών επιλογών. Άλλωστε, οι κανόνες εξαίρεσης ενδέχεται να παρέχουν πρόσθετα οφέλη επειδή θα μπορούσαν – ανάλογα με τη διαδικασία – να «πιέσουν» τα κράτη μέλη να δικαιολογήσουν την εκάστοτε απόκλιση από την προεπιλογή του πλαισίου. Αυτού του είδους η εναρμονισμένη ευελιξία, την οποία μπορεί να προσφέρει ένα οριζόντιο νομοθετικό πλαίσιο, είναι απαιτούμενη στο πλαίσιο των Β2G διαμοιρασμών δεδομένων, εάν κανείς «οραματιστεί» και διακρατικές Β2G συνεργασίες διαμοιρασμών δεδομένων !

Γενικώς, η αβεβαιότητα, η ανομοιογένεια και η πολύμορφη έλλειψη σύγκλισης, που εκδηλώνονται στην πράξη, ακόμη και εντός του ίδιου του δημόσιου τομέα, καθιστούν επιτακτικό το νομοθετικό αυτό πλαίσιο να απευθυνθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό στην *τροπικότητα* του ζητήματος, ρυθμίζοντας επαρκώς *inter alia*, και την τεχνική διάσταση των Β2G διαμοιρασμών δεδομένων. Οι τεχνικές λεπτομέρειες σχετίζονται , μεταξύ άλλων, με την τεχνική υποδομή και τις λύσεις που επιτρέπουν την πρόσβαση στα δεδομένα. Σχετικώς, στην εμπειρική έρευνα της Micheli και των λοιπών⁹⁵, ένα πολύτιμο συμπέρασμα για τους μελλοντικούς ερευνητές και νομοθέτες, ήταν το ότι οι συμμετέχοντες ενέμειναν στην τεχνική διάσταση του ζητήματος

⁹⁵ Liva G., Micheli M., Schade S., Kostev A., Gori M. και Codagone C. (2023), *City data ecosystems between theory and practice : A qualitative exploratory study in seven European cities* , Cambridge University Press, σελ. 10 , doi : 10.1017/dap.2023.13 .

περισσότερο από τη νομική, την οικονομική ή την ηθική. Υπό το πρίσμα αυτό, το νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να γίνει όσο τεχνικό μπορεί να γίνει, προκειμένου να απαντηθούν ερωτήματα, τα οποία, εάν παραμείνουν αναπάντητα, τέτοιες μορφές συνεργασιών δε θα εδραιωθούν με βιώσιμο και μακροπρόθεσμο τρόπο.

Οι ως άνω διαπιστώσεις θα ληφθούν υπόψιν κατά την κριτική προσέγγιση των μελλοντικών νομοθετικών πλαισίων σε επόμενο σημείο της παρούσας μελέτης.

2.4 Νομοθετικό πλαίσιο

Όσα παρατέθηκαν ανωτέρω αποτελούν μια *κοινωνικοτεχνικής* φύσεως ανάλυση της θεματικής. Σε αυτό το σημείο της μελέτης, ο γράφων θα επικεντρωθεί στις νομικές πτυχές του ζητήματος, αναλύοντας το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, σε σημεία που αυτό μπορεί να φανεί σχετικό με το υπό μελέτη ζήτημα. Πράγματι, η παρούσα υποενότητα έχει ως σημείο εκκίνησης την παντελή έλλειψη ισχύοντος *ειδικού* νομοθετικού πλαισίου, το οποίο, δηλαδή, ρυθμίζει αναλυτικώς το B2G διαμοιρασμό των δεδομένων.

2.4.1 Ταξινόμια των δεδομένων και σημασία αυτής

Ο B2G διαμοιρασμός των δεδομένων αφορά *δυσνητικά όλων των ειδών τα δεδομένα* που συλλέγονται από όλων των ειδών τις ιδιωτικές εταιρείες και ενδέχεται να καταστούν προσβάσιμα στο δημόσιο τομέα. Τούτο σημαίνει ότι τα δεδομένα ως αντικείμενο του B2G διαμοιρασμού αποτελούν, στην πραγματικότητα, ένα ευρύτατο φάσμα. Για την ορθότερη κατανόηση, λοιπόν, η ταξινόμηση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί σε δύο άξονες-πλαίσια, ήτοι τον *νομικό* άξονα και τον άξονα σχετικά με *το επίπεδο ανάλυσης* των συλλεχθέντων δεδομένων.

Υπό το *νομικό πρίσμα*, θεμελιώδης είναι η διάκριση των δεδομένων σε *προσωπικού* και *μη προσωπικού* χαρακτήρα. Αναλυτικότερα, αντικείμενο ενός τέτοιου διατομεακού διαμοιρασμού δεδομένων μπορεί να αποτελούν τόσο *προσωπικά*, όσο και *μη προσωπικά* δεδομένα.

Ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ορίζεται , σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 ΓΚΠΔ⁹⁶, κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο («υποκείμενων δεδομένων»)· το ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφοράς σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου. Από την άλλη πλευρά , μη – προσωπικό αποτελεί κάθε δεδομένο το οποίο δε μπορεί να οδηγήσει στην ταυτοποίηση ενός φυσικού προσώπου.Ο χαρακτηρισμός των δεδομένων ως προσωπικού ή μη προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι θεωρητικής σημασίας και δε γίνεται χάριν θεωρητικής συζήτησης. Αντιθέτως, έχει σημαντικές πρακτικές συνέπειες γενικά , αλλά και στο πλαίσιο του B2G διαμοιρασμού δεδομένων, ειδικότερα. Αναλυτικά, όταν τα εκάστοτε δεδομένα χαρακτηριστούν ως *προσωπικά*, τότε εφαρμογής τυγχάνει ο ΓΚΠΔ και , σε αυτή την περίπτωση , η νομική ανάλυση σχετικά με τον B2G διαμοιρασμό των δεδομένων πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψιν τους ειδικότερους όρους και τους κανόνες που θέτει το συγκεκριμένο , συνεκτικό και υψηλής προστασίας νομοθετικό πλαίσιο. Φυσικά, διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο θα εφαρμοσθεί στην περίπτωση που τα δεδομένα είναι *μη – προσωπικού* χαρακτήρα.

Η ταξινόμηση των δεδομένων μπορεί να γίνει και σε ένα διαφορετικό πλαίσιο , ήτοι ανάλογα με το επίπεδο *ανάλυσης και επεξεργασίας* που έχουν υποστεί τα διαμοιρασθέντα δεδομένα. Τα δεδομένα , λοιπόν, ως αντικείμενο B2G διαμοιρασμών , μπορεί να είναι: i) ανεπεξεργαστα (*raw data*), ήτοι δεδομένα όπως αυτά έχουν συλλεγεί από την πηγή τους, ii) προ επεξεργασμένα (*preprocessed data*), ήτοι δεδομένα τα οποία έχουν συλλεγεί και στα οποία έχει εφαρμοσθεί κάποια μέθοδος, όπως καθαρισμός, αφαίρεση θορύβου, ψευδωνυμοποίηση, ανωνυμοποίηση κλπ. , iii) επεξεργασμένα δεδομένα (*processed data*), ήτοι η επεξεργασία δεδομένων , προκειμένου αυτή να προσφέρει κάποιο αποτέλεσμα ή κάποια σημαντική πληροφορία και iv) αποτελέσματα από την ανάλυση των δεδομένων (*data insights*).

Η ως άνω κατηγοριοποίηση των δεδομένων έχει ,εξίσου, άμεσες συνέπειες στο πλαίσιο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και , επομένως, στο νομοθετικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να διενεργηθεί ο B2G διαμοιρασμός των δεδομένων (με ό,τι αυτό συνεπάγεται). Πράγματι, το είδος και η έκταση επεξεργασίας και επέμβασης επί των δεδομένων , ανά

⁹⁶ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2016/679 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων)

περιπτώσεις, ενδέχεται να καθιστά αυτά είτε προσωπικά , είτε μη προσωπικά. Παραδείγματος χάριν, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν καταστεί *ανώνυμα*, έχουν κρυπτογραφηθεί ή για τα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί ψευδώνυμα, αλλά τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επαναταυτοποίηση ενός ατόμου παραμένουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ. Από την άλλη, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που έχουν καταστεί ανώνυμα με τέτοιον τρόπο ώστε το άτομο να μην είναι ή να μην είναι πια ταυτοποιήσιμο δεν θεωρούνται πλέον δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Για να είναι πραγματικά ανώνυμα τα δεδομένα, η ανωνυμοποίηση πρέπει να είναι μη αντιστρέψιμη⁹⁷.

2.4.2 Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων

2.4.2.1 Εισαγωγή

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (εφεξής : ΕΕ), η κοινή χρήση δεδομένων έχει γίνει , πλέον, βασικό μέλημα, με στόχο την ενίσχυση της διαθεσιμότητας των δεδομένων εντός της ευρωπαϊκής ψηφιακής ενιαίας αγοράς⁹⁸. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή , λόγω χάρη, έχει τονίσει τη σημασία της πρόσβασης σε *δεδομένα υγείας* στην «Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δεδομένα», έχοντας προχωρήσει ήδη στις αντίστοιχες νομοθετικές πρωτοβουλίες, όπως θα αναλυθεί και κατωτέρω⁹⁹. Σύμφωνα με τη στρατηγική της ΕΕ για τα δεδομένα, οι βάσεις δεδομένων πρέπει να καταστούν όσο το δυνατόν πιο «ανοιχτές» , αλλά και όσο «κλειστές όσο χρειάζεται»¹⁰⁰, ώστε να προωθείται η επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων και η απόκτηση πολύτιμης γνώσης σε διαφορετικούς τομείς μέσω της ανάλυσης αυτών. Ο βασικός στόχος της καινοτομίας, ο οποίος, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, διασφαλίζει ότι *«η νομοθεσία έχει σχεδιαστεί με τρόπο που δημιουργεί*

⁹⁷ Βλ. ενδεικτικώς Μήτρου Λ. (2017), Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων: Νέο δίκαιο - νέες υποχρεώσεις - νέα δικαιώματα,, Δίκαιο και Κοινωνία στον 21ο αιώνα Αρ.Τόμου 29, Εκδόσεις Σάκκουλα και Κανέλλος Λ. (2020), The GDPR Handbook, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη και Article 29 Working Party Opinion 4/2007 on the concept of personal data.

⁹⁸ European Commission (2018) , Data in the EU: Commission steps up efforts to increase availability and boost healthcare data sharing , διαθέσιμο : http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3364_en.htm.

⁹⁹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A European strategy for data (2020), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες.

¹⁰⁰ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ'άρ. 96 , σελ. 15.

τις καλύτερες δυνατές συνθήκες για την άνθηση της καινοτομίας»¹⁰¹, ευθυγραμμίζεται πλήρως με την ανάγκη κανονιστικής ρύθμισης της κοινής χρήσης και επαναχρησιμοποίησης των δεδομένων. Η πρόσβαση, λοιπόν, προορίζεται για τη μεγιστοποίηση της επιστημονικής και τεχνολογικής αξίας των συνόλων δεδομένων, για σκοπούς της έρευνας, ανάπτυξης και του δημοσίου συμφέροντος.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν εκδοθεί διάφορα (εν ισχύ ή μη) σύνολα νομικών κανόνων, με συγκεκριμένο στόχο την παροχή κινήτρων για την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ διαφορετικών ενδιαφερομένων για σκοπούς έρευνας και καινοτομίας. Μερικά από αυτά είναι η Οδηγία για τα Ανοικτά Δεδομένα, ο Κανονισμός σχετικά με την ελεύθερη ροή μη προσωπικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο μελλοντικός Κανονισμός για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων, αλλά και ο Κανονισμός σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους. Όλες αυτές οι νομοθεσίες δεν παρεκκλίνουν από τον ΓΚΠΔ, αλλά έχουν χτιστεί «γύρω από αυτόν» και λειτουργούν συμπληρωματικά με αυτόν. Πράγματι, αυτό το (υφιστάμενο και μελλοντικό) πλέγμα κανόνων συνδέεται ποικιλοτρόπως και στενά με τον ΓΚΠΔ, η μελέτη του οποίου, στο πλαίσιο του διαμοιρασμού και της επαναχρησιμοποίησης των δεδομένων για τους σκοπούς της έρευνας και του δημοσίου συμφέροντος, μπορεί να βοηθήσει να ξεδιπλωθούν οι πραγματικές δυνατότητες για την έρευνα, που έχει ως πλαίσιο. Τούτη η ανάλυση είναι αναγκαία ειδικά σε σχέση με σύνολα δεδομένων στα οποία τα μη προσωπικά δεδομένα και τα προσωπικά δεδομένα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα.

Ο διαμοιρασμός και η επαναχρησιμοποίηση των (ιδιωτικώς κατεχόμενων) δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος και έρευνας απαιτεί εκ των ουκ άνευ την «εύκολη» πρόσβαση και ροή των δεδομένων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών και, συνεπώς, την επεξεργασία τους¹⁰². Επιπλέον, όπως εξετάθη ανωτέρω όταν γίνεται λόγος για δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, τότε το πλαίσιο το οποίο θα λάβει εφαρμογή είναι ο ΓΚΠΔ¹⁰³. Στο πλαίσιο, λοιπόν, ενός συνεχούς

¹⁰¹European Commission, Ensuring EU Legislation Supports Innovation, διαθέσιμο : https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/law-and-regulations/innovation-friendly-legislation_en

¹⁰² Άρθρο 4 ΓΚΠΔ

Ορισμοί «επεξεργασία»: κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσων, σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η **κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης**, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, ο περιορισμός, η διαγραφή ή η καταστροφή,

¹⁰³ Άρθρο 2 ΓΚΠΔ

Ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής 1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στην, εν όλω ή εν μέρει, αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης.

εξελισσόμενου τοπίου έρευνας , που βασίζεται στο διαμοιρασμό και την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων, η παρούσα ανάλυση , στο σημείο αυτό, συζητά τον ρόλο του Γενικού Κανονισμού Προστασίας των Δεδομένων (ΓΚΠΔ) , ως κεντρικού και θεμελιώδους νομοθετικού πλαισίου, στη διαμόρφωση της ελεύθερης ροής δεδομένων και , μετέπειτα, του B2G διαμοιρασμού των δεδομένων. Για τους ανωτέρω λόγους, ο γράφων θα επιχειρήσει μια νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ , προκειμένου να απαντήσει στο εξής ερώτημα : *αποτελεί το συνεκτικό και υψηλής προστασίας «περιβάλλον» που δημιουργεί ο ΓΚΠΔ τροχοπέδη στη ροή, το διαμοιρασμό και την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων για τους σκοπούς της έρευνας και του δημοσίου συμφέροντος ; Μπορεί κανείς να ερμηνεύσει τον ΓΚΠΔ με τρόπο τέτοιο ώστε να καταστεί ένα περιβάλλον φιλικό για διαμοιρασμούς δεδομένων, διατηρώντας παράλληλα τις υψηλές απαιτήσεις προστασίας;* Η απάντηση στο ως άνω ερώτημα αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση για την ολιστική νομική κατανόηση και ανάλυση του B2G μοντέλου διαμοιρασμού των δεδομένων. Πράγματι, η αντίληψη της θέσης που έχει ο ΓΚΠΔ μέσα στο πλαίσιο του B2G διαμοιρασμού δεδομένων, αποτελεί μια σημαντική ερώτηση, που εγείρεται επιτακτικώς και οφείλει να μελετηθεί, προκειμένου να δοθεί μια ασφαλής απάντηση , σε σχέση με τη βιωσιμότητα των B2G διαμοιρασμών δεδομένων στην πράξη.

2.4.2.2. Νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ

Στο παρόν σημείο της ανάλυσης, τίθεται προς συζήτηση , με κριτική διάθεση, η κοινή πεποίθηση ότι ο ΓΚΠΔ, ως το πιο αυστηρό νομικό πλαίσιο προστασίας δεδομένων, επηρεάζει αρνητικά τις ροές δεδομένων και , συνεπώς, την έρευνα που βασίζεται σε δεδομένα. Στην εμπειρική έρευνα της Micheli και των λοιπών¹⁰⁴, οι εκπρόσωποι των πόλεων χαρακτήρισαν το νομικό πλαίσιο του ΓΚΠΔ ως ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την καθιέρωση των διατομεακών συνεργασιών. Πράγματι, οι υψηλές απαιτήσεις προστασίας που χαρακτηρίζουν το νομοθετικό περιβάλλον του ΓΚΠΔ «υπερτονίζονται» , συγκριτικά , μάλιστα, με το πιο

¹⁰⁴ Liva G., Micheli M. ,Schade S., Kostev A.,Gori M. και Codagone C. (2023), City data ecosystems between theory and practice : A qualitative exploratory study in seven European cities , Cambridge University Press, σελ. 10 , doi : 10.1017/dap.2023.13 .

κατακερματισμένο ,λιγότερο ανεπτυγμένο και , άρα, πιο πρόσφορο για ροές δεδομένων (;) πλαίσιο προστασίας δεδομένων στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

Η ως άνω πεποίθηση , στην πραγματικότητα, δεν αποτελεί μια εξ' ολοκλήρου «άδικη κριτική». Αρχικώς, ο ίδιος ο στόχος του νομοθετικού αυτού πλαισίου είναι η προστασία των δεδομένων προσωπικής φύσεως και τούτο φαίνεται εναργώς στον τρόπο διάρθρωσης του μηχανισμού του ΓΚΠΔ. Αρκεί κανείς να μελετήσει ολόκληρο το μηχανισμό μιας επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων , η οποία , λόγου χάρη , έχει ως νομική βάση τη *συναίνεση* του υποκειμένου κατά άρθρο 6 παρ. 1 στ. α' ΓΚΠΔ. Πράγματι, η συναίνεση και η σχετική δυνατότητα άρσης της , διασφαλίζει νομοτεχνικώς ένα πολύ υψηλό βαθμό ελέγχου επί της επεξεργασίας των δεδομένων. Σε περίπτωση , συγκεκριμένα , που το υποκείμενο αποφασίσει να άρει τη συναίνεσή του (η οποία άρση πρέπει να επιτρέπεται στο υποκείμενο με πολύ εύκολο και ταχύ τρόπο) και ,απουσία οιασδήποτε άλλης νομικής βάσης για επεξεργασία, η επεξεργασία εκ μέρους του υπευθύνου επεξεργασίας (και του εκτελούντος την επεξεργασία , εάν αυτός υπάρχει), πρέπει να διακοπεί άμεσα. Επιπλέον, στην περίπτωση της συναίνεσης ,ως νομικής βάσης , ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία πρέπει να είναι σε θέση να ικανοποιήσουν πλήρως όλα τα υψίστης προστασίας δικαιώματα που παρέχονται στο υποκείμενο στο Κεφάλαιο III ΓΚΠΔ. Δικαιώματα, όπως το *δικαίωμα στη λήθη* , κατά άρθρο 17 ΓΚΠΔ, ή το δικαίωμα του *περιορισμού της επεξεργασίας* , κατά άρθρο 18 ΓΚΠΔ, μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον «εχθρικό» για τις ροές και τους διαμοιρασμούς των δεδομένων και στην εν γένει μακροπρόθεσμη και σταθερή βιωσιμότητα τέτοιων συνεργασιών.

Η γενικότερη κρίση περί της «δυσκαμψίας» αυτής του ΓΚΠΔ , λοιπόν , αν και εν μέρει δίκαιη , δεν είναι απολύτως ορθή. Αρκεί κανείς να ρίξει μια προσεκτικότερη ματιά στο νομοθετικό κείμενο , προκειμένου να αντιληφθεί τις «συστημικές ρωγμές¹⁰⁵» εντός του ΓΚΠΔ, οι οποίες τίθενται υπέρ της έρευνας και του δημοσίου συμφέροντος. Στο σημείο , λοιπόν , αυτό της παρούσας μελέτης , ο γράφων θα προβεί στη νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ, παραθέτοντας τις ως άνω «συστημικές ρωγμές» υπέρ της έρευνας εντός του ΓΚΠΔ. Στη συνέχεια, ο γράφων , θα παραθέσει μια ενδιαφέρουσα ερμηνευτική προσέγγιση των Comande και Schneider. Τέλος, ο γράφων θα προβεί σε μια πρόταση. Στόχος του παρόντος σημείου της μελέτης είναι να αμφισβητήσει κριτικώς το ότι ο Κανονισμός δυσχεραίνει τις ροές των δεδομένων. Τούτο θα επιχειρηθεί , φυσικά, συναρτήσει της ίδιας της (προσφάτως δημοσιευθείσας) ευρωπαϊκής

¹⁰⁵ Η χρήση του όρου «ρωγμές» εκ μέρους του γράφοντος δεν υπονοεί ότι ο ΓΚΠΔ εμπεριέχει συστημικά κενά , μέσα στα οποία η προστασία των δεδομένων των υποκειμένων υποβαθμίζεται ή μπαίνει σε δεύτερη μοίρα. Αντιθέτως, η χρήση του όρου εννοεί ότι εντός του ΓΚΠΔ υπάρχουν χώροι ευελιξίας και λειτουργικής «ανοιχτότητας» υπέρ της έρευνας.

ατζέντας για τα δεδομένα (και του γενικότερου πνεύματος αυτής), βασικός στόχος της οποίας είναι *inter alia* η προώθηση της επαναχρησιμοποίησης των δεδομένων. Πράγματι, ο γράφων θα υποστηρίξει ότι ο ΓΚΠΔ αποτελεί (ή μπορεί να αποτελέσει με τελλολογική ερμηνεία) ένα υψηλής προστασίας νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο επιτρέπει, ταυτοχρόνως, τη ροή, το διαμοιρασμό και την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων.

Σε επίπεδο νομοτεχνικής ανάλυσης, διευκρινίζεται ρητώς στην αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 159 του ΓΚΠΔ, ότι οι ερευνητικοί στόχοι που επιδιώκει ο Κανονισμός πρέπει να συνδέονται άμεσα με τους στόχους που ορίζονται στο άρθρ. 179 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής: ΣΛΕΕ) , το οποίο έχει ως «στόχο να ενισχύσει τις επιστημονικές και τεχνολογικές της βάσεις, με τη δημιουργία ευρωπαϊκού χώρου έρευνας στον οποίο οι ερευνητές, οι επιστημονικές γνώσεις και οι τεχνολογίες κυκλοφορούν ελεύθερα, να διευκολύνει την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της, συμπεριλαμβανομένης της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της, καθώς και να προωθήσει τις ερευνητικές δράσεις που κρίνονται αναγκαίες βάσει άλλων κεφαλαίων των Συνθηκών». Υπό το φως αυτών των δηλώσεων, η κοινή χρήση και η επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων για λόγους έρευνας υπό τον ΓΚΠΔ αποτελεί ένα σημαντικό πλαίσιο συζήτησης. Αυτοί οι στόχοι της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων συνδέονται άμεσα με τους στόχους ολοκλήρωσης της αγοράς που προκύπτουν από την ελεύθερη ροή προσωπικών δεδομένων, στόχο που ο ΓΚΠΔ επιδιώκει ρητώς σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 ΓΚΠΔ . Η αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμόν 2 του ΓΚΠΔ αναφέρει ότι ο Κανονισμός σκοπεύει να συμβάλει «στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο» και «στην ενίσχυση και σύγκλιση των οικονομιών εντός της εσωτερικής αγοράς». Η αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμόν 5 αναγνωρίζει ότι η «οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση που προκύπτει από τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς» διευκόλυνε την «ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων».

Λαμβάνοντας , επιπλέον, υπόψη το κατωτέρω σύνολο διατάξεων που βασίζονται στην έρευνα, ο νομικός κόσμος έχει σχολιάσει ποικιλοτρόπως το ζήτημα της ελεύθερης ροής δεδομένων/πληροφοριών και τη θέση της έρευνας εν γένει στο πλαίσιο του ΓΚΠΔ, υπερτονίζοντας την «αλλαγή καθεστώτος» στην ευρωπαϊκή νομοθεσία περί προστασίας των δεδομένων. Πράγματι, ο ΓΚΠΔ δύναται να αποτελέσει ένα καθεστώς που διευκολύνει σημαντικώς την έρευνα , εισάγοντας σημαντικές εξαιρέσεις για τα δικαιώματα των προσώπων και προάγοντας , ανά μεμονωμένες περιπτώσεις, την έρευνα και το δημόσιο συμφέρον. Ο ΓΚΠΔ προσφέρει , λοιπόν, ένα συγκεκριμένο πλαίσιο σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για ερευνητικούς σκοπούς, οι οποίοι απαντώνται κυρίως στα άρθρα υπ' αρ. 6 παρ. 4 , 5 παρ. 1 στ. β' , 9 παρ. 2

στ. ι´ και 89 ΓΚΠΔ. Αναλυτικότερα, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι κανόνες που ισχύουν για την δραστηριότητες επεξεργασίας ενθαρρύνουν σημαντικώς την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για *ερευνητικούς σκοπούς*, μέσω σημαντικών παρεκκλίσεων από τις συνήθεις αρχές προστασίας και τα δικαιώματα των υποκειμένων. Αυτές οι παρεκκλίσεις, ωστόσο, συνδυάζονται με την απαίτηση θέσπισης κατάλληλων μέτρων για την επίτευξη της διασφάλισης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων βάσει του άρθρου 89 παρ. 1 ΓΚΠΔ. Συγκεκριμένα, λοιπόν, οι παρεκκλίσεις, σε περίπτωση επεξεργασίας για *ερευνητικούς σκοπούς*, αφορούν, πρώτον, παρεκκλίσεις από θεμελιώδεις αρχές του ΓΚΠΔ, ήτοι η αρχή του *περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης* σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 1 στ. ε´ ΓΚΠΔ και την αρχή του *περιορισμού του σκοπού*, σύμφωνα με τον κανόνα περί συμβατότητας της έρευνας με τον αρχικό σκοπό της επεξεργασίας, υπό τη συνδυαστική ανάγνωση των άρθρων 5 παρ. 1 στ. β´ και 6 παρ. 4 ΓΚΠΔ. Οι αναφερόμενες διατάξεις παρεκκλίνουν, με τη σειρά τους, από την *αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων* σύμφωνα με το άρθρο. 5 παρ. στ. γ´ ΓΚΠΔ.

Φυσικά, παρεκκλίσεις εκδηλώνονται και στα *δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων*, όπως, λόγου χάρη, το *δικαίωμα στη λήθη*, σύμφωνα με το άρθρο. 17 παρ. 3 στ. γ´ και δ´ ΓΚΠΔ, το οποίο μπορεί να αποδυναμωθεί, σε περίπτωση που η ικανοποίηση του δικαιώματος βλάπτει την επίτευξη των ερευνητικών στόχων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί, επίσης, στην πιθανή παρέκκλιση, βάσει του άρθρου. 14 παρ. 5 στ. β´ ΓΚΠΔ στο δικαίωμα των υποκειμένων των δεδομένων να ενημερώνονται όταν τα επεξεργασμένα δεδομένα συλλέγονται από τρίτες πηγές και όχι απευθείας από τα ίδια τα υποκείμενα των δεδομένων, σε περίπτωση που, σύμφωνα με το γράμμα του Κανονισμού, «*η παροχή τέτοιων πληροφοριών αποδεικνύεται αδύνατη ή θα συνεπαγόταν δυσανάλογη προσπάθεια*».

Φυσικά, πέραν των παρεκκλίσεων που θεσπίζονται άμεσα από τον Κανονισμό, σύμφωνα με το άρθρο 89 παρ. 2 ΓΚΠΔ, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν περαιτέρω παρεκκλίσεις από το *δικαίωμα πρόσβασης* των υποκειμένων των δεδομένων βάσει του άρθρου 15 ΓΚΠΔ, το *δικαίωμα διόρθωσης* βάσει του άρθρου 16 ΓΚΠΔ, το *δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας* σύμφωνα με το άρθρο 18 ΓΚΠΔ και, εν τέλει, το *δικαίωμα εναντίωσης* κατά το άρθρ. 21 ΓΚΠΔ. Αυτές οι παρεκκλίσεις μπορούν να επιβάλλονται μόνον όταν η πλήρης ικανοποίηση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων «*είναι πιθανό να καταστήσουν αδύνατη ή να παρακωλύσουν σοβαρά την επίτευξη των ειδικών σκοπών και εφόσον οι εν λόγω παρεκκλίσεις είναι απαραίτητες για την εκπλήρωση των εν λόγω σκοπών*». Όπως και στις προαναφερθείσες παρεκκλίσεις που επιτάσσει ο ΓΚΠΔ, ωστόσο, και τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι θεσπίζονται και τηρούνται οι όροι και οι εγγυήσεις για την επεξεργασία.

Συνεχίζοντας τη νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ, ο γράφων θα κατηγοριοποιήσει τα διαφορετικά πλαίσια εντός των οποίων πραγματοποιείται η εκάστοτε επεξεργασία δεδομένων προσωπικής φύσεως, βάσει της «ανοιχτότητας» ή λειτουργικής ευελιξίας, που αυτά προσφέρουν. Εντοπίζονται, λοιπόν, διαφορετικά πλαίσια προστασίας των προσωπικών δεδομένων, με διαφορετικούς πυρήνες, οι οποίοι, ακολούθως, παρουσιάζουν διαφορετικά επίπεδα λειτουργικής «ευκινησίας», όσον αφορά την επεξεργασία (και – επομένως- το διαμοιρασμό) των δεδομένων προσωπικής φύσεως. Πράγματι, οι διαφορετικές εξαιρέσεις και παρεκκλίσεις από τις αρχές επεξεργασίας και τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, έχουν ως αποτέλεσμα ένα εύρος πλαισίων προστασίας, που κυμαίνεται από τον πλήρη έλεγχο των υποκειμένων των δεδομένων, για επεξεργασίες προσωπικών δεδομένων που εκπληρώνουν *ιδιωτικούς/κερδοσκοπικούς* σκοπούς και φτάνει έως την «υποβάθμιση» του ελέγχου των υποκειμένων των δεδομένων, με την εισαγωγή σημαντικών εξαιρέσεων στα δικαιώματα που προβλέπονται από το Κεφάλαιο III του ΓΚΠΔ, για ομάδες δεδομένων, που χρησιμοποιούνται για την εκπλήρωση των σκοπών της επιστημονικής έρευνας και του δημοσίου συμφέροντος.

Το πρώτο πλαίσιο προστασίας έχει ως πυρήνα το ίδιο το *υποκείμενο* των δεδομένων. Το δεύτερο έχει ως πυρήνα την έννοια του *δημοσίου συμφέροντος* και της *επιστημονικής έρευνας*. Θα μπορούσε κανείς, δηλαδή, να ισχυριστεί (με διάθεση απλούστευσης) ότι ενώ το πρώτο πλαίσιο έχει ως πυρήνα το υποκείμενο των δεδομένων και τα δικαιώματα αυτού, το δεύτερο πλαίσιο έχει ως πυρήνα τον υπεύθυνο επεξεργασίας, λόγω ακριβώς, της ελευθεριότητας που του παρέχει στην επεξεργασία των δεδομένων με την αποδυνάμωση των δικαιωμάτων των υποκειμένων. Πράγματι, στο πρώτο πλαίσιο, όλα τα δικαιώματα που παρέχονται στο υποκείμενο των δεδομένων στο Κεφάλαιο III ΓΚΠΔ είναι πλήρως εφαρμόσιμα. Τούτο το καθεστώς χαρακτηρίζεται ως το πλέον προστατευτικό για τα δικαιώματα των υποκειμένων. Στο δεύτερο καθεστώς, τούτο, δηλαδή με επίκεντρο το *δημόσιο συμφέρον* και την *έρευνα* ενδέχεται να επιβληθούν ορισμένες παρεκκλίσεις από τα δικαιώματα των υποκειμένων από το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους σύμφωνα με το άρθρο 23 ΓΚΠΔ, όπως, λόγου χάρη, η παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή του *περιορισμού του σκοπού* κατά άρθρα 5 παρ. 1 στ β' και 6 παρ. 4 ΓΚΠΔ, η παρέκκλιση από την αρχή του *περιορισμού της περιόδου αποθήκευσης* κατά άρθρο 5 παρ. 1 στ. ε' ΓΚΠΔ και, φυσικά, οι παρεκκλίσεις από τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων, ήτοι το δικαίωμα στη λήθη κατά άρθρο 17 παρ. 3 στ. δ' ΓΚΠΔ, το δικαίωμα στην πρόσβαση κατά άρθρο 14 παρ. 5 στ. β' ΓΚΠΔ. Στην περίπτωση, δε, της *έρευνας*, σημαντικές παρεκκλίσεις από τα δικαιώματα των δεδομένων τίθενται απευθείας από τον ΓΚΠΔ, ενώ δυνητικά τίθενται περαιτέρω και από το δίκαιο της Ένωσης ή του κράτους μέλους, σύμφωνα με το άρθρο 89 παρ. 2 ΓΚΠΔ. Ωστόσο, νομοτελειακά, οι μεγάλες δυνάμεις έρχονται με μεγάλες υποχρεώσεις.

Πράγματι, η αποδυνάμωση των δικαιωμάτων των υποκειμένων έχει ως απόρροια την υποχρέωση εφαρμογής κατάλληλων μέτρων εκ μέρους των υπεύθυνων επεξεργασίας για την προστασία των δικαιωμάτων τους σύμφωνα με το άρθρο 89 παρ. 1 ΓΚΠΔ. Εύστοχο παράδειγμα αποτελεί το (πιο συγκεκριμένο) παράδειγμα των δεδομένων σχετικά με την υγεία, κατά το άρθρο 9 παρ. 2 στ. ι' ¹⁰⁶, όπου ο ΓΚΠΔ αποσυνδέει τη δυνατότητα (ή μη) επεξεργασίας των δεδομένων από τη *ρητή συγκατάθεση* του προσώπου (άρθρο 9 παρ 2 στ. α') και προωθεί την επεξεργασία των δεδομένων για λόγους έρευνας και αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον. Πράγματι, η *ρητή συγκατάθεση* κατά το άρθρο 9 παρ. 2 στ. α' ΓΚΠΔ, ως βάση επεξεργασίας βασίζεται αυστηρά στα συμφέροντα ελέγχου και αυτοδιάθεσης των υποκειμένων των δεδομένων. Αυτή η νομική βάση επιτρέπει, επομένως, στα υποκείμενα των δεδομένων να αποφασίζουν αυτόνομα και ελεύθερα για δεδομένα σχετικά με την υγεία τους, σύμφωνα με τα ατομικά θεμελιώδη δικαιώματα της αυτονομίας και της αξιοπρέπειας. Ωστόσο, σύμφωνα με τους σχετιζόμενους με το *δημόσιο συμφέρον* λόγους (άρθρο 9 παρ. 2 στ. θ' και ι' ΓΚΠΔ), επιτρέπεται η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων για την επίτευξη ανώτερων κοινωνικών και συλλογικών συμφερόντων. Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων, σε αυτή την περίπτωση, δικαιολογείται στην περίπτωση αυτή από υψηλότερα συμφέροντα, υπερβαίνοντας τις προσδοκίες αυτονομίας και αυτοδιάθεσης των μεμονωμένων υποκειμένων των δεδομένων (με ταυτόχρονη, φυσικά, απαίτηση για τήρηση μέτρων κατάλληλων για την προστασία των δικαιωμάτων).

Η ως άνω νομοτεχνική κατηγοριοποίηση των πλαισίων δε γίνεται λόγω «ανησυχίας» του γράφοντος, αλλά, αυτονοήτως, παρουσιάζει μεγάλη πρακτική σημασία, δεδομένου ότι το εκάστοτε πλαίσιο επηρεάζει την εφαρμογή των αρχών και των δικαιωμάτων των υποκειμένων. Στο πλαίσιο των B2G διαμοιρασμών δεδομένων, τούτο έχει σοβαρό αντίκτυπο στις ροές των δεδομένων και στην εν γένει βιωσιμότητα τέτοιων συνεργασιών. Για παράδειγμα, απουσία οποιασδήποτε νομικής βάσης διαφορετικής από τη συγκατάθεση, οποιαδήποτε ανάκληση της

¹⁰⁶ Άρθρο 9 ΓΚΠΔ

1. Απαγορεύεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, δεδομένων που αφορούν την υγεία ή δεδομένων που αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου ή τον γενετήσιο προσανατολισμό.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες περιπτώσεις: ι) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1 βάσει του δικαίου της Ένωσης ή κράτους μέλους, οι οποίοι είναι ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο στόχο, σέβονται την ουσία του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και προβλέπουν κατάλληλα και συγκεκριμένα μέτρα για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων.

συγκατάθεσης θα είχε συνέπειες στην επεξεργασία των δεδομένων και , ταυτοχρόνως , στη ροή και το διαμοιρασμό των δεδομένων. Γίνεται , λοιπόν , σαφές ότι τα διαφορετικά καθεστώτα έρευνας υπό τον ΓΚΠΔ παρουσιάζουν διαφορετικά επίπεδα ευελιξίας, κάποια από τα οποία διευκολύνουν και κάποια δυσχεραίνουν τους διαμοιρασμούς των δεδομένων.

Έχοντας ακροθιγώς μελετήσει τη νομοτεχνική διάρθρωση του ΓΚΠΔ και αναλύσει τις εξαιρέσεις υπέρ της έρευνας, ο γράφων θεωρεί ότι – σε αυτό το σημείο της μελέτης - η ίδια η έννοια της *έρευνας* αποτελεί ένα ενδιαφέρον σημείο ανάλυσης και διαλόγου, στο πλαίσιο του *ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου* και ,δη, ολόκληρου του «ευρωπαϊκού οράματος» για τα δεδομένα. Απλούστερα : *τι συνιστά έρευνα* ; Ακόμη παραπέρα : *τι συνιστά έρευνα σε μια κοινωνία που βασίζεται στα δεδομένα* ; Πράγματι, όπως θα καταδειχθεί , η εννοιολογική εναρμόνιση σχετικά με την έννοια της έρευνας δεν έχει ,ακόμη , επιτευχθεί , καθώς διαφορετικά νομοθετικά κείμενα αντιλαμβάνονται την έννοια της έρευνας διαφορετικώς, ήτοι είτε πιο συσταλτικά, είτε πιο διασταλτικά. Υπό το πρίσμα των ως άνω, η έννοια της έρευνας θα αναλυθεί, με αναφορές τόσο σε ισχύοντα νομοθετικά πλαίσια, όσο και σε μελλοντικά. Η αναφορά στο «νομοθετικό μέλλον», κατά τη γνώμη του γράφοντος, μπορεί να ρίξει πολύτιμο φως για το πως μπορεί (ή και πρέπει) να προσεγγισθεί το «νομοθετικό παρόν», εν γένει.

Στο πλαίσιο ,λοιπόν, των πανηγυρικών διακηρύξεων για την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης των δεδομένων στην «ευρωπαϊκή ατζέντα» για τα δεδομένα, με στόχο τη δημιουργία και την εδραίωση μιας ενιαίας αγοράς δεδομένων, τονίζεται ότι πρέπει να ενισχυθεί τόσο η επαναχρησιμοποίηση των «ιδιωτικών δεδομένων» από δημόσιους φορείς , όσο και των «δημόσιων δεδομένων» από τις επιχειρήσεις¹⁰⁷, είτε για να εκπληρώσουν ερευνητικούς σκοπούς σχετικούς με το δημόσιο συμφέρον, αλλά και «εμπορικά προσανατολισμένους» σκοπούς καινοτομίας. Με αυτό το δεδομένο, μια νέα κατάσταση ελεύθερης διακίνησης των δεδομένων διαμορφώνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου η έρευνα εμφανίζεται να αποτελεί , στην πραγματικότητα, μια πολυδιάστατη, δυναμική έννοια ,περιλαμβάνοντας ένα ευρύ φάσμα, που περιλαμβάνει από μη προσωπικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται για έρευνα σχετιζόμενη με το δημόσιο συμφέρον , μη προσωπικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται για εμπορικής φύσεως/ιδιωτική έρευνα , προσωπικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται για έρευνα σχετιζόμενη με το δημόσιο συμφέρον και προσωπικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται για εμπορικής φύσεως έρευνα.

¹⁰⁷ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A European strategy for data (2020), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες.

Οι ως άνω διαφοροποιήσεις διαφαίνονται και σε διαφορετικά ευρωπαϊκά νομοθετήματα/ κείμενα. Στην Οδηγία για τα Ανοικτά Δεδομένα , αλλά και στο κείμενο των Συστάσεων για την πρόσβαση στις επιστημονικές πληροφορίες και τη διαφύλαξή τους¹⁰⁸ λόγου χάρη, η έννοια της έρευνας συνδέεται με την εδραίωση συστημάτων πρόσβασης σε *μη προσωπικά* δεδομένα. Επιπλέον, το πεδίο εφαρμογής και των δύο ως άνω πλαισίων περιορίζεται στη *δημόσια χρηματοδοτούμενη* έρευνα¹⁰⁹ σχετιζόμενη κυρίως με σκοπούς *δημοσίου συμφέροντος*. Ωστόσο, και στα δύο πλαίσια, η επαναχρησιμοποίηση των ερευνητικών δεδομένων σχετίζεται επίσης και με έρευνα για *εμπορικούς σκοπούς*¹¹⁰. Παρομοίως, στην Οδηγία για τα πνευματικά δικαιώματα¹¹¹, ενδιαφέρον παρουσιάζει η αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμόν 12, όπου ρητώς εξαιρούνται από την έννοια της έρευνας «*οι οργανισμοί επί των οποίων ασκείται αποφασιστική επιρροή από εμπορικές επιχειρήσεις, δυνάμει της οποίας επιτρέπεται στις επιχειρήσεις αυτές η άσκηση ελέγχου λόγω διαρθρωτικών περιστάσεων, όπως μέσω της ιδιότητάς τους ως μετόχου ή μέλους, ο οποίος θα μπορούσε να οδηγήσει στην προνομιακή πρόσβαση στα αποτελέσματα της έρευνας*». Με βάση αυτό τον ορισμό, ωστόσο, και σε αντίθεση με την ως άνω Σύσταση ή την Οδηγία για τα Ανοικτά Δεδομένα, η Οδηγία για τα πνευματικά δικαιώματα φαίνεται να διακρίνει μεταξύ αφενός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα οντότητες και ερευνητικές οντότητες προσανατολισμένες στο δημόσιο συμφέρον και αφετέρου οργανισμούς που δραστηριοποιούνται για εμπορικούς σκοπούς. Το παράδειγμα της Οδηγίας για τα πνευματικά δικαιώματα αποδεικνύει ότι οι ορισμοί και οι κατηγοριοποιήσεις της έννοιας της έρευνας ,σε ευρωπαϊκό επίπεδο, απέχουν από την εναρμόνιση¹¹².

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η θέση της έννοιας της έρευνας στο πλαίσιο του ΓΚΠΔ. Πράγματι, η έρευνα διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο εντός του ΓΚΠΔ, ο οποίος , σε πολλές περιπτώσεις, διευκολύνει τη διεξαγωγή της, όπως φάνηκε ανωτέρω. Τούτο , φυσικά, αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι ο ΓΚΠΔ , αν και ένα άκρως συνεκτικό και πολύ

¹⁰⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018), ΣΥΣΤΑΣΗ (ΕΕ) 2018/790 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 25ης Απριλίου 2018 για την πρόσβαση στις επιστημονικές πληροφορίες και τη διαφύλαξή τους.

¹⁰⁹ Βλ. το άρθρο 10 της ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2019/1024 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Ιουνίου 2019 για τα ανοικτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα και την αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 6 της ΣΥΣΤΑΣΗΣ (ΕΕ) 2018/790 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 25ης Απριλίου 2018 για την πρόσβαση στις επιστημονικές πληροφορίες και τη διαφύλαξή τους.

¹¹⁰ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 108, άρθρο 10 και αιτιολογική σκέψη 4, αντιστοίχως.

¹¹¹ ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2019/790 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Απριλίου 2019 για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά και την τροποποίηση των οδηγιών 96/9/ΕΚ και 2001/29/ΕΚ

¹¹² Richter H. (2018) , Open Science and Public Sector Information, Reconsidering the exemption for educational and research establishments under the Directive on re-use of public sector information, JIPITEC 51.

υψηλής προστασίας νομοθετικό πλαίσιο, αντιλαμβάνεται την έννοια της έρευνας με έναν αξιοθαύμαστα ευρύ και συμπεριληπτικό τρόπο. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 159 «[...]για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς επιστημονικής έρευνας θα πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά, δηλαδή να περιλαμβάνει παραδείγματος χάριν τεχνολογική ανάπτυξη και επίδειξη, βασική έρευνα, εφαρμοσμένη έρευνα και ιδιωτικά χρηματοδοτούμενη έρευνα». Επιπλέον, ο Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων (εφεξής : EDPS) στο «*Preliminary Opinion on data protection and scientific research*» επιβεβαίωσε ότι ο ορισμός της έρευνας στον ΓΚΠΔ περιλαμβάνει διαφορετικούς ερευνητικούς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων ακαδημαϊκών, μη κερδοσκοπικών, κυβερνητικών και κερδοσκοπικών εμπορικών φορέων¹¹³. Σύμφωνα με τα ως άνω αναφερόμενα, η έννοια της επιστημονικής έρευνας, υπό τον ΓΚΠΔ, περιλαμβάνει ερευνητικές δραστηριότητες, που διεξάγονται τόσο από δημόσιους, όσο και από ιδιωτικούς φορείς, ή, γενικότερα, για έρευνα που χρηματοδοτείται τόσο από δημόσιους, αλλά και ιδιωτικούς πόρους¹¹⁴. Αυτός ο πολύπλευρος ορισμός της έννοιας της έρευνας χαιρετίστηκε και από τη Γερμανική Επιτροπή Δεοντολογίας Δεδομένων (*German Data Ethics Commission*), η οποία υποστήριξε το να συμπεριληφθεί στην έννοια της έρευνας τόσο η δημόσια, όσο και η ιδιωτικής χρηματοδοτούμενη έρευνα, καθώς τόσο και η έρευνα εμπορικού προσανατολισμού. Μια ευρεία έννοια της έρευνας, παρόμοια με αυτή που παρέχεται από τον ΓΚΠΔ, που περιλαμβάνει, δηλαδή, τόσο την ιδιωτική, όσο και τη δημοσίως χρηματοδοτούμενη έρευνα έχει υιοθετηθεί και από το μελλοντικό Κανονισμό για τη διακυβέρνηση των δεδομένων (*Data Governance Act*), όπου αναφέρεται ότι «[...]Η υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας, συμπεριλαμβανομένης, παραδείγματος χάριν, της τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης, της βασικής έρευνας, της εφαρμοσμένης έρευνας και της ιδιωτικά χρηματοδοτούμενης έρευνας, θα πρέπει να θεωρούνται επίσης σκοποί γενικού συμφέροντος[...]»¹¹⁵.

Στο πλαίσιο της έννοιας της έρευνας, οι Comandè και Schneider¹¹⁶ συνεισφέρουν στον επιστημονικό διάλογο, κάνοντας μία πολύ ενδιαφέρουσα ερμηνευτική προσέγγιση του γράμματος

¹¹³ European Data Protection Supervisor, 'A preliminary opinion on data protection and scientific research' <https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/20-01-06_opinion_research_en.pdf>

¹¹⁴ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 104, 253.

¹¹⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση δεδομένων (Πράξη για τη διακυβέρνηση δεδομένων), αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 35.

¹¹⁶ Comandè G. και Schneider G. (2021), Can the GDPR make data flow for research easier? Yes it can, by differentiating ! A careful reading of the GDPR shows how EU data protection law leaves open some significant flexibilities for data protection sound research activities, *Computer Law and Security Review*, αρ. 41.

του ΓΚΠΔ. Πράγματι, όπως καταγράφηκε ανωτέρω, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 159 ΓΚΠΔ, η έννοια της έρευνας στο πλαίσιο του Κανονισμού, περιλαμβάνει τόσο τη δημόσια, όσο και ιδιωτικά χρηματοδοτούμενη έρευνα. Σε αυτό το σημείο, δηλαδή, ο Κανονισμός διαφοροποιείται από άλλα κανονιστικά πλαίσια, ακόμη και εντός της Ε.Ε¹¹⁷. Ωστόσο, οι Comande και Schneider υποστηρίζουν ότι ρίχνοντας μια προσεκτικότερη ματιά στον ΓΚΠΔ, κανείς μπορεί να εντοπίσει στο ίδιο το γράμμα τη διάκριση μεταξύ έρευνας για το *δημόσιο συμφέρον και τα συμφέροντα του υποκειμένου* (αλτρομιστικής) και έρευνας που προσανατολίζεται στο κέρδος/εμπορικούς σκοπούς (καταχρηστικά: «εγωμιστικής»). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους ως άνω, εντός της ίδιας αιτιολογικής σκέψης υπ' αρ. 159 ΓΚΠΔ σκιαγραφείται, με υποβόσκοντα τρόπο, μια διαφοροποίηση μεταξύ των δύο ανωτέρω τύπων έρευνας. Υποστηρίζουν ότι το ίδιο το γράμμα της αιτιολογικής σκέψης θέτει το έδαφος για ελεύθερη ροή των ερευνητικών δεδομένων εντός της ΕΕ, μέσω της αναφοράς στο άρθρο 179 παρ. 1 ΣΛΕΕ. Ωστόσο, η αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 159 του ΓΚΠΔ, δείχνει να τραβά μια γραμμή, αναγνωρίζοντας ξεχωριστές περιπτώσεις ερευνών, των οποίων τα αποτελέσματα «*προς το συμφέρον του υποκειμένου*» είναι τόσο αυξημένα, που «*αιτιολογούν τη λήψη περαιτέρω μέτρων*». Σύμφωνα με το σκεπτικό τους, η πιθανότητα για λήψη περαιτέρω μέτρων προς το συμφέρον του υποκειμένου υπονοεί ότι εντός του ίδιου του νομοθετικού πλαισίου υπάρχουν διαβαθμίσεις ή επίπεδα, ανάλογα με την αλτρομιστική φύση της έρευνας, ήτοι με τη συνεισφορά της έρευνας στο *δημόσιο συμφέρον* και τα *συμφέροντα του υποκειμένου*. Ενώ, λοιπόν, είναι σαφές και αδιαμφισβήτητο ότι η έννοια της έρευνας, υπό τον ΓΚΠΔ, έχει «λαξευτεί» με τρόπο τέτοιο, ώστε να περιλαμβάνει ιδιωτικώς και δημόσια χρηματοδοτούμενη έρευνα, αλλά και έρευνα από κερδοσκοπικούς οργανισμούς, ταυτοχρόνως, κατά τους Comande και Schneider, η αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 159, δείχνει να αναγνωρίζει την ύπαρξη «*πιο αλτρομιστικών*» ερευνών, τις οποίες ο ΓΚΠΔ αναγνωρίζει με την αναφορά στην πιθανότητα «*λήψης περαιτέρω μέτρων*» και, περαιτέρω, «ενθαρρύνει» με τη μετατροπή του σε ένα πλαίσιο περισσότερο ανεκτικό για τη διεξαγωγή αυτού του είδους έρευνας. Ενώ, λοιπόν, τα διαφοροποιημένα «καθεστώτα έρευνας» υπό τον ΓΚΠΔ, δεν διαφοροποιούνται βάσει της δημόσιας ή της ιδιωτικής χρηματοδότησης της έρευνας¹²⁰, φαίνεται να διαφοροποιούνται βάσει του πιο «αλτρομιστικού» ή «εγωμιστικού» σκοπού της έρευνας, κατά τους ως άνω γράφοντες.

¹¹⁷ Ο γράφων υπενθυμίζει ως παράδειγμα την προαναφερθείσα Οδηγία για τα πνευματικά δικαιώματα, όπου και υπάρχει ρητή διάκριση και, ακολούθως, διαφορετική νομοθετική αντιμετώπιση των δύο ως άνω τύπων έρευνας (ιδιωτική ή δημόσια χρηματοδότηση).

¹²⁰ Άλλωστε, το κριτήριο σχετικά με τη δημόσια ή ιδιωτική φύση της έρευνας, ήτοι του δημόσιου ή ιδιωτικού χαρακτήρα του οργάνου που διεξάγει την έρευνα κρίνεται μάλλον μη σχετικό, καθώς είναι πιθανόν ιδιωτικώς χορηγούμενη έρευνα να εξυπηρετεί σκοπούς δημοσίου συμφέροντος, όπως, λόγω χάρη, η έρευνα για την ανάπτυξη ενός εμβολίου κατά τη διάρκεια μιας πανδημίας. Βλ. European Data Protection

Ψήγματα της ερμηνευτικής αυτής προσέγγισης των δύο συγγραφέων περί αλτρουιστικής έρευνας, μπορούν να συναντηθούν και στον Κανονισμό για τη διακυβέρνηση δεδομένων (*Data Governace Act*). Πράγματι, όπως παρατέθηκε ανωτέρω, ο Κανονισμός για την διακυβέρνηση των δεδομένων θεωρεί ,επίσης, ότι η ιδιωτικώς χρηματοδοτούμενη έρευνα ικανοποιεί «σκοπούς γενικού συμφέροντος». Περαιτέρω, ο Κανονισμός θεσπίζει ένα μηχανισμό εγγραφών για νομικές οντότητες (επίσης ιδιωτικής φύσης) , οι οποίες είναι πρόθυμες να διαθέσουν σύνολα δεδομένων για σκοπούς γενικού συμφέροντος. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά «[...]η εθελοντική συμμόρφωση των εν λόγω καταχωρισμένων οντοτήτων με ένα σύνολο απαιτήσεων αναμένεται να δημιουργήσει την εμπιστοσύνη ότι τα δεδομένα που καθίστανται διαθέσιμα για αλτρουιστικούς σκοπούς εξυπηρετούν σκοπό γενικού συμφέροντος»¹²¹. Ωστόσο, σημαντικό , στο πλαίσιο συζήτησης, είναι ότι τα νομικά πρόσωπα που επιθυμούν να είναι εγγεγραμμένα ως «Οργανισμοί Αλτρουισμού Δεδομένων αναγνωρισμένοι στην Ένωση» πρέπει να είναι *μη κερδοσκοπικοί*¹²² και πρέπει να μοιράζονται τα δεδομένα τους «χωρίς ανταμοιβή»¹²³. Υπό το φως των ως άνω, ο Κανονισμός περί διακυβέρνησης δεδομένων φαίνεται να διαμορφώνει μια έννοια «αλτρουιστικής» έρευνας, που , κατά τη γνώμη των Comande και Schneider, εμφανίζεται ήδη σιωπηρώς και στην αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 159 ΓΚΠΔ. Ωστόσο, οι ως άνω γράφοντες πηγαίνουν ένα βήμα παραπέρα, προτείνοντας την υιοθέτηση του κριτηρίου της αλτρουιστικής φύσεως των ερευνών και την εφαρμογή αυτού ως κριτήριο κλιμάκωσης των εξαιρέσεων που παρέχει ο ΓΚΠΔ υπέρ της έρευνας. Έτσι , σύμφωνα με το σκεπτικό τους, σε περίπτωση *αλτρουιστικής* έρευνας, ήτοι έρευνας για το *δημόσιο συμφέρον*, οι εξαιρέσεις υπέρ της έρευνας πρέπει να μεγιστοποιούνται , ενώ οι εγγυήσεις του άρθρου 89 ΓΚΠΔ πρέπει να εφαρμόζονται ,αλλά στο λιγότερο δυνατό¹²⁴. Ακολούθως, σε περίπτωση «εμπορικά προσανατολισμένης» έρευνας (μη αλτρουιστικής) οι διασφαλίσεις του άρθρου 89 ΓΚΠΔ πρέπει να μεγιστοποιούνται, ενώ οι εξαιρέσεις υπέρ της έρευνας πρέπει να «ελαχιστοποιούνται». Οι γράφοντες προχωρούν παραθέτοντας πρακτικά παραδείγματα αυτής της εφαρμογής στις περιπτώσεις «μη αλτρουιστικής» έρευνας , ήτοι υποστηρίζουν ότι θα μπορούσε , λόγου χάρη, η παρέκκλιση από την αρχή του περιορισμού της αποθήκευσης ,σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 1 στ ε' ΓΚΠΔ, να περιορίζεται στην αποθήκευση

Board (2020), Guidelines 03/2020 on the Processing of Data Concerning Health for the Purposes of Scientific Research in the Context of the Covid – 19 Outbreak, παράγραφος 64.

¹²¹ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 112, αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 36.

¹²² Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 113.

¹²³ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 112 , άρθρο 2 παρ. 10.

¹²⁴ Comande G. και Schneider G. (2021), Can the GDPR make data flow for research easier? Yes it can, by differentiating ! A careful reading of the GDPR shows how EU data protection law leaves open some significant flexibilities for data protection sound research activities, Computer Law and Security Review, αρ. 41, σελ. 4.

που είναι *απολύτως απαραίτητη* για την εκτέλεση του συγκεκριμένου ερευνητικού έργου και να μην επιβάλλεται για άλλους σκοπούς. Σύμφωνα με αυτή τη λογική, η δυνατότητα παρέκκλισης από το καθήκον σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 5 στ. β' ΓΚΠΔ θα μπορούσε ,επίσης, να περιοριστεί με την εφαρμογή υψηλότερου ορίου ως κριτήριο για την «αδυναμία» ή «δυσανάλογη προσπάθεια» παροχής πληροφοριών από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Οι γράφοντες καταλήγουν στο ότι αυτό που είναι δυσανάλογο για την έρευνα δημοσίου συμφέροντος μπορεί να μην είναι για κερδοφόρα συμφέροντα.

Συμπερασματικά, η ανωτέρω νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ επέδειξε ότι τούτο το νομοθετικό πλαίσιο παρέχει επαρκείς διόδους για τη ροή των δεδομένων, όταν – δηλαδή – αυτή η επεξεργασία συσχετίζεται με σκοπούς έρευνας και δημοσίου συμφέροντος. Η παρέκκλιση από τα δικαιώματα με την εισαγωγή σημαντικών εξαιρέσεων από τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων , όπως παρατέθηκαν ανωτέρω μπορούν – στην πράξη – να διευκολύνουν την εδραίωση B2G διαμοιρασμών δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος και έρευνας. Η αναφορά δε στην εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ερμηνευτική προσέγγιση του ΓΚΠΔ από τους Comande και Schneider έγινε προκειμένου να αναδειχθεί ο συνεχώς εξελισσόμενος επιστημονικός διάλογος γύρω από το ζήτημα των ροών των δεδομένων και του «ξεκλειδώματος» αυτών για το δημόσιο συμφέρον. Και , φυσικά , όπως τονίστηκε ανωτέρω , είναι απαραίτητο ο ΓΚΠΔ να ενταχθεί στο διάλογο τούτο.

3. Λοιπό νομοθετικό πλαίσιο

3.1 Εισαγωγή

Οι ευρείες δυνατότητες των B2G διαμοιρασμών δεδομένων σε συνδυασμό με την (μέχρι και σήμερα) αστάθεια, που τις χαρακτηρίζει, είχαν ως απόρροια την απόκριση εκ μέρους του ευρωπαϊκού νομοθέτη. Οι νομοθετικές εξελίξεις που θα μελετηθούν κατωτέρω αποτελούν το επακόλουθο των αποπειρών χαρτογράφησης του φαινομένου των B2G διαμοιρασμών δεδομένων. Πράγματι, η πρώτη αναφορά στο φαινόμενο των B2G διαμοιρασμών συναντάται ήδη στους κανόνες κοινής χρήσης δεδομένων, οι οποίοι περιλαμβάνονταν στην ανακοίνωση της Επιτροπής του 2017, σχετικά με την οικοδόμηση μιας *Ευρωπαϊκής οικονομίας δεδομένων*¹²⁵. Εκείνη την περίοδο, είχε προταθεί η ιδέα μιας *αντίστροφης* μορφής της Οδηγίας 2013/37/ΕΕ¹²⁶ σχετικά με την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (εφεξής : PSI), ως πλαίσιο για την αντιμετώπιση του ζητήματος της πρόσβασης στα ιδιωτικά δεδομένα προς το δημόσιο συμφέρον. Η ιδέα αυτή αναφέρεται στην Οδηγία PSI (ο πρόδρομος της σημερινής Οδηγίας για τα Ανοικτά Δεδομένα), η οποία έθεσε κανόνες για την επαναχρησιμοποίηση των δημόσιων δεδομένων. Αντιστοίχως, η ιδέα ενός αντίστροφου μηχανισμού PSI προοριζόταν, προκειμένου να διευκολύνει την πρόσβαση και επαναχρησιμοποίηση των ιδιωτικών δεδομένων από το δημόσιο τομέα. Αυτή η προσέγγιση αναφέρθηκε και σε σεμινάριο από το έτος 2017¹²⁷ σχετικά με την πρόσβαση σε ιδιωτικά δεδομένα για το δημόσιο τομέα, όπου η Επιτροπή επιβεβαίωσε τη γενική της φιλοδοξία να προωθήσει την πρόσβαση σε ιδιωτικά δεδομένα από τους φορείς του δημόσιου τομέα. Την ίδια χρονιά, με σχετικό *Παράρτημα για την εφαρμογή της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά στρατηγικής, με στόχο συνδεδεμένη ενιαία ψηφιακή αγορά για όλους*¹²⁸,

¹²⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017), ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ για την «ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ», διαθέσιμο : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0009>

¹²⁶ ΟΔΗΓΙΑ 2013/37/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 26ης Ιουνίου 2013 για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/98/ΕΚ σχετικά με την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα.

¹²⁷ DG Conect (2017), Workshop on access to privately-held data for public bodies, Report, διαθέσιμο : <https://openfuture.eu/wp-content/uploads/2023/01/report-2017-workshop-on-access-to-privately-held-data-for-public-bodies.pdf> (τελευταία προσπέλαση : 17-6-2023).

¹²⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017), ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Εφαρμογή της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση της εφαρμογής της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά Μια συνδεδεμένη ψηφιακή

ανατέθηκε στην Επιτροπή να «εξετάσει επιπλέον την πρόσβαση, υπό σαφώς καθορισμένες προϋποθέσεις, ιδιωτικών δεδομένων για τις δημόσιες διοικήσεις για την εκτέλεση καθηκόντων δημόσιου ενδιαφέροντος». Τέλος, η πιο πρόσφατη εκ των κινήσεων για τη μελέτη του φαινομένου B2G διαμοιρασμών δεδομένων ήταν , όπως έχει παρατεθεί ως άνω , η σύσταση από την Επιτροπή μιας ομάδας ειδικών, HLEG, η οποία και κατέληξε στην ανάγκη νομοθετικής πλαισίωσης του B2G φαινομένου , με την υιοθέτηση ενός οριζόντιο νομοθετικού πλαισίου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση , λοιπόν, πλέον, επιθυμεί να υλοποιήσει το ως άνω όραμα, των δεδομένων για το «κοινό καλό» και το δημόσιο συμφέρον, θέτοντας επισήμως , στην Στρατηγική της για τα Δεδομένα, ως στόχο *inter alia* την πρόσβαση του δημόσιου τομέα στα ιδιωτικά δεδομένα. Αυτή η ενέργεια είναι , πράγματι , απαραίτητη εάν η Ε.Ε. επιθυμεί να «αποτελέσει ηγετικό πρότυπο μιας κοινωνίας που βασίζεται σε δεδομένα, ώστε να λαμβάνει καλύτερες αποφάσεις, τόσο στον επιχειρηματικό όσο και στον δημόσιο τομέα»¹²⁹. Η Στρατηγική αναφέρει ότι «η διάθεση περισσότερων δεδομένων και η βελτίωση του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούνται τα δεδομένα έχουν θεμελιώδη σημασία για την αντιμετώπιση προκλήσεων που σχετίζονται με την κοινωνία, το κλίμα και το περιβάλλον, καθώς και για τη διαμόρφωση υγιέστερων, πιο ευημερουσών και πιο βιώσιμων κοινωνιών»¹³⁰. Η Στρατηγική περιλαμβάνει ένα ισχυρό όραμα για τον μετασχηματισμό των αγορών που βασίζονται στα δεδομένα. Από την τρέχουσα ,δηλαδή, κατάσταση, στην οποία οι αγορές κυριαρχούνται από συγκεκριμένες ιδιωτικές εταιρείες, που κατέχουν τα δεδομένα του κόσμου «κινούμαστε» σε μια κατάσταση στην οποία *οι κοινοί χώροι δεδομένων (data commons)* αλλάζουν τους κανόνες πρόσβασης και χρήσης δεδομένα, και έτσι αναδιανέμουν την αξία και τη δύναμη. Η επίτευξη αυτού του στόχου απαιτεί η ήδη υπάρχουσα πολιτική των Ανοικτών Δεδομένων¹³¹ να συνεχιστεί, αλλά να διασφαλιστεί και το αντίστροφο: η διαθεσιμότητα , δηλαδή, των ιδιωτικών δεδομένων για χρήσεις δημοσίου συμφέροντος.

Η έννοια των κοινών χώρων δεδομένων είναι ζωτικής σημασίας, καθώς ορίζει τις θεσμικές ρυθμίσεις που είναι απαραίτητες για την πρόσβαση στα δεδομένα¹³². Πράγματι, η ιδέα των κοινών

ενιαία αγορά για όλους, διαθέσιμο : https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a4215207-362b-11e7-a08e-01aa75ed71a1.0004.02/DOC_2&format=PDF

¹²⁹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A European strategy for data (2020), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, σελ. 1.

¹³⁰ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 129, σελ. 3.

¹³¹ Ο όρος *Ανοιχτά (κρατικά) δεδομένα* αφορά πληροφορίες που συλλέγονται, παράγονται ή αποκτώνται δια αντιτίμου από τους δημόσιους φορείς (ένα άλλο όνομα είναι Πληροφορίες του δημόσιου τομέα) και διατίθενται δωρεάν προς περαιτέρω χρήση για οιονδήποτε σκοπό. Στην άδεια καθορίζονται οι όροι χρήσης. Για περισσότερες πληροφορίες : <https://data.europa.eu/el/dataeuropa-academy/what-open-data>

¹³² Tommasio F. (2021) ,“An Alternative to Data Ownership: Managing Access to Non-Personal Data through the Commons,” *Global Jurist* 21, αρ. 1 , σελ. 181-210.

χώρων έχει προσελκύσει την προσοχή των νομοθετών, που ενδιαφέρονται να αναπτύξουν θεσμικές απαντήσεις που μπορούν να προωθήσουν στόχους δημόσιου συμφέροντος και που αντιτίθενται στην αντίληψη και αντιμετώπιση των δεδομένων ως οικονομικού εμπορεύματος. Συνήθως, αυτές οι απαντήσεις, έως τώρα, έχουν πάρει τη μορφή πρωτοβουλιών ανοιχτής πρόσβασης¹³³. Άλλωστε, οι απόψεις υπέρ των κοινών χώρων δεδομένων για δημόσιο καλό μπορούν να εντοπιστούν ήδη κάποια χρόνια πριν, όταν τα Ηνωμένα Έθνη διέδωσαν την έννοια των «κοινών δεδομένων»: χρήση ιδιόκτητων μεγάλων δεδομένων¹³⁴ (*big data*) για βιώσιμη ανάπτυξη και ανθρωπιστική δράση¹³⁵. Πράγματι, οι κοινοί χώροι δεδομένων, ως λειτουργικό μοντέλο ιδιοκτησίας¹³⁶, φαίνεται να ευθυγραμμίζεται τόσο με την εννοιολογική σύλληψη των δεδομένων ως πόρων, αλλά και με τις επιδιώξεις της Ε.Ε., σε αυτό το πλαίσιο¹³⁷. Το τελευταίο, φυσικά, λέγεται, διότι γίνονται συστηματικές προσπάθειες με τη διενέργεια εμπειρικών ερευνών από τον επιστημονικό κόσμο¹³⁸, προκειμένου να ικανοποιηθεί το εξής δίπτυχο: οι κοινοί χώροι δεδομένων να αποτελέσουν χώρους στους οποίους, αφενός, τα δεδομένα των χρηστών μετατρέπονται σε «πόρους» - πηγές κοινού καλού, αλλά και, αφετέρου, τα δεδομένα προσωπικής φύσεως, αλλά και η ιδιωτικότητα των χρηστών είναι σεβαστά και προστατεύονται επαρκώς.

Έχοντας θέσει τα ανωτέρω, το επόμενο σημείο της παρούσας μελέτης θα επικεντρωθεί στο μελλοντικό νομοθετικό πλαίσιο. Αρχικώς, αυτό θα προσεγγισθεί από εννοιολογικής απόψεως. Στη συνέχεια, ο γράφων, υπό το πρίσμα όλης της συλλογιστικής της παρούσας μελέτης, θα προσεγγίσει κριτικά τα νομοθετικά πλαίσια, προκειμένου να εξαχθεί ένα ασφαλές συμπέρασμα και να απαντηθεί το βασικό ερώτημα, που ετέθη στην αρχή της μελέτης.

¹³³ Βλ. την Οδηγία για τα Ανοικτά Δεδομένα και τον προκάτοχο αυτής.

¹³⁴ «Τα μεγάλα δεδομένα (*big data*) είναι οι πληροφορίες που χαρακτηρίζονται από τόσο μεγάλο όγκο, ταχύτητα και ποικιλία που απαιτούν συγκεκριμένη τεχνολογία και αναλυτικές μεθόδους για τη μετατροπή τους σε αξία» σε De Mauro, A., Greco, M., και Grimaldi, M. (2016). A formal definition of Big Data based on its essential features. *Library Review*; Glasgow, 65(3), 122–135. <http://dx.doi.org/10.1108/LR-06-2015-0061>.

¹³⁵ Alemanno A. (2018), “Big Data for Good: Unlocking Privately-Held Data to the Benefit of the Many.”, *European Journal of Risk Regulation* 9, αρ. 2.

¹³⁶ Ostrom E., (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.

¹³⁷ Mazzucato M. (2018), “Let’s make private data into a public good.” *Technology Review*, διαθέσιμο: <https://www.technologyreview.com/2018/06/27/141776/lets-make-private-data-into-a-publicgood/> (τελευταία προσπέλαση: 16-6-2023).

¹³⁸ Wong J., Henderson T. και Ball K. (2022), *Data protection for the common good: Developing a framework for a data protection-focused data commons*, *Data & Policy*, 4: e3, Cambridge University Press.

3.2 Κανονισμός σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους (*the Data Act*)

Ο Κανονισμός σχετικά με τη *δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους* (εφεξής: DA) αποτελεί ένα κεντρικό στοιχείο ανήκον σε ένα εξαιρετικά ευρύτερο πλαίσιο που έχει δημιουργηθεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για την μεγιστοποίηση της αξίας των δεδομένων και την ενίσχυση της οικονομίας μέσω αυτών. Οι υπό μελέτη B2G διαμοιρασμοί δεδομένων ρυθμίζονται ρητώς, για πρώτη φορά, στο Κεφάλαιο V του Κανονισμού DA και, ειδικότερα, στα άρθρα 14 έως και 22. *Πως ρυθμίζονται, λοιπόν, νομοθετικώς οι B2G διαμοιρασμοί των δεδομένων;*

Αρχικώς, ο Κανονισμός DA επιτρέπει στους «φορείς του δημόσιου τομέα», οι οποίοι ορίζονται στον Κανονισμό ως «*εθνικές, περιφερειακές ή τοπικές αρχές των κρατών μελών και οργανισμοί δημόσιου δικαίου των κρατών μελών ή ενώσεις που αποτελούνται από μία ή περισσότερες από τις εν λόγω αρχές ή από έναν ή περισσότερους από τους εν λόγω οργανισμούς*»¹³⁹ να ζητήσουν δεδομένα από έναν «*κάτοχο των δεδομένων*», ο οποίος ορίζεται ως *κάθε «νομικό ή φυσικό πρόσωπο που έχει το δικαίωμα ή την υποχρέωση, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, το εφαρμοστέο ενωσιακό δίκαιο ή την εθνική νομοθεσία που εφαρμόζει το ενωσιακό δίκαιο ή, στην περίπτωση δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα και μέσω του ελέγχου του τεχνικού σχεδιασμού του προϊόντος και των συναφών υπηρεσιών, την ικανότητα να καθιστά διαθέσιμα ορισμένα δεδομένα*»¹⁴⁰. Ο ορισμός των φορέων του δημόσιου τομέα είναι εξαιρετικά περιεκτικός και θα μπορούσε να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, διοικήσεις, πανεπιστήμια, ερευνητικούς οργανισμούς, ενώσεις ή ακόμη και πιθανώς επιχειρήσεις¹⁴¹. Όσον αφορά τους «*κατόχους των δεδομένων*», ο Κανονισμός ρητώς περιορίζει εννοιολογικά τον ορισμό, αποκλείοντας από αυτόν τις *μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις*¹⁴².

Φυσικά, ολόκληρος ο μηχανισμός που συστήνεται από τον Κανονισμό με σκοπό την επίτευξη B2G διαμοιρασμών δεδομένων, πρέπει να αναλυθεί περαιτέρω τόσο *εννοιολογικά*, όσο και *κριτικά*. Αρχικώς, ο γράφων θα προβεί στην εννοιολογική προσέγγιση των άρθρων του Κανονισμού, που αφορούν το B2G διαμοιρασμό δεδομένων. Για το λόγο αυτό, η ανάλυση σε αυτό το σημείο θα καταστεί περισσότερο περιγραφική, εστιάζοντας στο ίδιο το γράμμα του Κανονισμού.

Ο Κανονισμός δίνει τη δυνατότητα στους δημόσιους φορείς να αιτούνται δεδομένα από τους κατόχους των δεδομένων βάσει «*εξαιρετικής ανάγκης*» σε τομείς δημοσίου συμφέροντος.

¹³⁹ Βλ. άρθρο 2 παρ. 9 του Κανονισμού.

¹⁴⁰ Βλ. άρθρο 2 παρ. 6 του Κανονισμού.

¹⁴¹ ΑΠΟΦΑΣΗ της 10. 11. 1998 — ΥΠΟΘΕΣΗ C-360/96, παρ. 44.

¹⁴² Βλ. άρθρο 14 παρ. 2 του Κανονισμού.

Εξαιρετική ανάγκη δε σε τομείς δημόσιου συμφέροντος συνιστά η «εξαιρετική κατάσταση που επηρεάζει αρνητικά τον πληθυσμό της Ένωσης, ενός κράτους μέλους ή μέρους αυτού, με κίνδυνο σοβαρών και διαρκών επιπτώσεων στις συνθήκες διαβίωσης ή στην οικονομική σταθερότητα, ή με κίνδυνο σημαντική υποβάθμιση των οικονομικών περιουσιακών στοιχείων στην Ένωση ή στο/στα οικείο/-α κράτος/-η μέλος/-η»¹⁴³. Επιπλέον, το άρθρο 15 του Κανονισμού ορίζει την έννοια της «εξαιρετικής ανάγκης», παραθέτοντας τρεις καταστάσεις οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν ως εξαιρετική ανάγκη και, ακολούθως, να αποτελέσουν τη βάση πρόσβασης του δημόσιου τομέα στα δεδομένα του ιδιωτικού τομέα. Οι τρεις καταστάσεις, υπό το άρθρο 15 του Κανονισμού, έχουν ως εξής: i) τα ζητούμενα δεδομένα είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση κατάστασης έκτακτης ανάγκης σε τομείς δημόσιου συμφέροντος (άρθρο 15 παρ. 1 στ. α'), ii) τα ζητούμενα δεδομένα είναι αναγκαία για την πρόληψη κατάστασης έκτακτης ανάγκης σε τομείς δημόσιου συμφέροντος ή για τη διευκόλυνση της ανάκαμψης από κατάσταση έκτακτης ανάγκης σε τομείς δημόσιου συμφέροντος (άρθρο 15 παρ. 1 στ. β') και iii) η έλλειψη διαθέσιμων δεδομένων εμποδίζει τον φορέα του δημόσιου τομέα ή κάθε θεσμικό και λοιπό όργανο ή οργανισμό της Ένωσης να εκπληρώσει συγκεκριμένο καθήκον δημόσιου συμφέροντος που προβλέπεται ρητά από τον νόμο (άρθρο 15 παρ. 1 στ. γ'). Απαραίτητο είναι να αναφερθεί ότι φορείς του δημόσιου τομέα μπορούν να επικαλούνται αποδεδειγμένα την περίπτωση του *δημόσιου συμφέροντος*, υπό τις αυστηρές προϋποθέσεις, που ορίζονται στο άρθρο 15 παρ. 1 στ. γ', ήτοι όταν δεν έχουν πρόσβαση στα ζητούμενα δεδομένα με άλλα μέσα, όπως μέσα βασισμένα στην αγορά, καθώς και τυχόντα νέα νομοθετικά μέτρα δε δύνανται να διασφαλίσουν την έγκαιρη διαθεσιμότητα των δεδομένων. Ως εκ τούτου, το «δημόσιο συμφέρον», υπό τον Κανονισμό, μπορεί να θεωρηθεί ως η «έσχατη λύση» για τον υποχρεωτικό B2G διαμοιρασμό των δεδομένων.

Σε επίπεδο νομοθετικής διάρθρωσης, το άρθρο 15 του Κανονισμού προσδιορίζει τρεις περιστάσεις, οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν ως «εξαιρετική ανάγκη», στο πλαίσιο του υπό μελέτη Κανονισμού, και επομένως να αποτελέσουν βάση για την κοινή χρήση των δεδομένων. Πράγματι, όπως σημειώθηκε ανωτέρω, οι δύο πρώτες περιστάσεις συνδέονται με την ύπαρξη καταστάσεως *έκτακτης ανάγκης*, με τις μεταξύ τους διαφορές που παρατέθηκαν ανωτέρω. Από την άλλη, το άρθρο 15 παρ. 1 στ. γ' αναφέρεται σε περιπτώσεις όπου η έλλειψη διαθέσιμων δεδομένων εμποδίζει τον φορέα του δημόσιου τομέα ή κάθε θεσμικό και λοιπό όργανο ή οργανισμό της Ένωσης να εκπληρώσει συγκεκριμένο καθήκον δημόσιου συμφέροντος που προβλέπεται ρητά από τον νόμο. Σε αυτή την περίπτωση, λοιπόν, σύμφωνα με τον Κανονισμό, ο δημόσιος τομέας θα πρέπει να είναι μη ικανός να αποκτήσει τα απαιτούμενα δεδομένα με άλλα

¹⁴³ Βλ. άρθρο 2 παρ. 10 του Κανονισμού.

μέσα, όπως ,λόγου χάρη, με τις συμβάσεις , όπως αυτές μελετήθηκαν ανωτέρω (*public procurement*). Σημαντική «πυξίδα» όσον αφορά την απαραίτητη εννοιολογική αποσαφήνιση της έννοιας της «έκτακτης ανάγκης» αποτελεί η αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 57, η οποία αναφέρει ορισμένα παραδείγματα , ήτοι «[...]την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και μείζονες φυσικές καταστροφές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που επιδεινώνονται από την κλιματική αλλαγή, καθώς και ανθρωπογενών μείζονων καταστροφών».

Έχοντας αναλύσει τη νομοτεχνική διάρθρωση και το γράμμα του άρθρου 15 του Κανονισμού , ορισμένα συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν ασφαλώς. Είναι φανερό ότι οι αναφερόμενες στο άρθρο 15 παρ. 1 στ. α' και β' του Κανονισμού περιστάσεις («κατάσταση έκτακτης ανάγκης») είναι εννοιολογικά πιο συγκεκριμένες από την έννοια του «δημόσιου συμφέροντος» που συναντάται στο άρθρο 15 παρ. 1 στ. γ'. Τούτο , φυσικά ,εντείνεται τόσο από το εννοιολογικό εύρος της έννοιας του «δημόσιου συμφέροντος» συγκριτικά , μάλιστα, με την έννοια της «κατάστασης έκτακτης ανάγκης», αλλά και από το γεγονός ότι ο Κανονισμός δεν προχώρησε στην απαιτούμενη οριοθέτηση του τι συνιστά «δημόσιο συμφέρον», όπως έκανε με την έννοια της «έκτακτης ανάγκης». Ως αποτέλεσμα, η έλλειψη ορισμού μπορεί να καταστήσει τη μεταφορά δεδομένων μια ακόμη πιο περίπλοκη και γραφειοκρατική διαδικασία για τον δημόσιο τομέα, κατά τη διάρκεια , μάλιστα, μιας περιόδου, κατά την οποία η γρήγορη απόκριση είναι απαραίτητη για μια σωστή ανταπόκριση στην εκάστοτε έκτακτη ανάγκη. Άλλωστε, η ανωτέρω κριτική προσέγγιση συναντάται και στην κοινή γνώμη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων και του EDPS, στην οποία υποστηρίχτηκε η γνώμη για περισσότερη αποσαφήνιση ή τη δημιουργία ενός ορισμού της έννοιας του «δημόσιου συμφέροντος»¹⁴⁴. Περαιτέρω κριτική σχετικά με το ως άνω ζήτημα θα επιχειρηθεί κατωτέρω.

Συνεχίζοντας, το άρθρο 16 του Κανονισμού παρέχει περαιτέρω καθοδήγηση, εκφράζοντας ότι το κεφάλαιο V δεν επηρεάζει τις υποχρεώσεις που ορίζει η Ένωση ή εθνική νομοθεσία για την υποβολή εκθέσεων, συμμόρφωση με αιτήματα πληροφοριών, ή την απόδειξη ή την επαλήθευση της συμμόρφωσης με τις νομικές υποχρεώσεις. Επίσης, απαγορεύει τη χρήση της B2G κοινής χρήσης δεδομένων για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων για την *πρόληψη, διερεύνηση, ανίχνευση ή δίωξη ποινικών ή διοικητικών αδικημάτων*. Αυτό είναι απαραίτητο όταν πρόκειται για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ατόμων και των δυνατοτήτων που μπορεί να

¹⁴⁴ EDPB-EDPS Joint Opinion 2/2022 on the Proposal of the European Parliament and of the Council on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act).

προκύψουν από την κοινή χρήση δεδομένων, δίνοντας ορισμένη ασφάλεια δικαίου στον ιδιωτικό τομέα.

Ακολούθως, το άρθρο 17 του Κανονισμού ορίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται όταν τα όργανα του δημοσίου αιτούνται δεδομένων από τους κατόχους των αυτών. Συγκεκριμένα, ο δημόσιος τομέας πρέπει να προσδιορίσει ποια δεδομένα απαιτούνται, στοιχειοθετήσει την εξαιρετική ανάγκη για αυτά, τον σκοπό του αιτήματος και για πόσο καιρό θα χρησιμοποιηθούν αυτά τα δεδομένα και να προσδιορίσουν τη νομική βάση του αιτήματος. Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 17 ορίζει τις προδιαγραφές του αιτήματος, ήτοι αυτό να εκφράζεται σε σαφή, συνοπτική και απλή γλώσσα, να είναι ανάλογη με την εξαιρετική ανάγκη, όσον αφορά την ευαισθησία και τον όγκο των δεδομένων που ζητούνται, και τη συχνότητα της πρόσβασης στα δεδομένα. Ο δημόσιος τομέας πρέπει να σέβεται τους νόμιμους στόχους του κατόχου των δεδομένων, λαμβάνοντας υπόψη τα εμπορικά μυστικά και το κόστος, ώστε να είναι διαθέσιμα τα δεδομένα και να ενδιαφέρεται, όσο το δυνατόν, περισσότερο για μη προσωπικά δεδομένα. Περαιτέρω, το αίτημα πρέπει να είναι διαθέσιμο στο Διαδίκτυο και να περιλαμβάνει τις πληροφορίες ότι ο κάτοχος των δεδομένων ενδέχεται να αντιμετωπίσει κυρώσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Το άρθρο 17 παρ. 3 του Κανονισμού αποκλείει τη χρήση των δεδομένων που ελήφθησαν σύμφωνα με τον υπό μελέτη μηχανισμό για την επαναχρησιμοποίηση στο πλαίσιο της Οδηγίας για τα Ανοιχτά Δεδομένα. Ωστόσο, το άρθρο 17 παρ. 4 ορίζει ρητώς ότι το άρθρο 17 παρ. 3 δεν απαγορεύει στο δημόσιο τομέα την ανταλλαγή δεδομένων που λαμβάνονται μέσω αυτού του μηχανισμού με άλλους φορείς του δημοσίου τομέα, *εάν αυτή η ανταλλαγή γίνει για την ολοκλήρωση του έργου πάνω στο οποίο βασίστηκε το αίτημα για δεδομένα*. Η διάθεση των δεδομένων σε τρίτο μέρος δεν αποκλείεται, επίσης, εάν ανατέθηκε σε εξωτερικούς συνεργάτες βάσει δημοσίως διαθέσιμης συμφωνίας, τεχνικών επιθεωρήσεων ή άλλων λειτουργιών στο εν λόγω τρίτο μέρος. Ωστόσο, όταν γίνονται διαθέσιμα δεδομένα και στις δύο περιπτώσεις, ο δημόσιος τομέας πρέπει να ενημερώσει τον κάτοχο των δεδομένων.

Συνεχίζοντας, το άρθρο 18 του Κανονισμού αφορά τον ιδιωτικό τομέα και, συγκεκριμένα, το πώς ο κάτοχος πρέπει να συμμορφώνεται με τα αιτήματα για τα δεδομένα, ήτοι την κατάδειξη ότι τα δεδομένα πρέπει να είναι διαθέσιμα χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση. Ο κάτοχος των δεδομένων μπορεί να απορρίψει το αίτημα ή να ζητήσει την τροποποίησή του εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών, όταν το αίτημα σχετίζεται με κατάσταση έκτακτης ανάγκης και εντός δεκαπέντε (15) εργάσιμων ημερών που σχετίζονται με άλλες περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, το 18 παρ. 2 στ. α' και β' αναφέρεται στους λόγους της απόρριψης, δηλαδή εάν τα δεδομένα δεν είναι διαθέσιμα ή το αίτημα δεν ακολουθήσει τους όρους που προβλέπονται στο

άρθρο 17 παρ. 1 και 2. Με βάση το 18 παρ. 3, ο κάτοχος δεδομένων μπορεί να απορρίψει ή να ζητήσει τροποποίηση για αιτήματα δεδομένων που βασίζονται σε δημόσιες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, εάν ο κάτοχος δεδομένων έχει ήδη παράσχει τα δεδομένα σε προηγούμενο αίτημα για τον ίδιο σκοπό σε άλλο δημόσιο τομέα. Σε αυτήν την περίπτωση, ο κάτοχος δεδομένων πρέπει να προσδιορίσει τον φορέα του δημόσιου τομέα με τον οποίο κοινοποιήθηκαν προηγουμένως τα δεδομένα. Υπό το πρίσμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, το άρθρο 18 παρ. 5 του Κανονισμού αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα τμήματα του Κεφαλαίου V, δεδομένου ότι ρητώς αναφέρει ότι κατά τη συμμόρφωση με το αίτημα για τη διάθεση των δεδομένων, ο κάτοχος των δεδομένων πρέπει να καταβάλει προσπάθειες για την ψευδωνυμοποίηση των δεδομένων, εάν το αίτημα μπορεί να ικανοποιηθεί μόνο με το διαμοιρασμό ψευδωνυμοποιημένων δεδομένων. Στο τελευταίο, το άρθρο 18 παρ. 6 αναφέρει ότι σε περίπτωση που ο δημόσιος τομέας θέλει να αμφισβητήσει την άρνηση του κατόχου των δεδομένων να παράσχει τα ζητούμενα δεδομένα, αυτή η αμφισβήτηση υποβάλλεται στην αναφερόμενη από το άρθρο 31 αρμόδια Αρχή, που ορίζεται από κάθε κράτος μέλος ως υπεύθυνη για την επιβολή του παρόντος Κανονισμού.

Το άρθρο 19 καθορίζει τις υποχρεώσεις του δημόσιου τομέα όταν λαμβάνει τα δεδομένα με βάση τα προαναφερόμενα αιτήματα, συγκεκριμένα τη μη χρήση των δεδομένων για σκοπούς που δεν είναι συμβατοί με το σκοπό του αιτήματος, όταν τα προσωπικά δεδομένα είναι απαραίτητα στον τομέα πρέπει να εφαρμόσει οργανωτικά μέτρα για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και τις ελευθερίες των υποκειμένων των δεδομένων, καταστρέφουν τα δεδομένα αμέσως μόλις γίνουν δεν είναι πλέον απαραίτητο και ενημερώστε τον κάτοχο των δεδομένων για τη διαγραφή. Τα εμπορικά μυστικά προστατεύονται, επίσης, από το άρθρο 19 παρ.2, που αναφέρει ότι πρέπει να εφαρμόζονται κατάλληλα μέτρα για τη διατήρηση της εμπιστευτικότητας τους.

Έχοντας προβεί στη λεπτομερή ανάλυση του μηχανισμού για τους B2G διαμοιρασμούς δεδομένων, απαραίτητο είναι το σύστημα αυτό να αναλυθεί με *κριτική διάθεση*.

Ο Κανονισμός έχει δεχθεί κριτική από τον επιστημονικό κόσμο ήδη από την ανακοίνωσή του *πεδίου εφαρμογής* του. Πράγματι, πολλοί είναι αυτοί που τονίζουν τον *ad hoc* χαρακτήρα του Κανονισμού, ήτοι τη θέσπιση B2G διαμοιρασμών δεδομένων μόνον για «καταστάσεις εξαιρετικής ανάγκης». Ακολουθώντας, το πλαίσιο αυτό του άρθρου 15 του Κανονισμού, ως βάση για το διαμοιρασμό των δεδομένων, έχει θεωρηθεί από το νομικό κόσμο ως εξαιρετικώς συγκεκριμένο και περιορισμένο, με αποτέλεσμα να αποτυγχάνει στη δημιουργία ενός πραγματικά βιώσιμου, ικανού να ξεκλειδώσει τις πραγματικές δυνατότητες τέτοιας φύσεως συνεργασιών, αλλά και

,τελικώς, ενός ευέλικτου μηχανισμού πρόσβασης του δημοσίου στα δεδομένα του ιδιωτικού τομέα¹⁴⁵.

Μια προσεκτικότερη ματιά στο γράμμα του άρθρου 15 του Κανονισμού είναι επιβεβλημένη.

Πρώτο σημείο κριτικής αποτελεί η δυσκολία, στην πράξη, της εννοιολογικής διαχώρισης των εννοιών *αντιμετώπιση* (άρθρο 15 παρ. 1 στ. α΄), *πρόληψη* και *ανάκαμψη* (άρθρο 15 παρ. 1 στ. β΄). Εύστοχο, σε αυτό το σημείο, φαίνεται το παράδειγμα της πανδημίας του κορονοϊού. Αναλυτικότερα, εξελιχθείσας της πανδημίας, πότε, ακριβώς, ο διαμοιρασμός των δεδομένων γίνεται βάσει της ανάγκης για *αντιμετώπιση* της ήδη υπάρχουσας υγειονομικής κρίσης και σε ποιο σημείο εξυπηρετεί την *πρόληψη* επιδείνωσης αυτής μέσω, λόγου χάρη, μιας νέας μορφής του ιού; Τούτη η ερώτηση δεν τίθεται χάριν θεωρητικής συζητήσεως, αλλά η απάντηση έχει πρακτικές συνέπειες στον ίδιο το διαμοιρασμό των δεδομένων βάσει του Κανονισμού. Πράγματι, η σωστή υπαγωγή μιας καταστάσεως είτε στο άρθρο 15 παρ. 1 στ. α΄ (*αντιμετώπιση*), είτε στο άρθρο 15 παρ. 1 στ. β΄ (*πρόληψη*, *ανάκαμψη*) είναι σημαντική, λόγω των διαφορετικών νομικών προϋποθέσεων που θα διέπουν τον B2G διαμοιρασμό των δεδομένων. Αρχικώς, το αίτημα για δεδομένα βάσει του άρθρου 15 παρ. 1 στ. β΄ πρέπει να είναι «*περιορισμένο ως προς τη διάρκεια και το πεδίο εφαρμογής*», προϋπόθεση που δε συναντάται στο άρθρο 15 παρ. 1 στ. α΄. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Κανονισμού, τα δεδομένα που ζητούνται βάσει του άρθρου 15 παρ. 1 στ. α΄ πρέπει να παρέχονται δωρεάν, ενώ τα δεδομένα που παραχωρούνται στο δημόσιο τομέα βάσει του άρθρου 15 παρ. 1 στ. β΄ ενδέχεται να επιφέρουν επιπλέον κόστη.

Αναλύοντας τις εννοιολογικές ασάφειες, ο γράφων θα σταθεί στο επόμενο σημείο κριτικής του Κανονισμού, που έχει ήδη παρατεθεί ανωτέρω και αφορά την εννοιολογική ασάφεια της έννοιας του «*δημοσίου συμφέροντος*». Πράγματι, όπως ειπώθηκε ως άνω, ο Κανονισμός προβαίνει στη θέσπιση δύο καταστάσεων - πλαισίων, στις οποίες πρέπει να προχωρήσει ο διαμοιρασμός των δεδομένων από την ιδιωτική εταιρεία σε κάποιο φορέα του δημόσιου τομέα. Και ενώ η έννοια της *έκτακτης ανάγκης*, ως μια από αυτές τις καταστάσεις-πλαίσια, αποσαφηνίζεται επαρκώς, τούτο δεν παρατηρείται με την έννοια του *δημοσίου συμφέροντος*. Η απουσία ορισμού για την έννοια του «*δημοσίου συμφέροντος*» είναι ένα από τα κύρια κενά που παρατηρούνται στον Κανονισμό, δεδομένου ότι αυτή η οριοθέτηση είναι ζωτικής σημασίας για την ίδια την εφαρμογή του Κανονισμού, την αποφυγή πιθανών καταχρήσεων από τον δημόσιο

¹⁴⁵ Vogelezang F. και Tarkowski A. (2022), “Data Act: Business to government data sharing”, Open Future, διαθέσιμο : <https://openfuture.eu/publication/data-act-business-to-government-data-sharing/>.

τομέα¹⁴⁶, αλλά και για να επιτρέψει την άνθηση της πρακτικής της B2G κοινής χρήσης δεδομένων και να ωφελήσει την κοινωνία. Σε αυτό το πλαίσιο, στη σχετική αναφορά του, το HLEG¹⁴⁷ τόνισε ότι η δημιουργία ενός συγκεκριμένου και ενιαίου ορισμού για την έννοια του *δημοσίου συμφέροντος* αποτελεί ένα εξαιρετικώς δύσκολο εγχείρημα. Αντί αυτού, στην Αναφορά προτάθηκε η δημιουργία κριτηρίων για την υπαγωγή ή μη μιας κατάστασης στην έννοια του *δημοσίου συμφέροντος*. Μια άλλη «νομοθετική δίοδος» θα ήταν η ερμηνεία της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος μέσω της αναλογικής εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 στ. ε΄ ΓΚΠΔ, το οποίο ορίζει ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις δημόσιες αρχές πρέπει να είναι απαραίτητα για την άσκηση δημόσιου καθήκοντος που εκτελείται προς το «δημόσιο συμφέρον».

Συνεχίζοντας την κριτική προσέγγιση του Κανονισμού, ένα επιτακτικής φύσεως ζήτημα, στο οποίο η ανάλυση θα σταθεί, είναι η θέση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο του B2G διαμοιρασμού των δεδομένων, βάσει του μηχανισμού του Κανονισμού. Εξαιρετικής σημασίας είναι η σχετική επισήμανση από το Center for Data Innovation¹⁴⁸ ότι, δηλαδή, τόσο το άρθρο 17, όσο και το άρθρο 19 του Κανονισμού αποτυγχάνουν στο να ρυθμίσουν επαρκώς την περίπτωση του B2G διαμοιρασμού προσωπικών δεδομένων, θέτοντας επαρκείς νομοθετικές προϋποθέσεις και δικλείδες ασφαλείας. Σε αυτό το πλαίσιο, στην κοινή τους γνώμη τα EDPS-EDPB υιοθετούν τη γνώμη αυτή¹⁴⁹, τονίζοντας τον κίνδυνο εμπορευματοποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, λόγω, ακριβώς, της ελλείψεως επαρκούς νομοθετικής ρυθμίσεως και ανυπαρξίας δικλείδων ασφαλείας στο κείμενο του Κανονισμού.

Ωστόσο, η παντελής έλλειψη νομοθετικής ρύθμισης σε σχέση με τον B2G διαμοιρασμό δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να ερμηνευθεί κριτικώς και ως τροχοπέδη στην ίδια την εφαρμογή του Κανονισμού. Πρακτικά μιλώντας, η αυξημένη ισχύος προστασία στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, αλλά και η πιθανή ευθύνη σε περίπτωση μη ικανοποίησης των υψηλών απαιτήσεων της νομοθεσίας περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων πιθανόν να αποτελέσουν εμπόδια στην περαιτέρω άνθηση των B2G πρακτικών στο μέλλον. Αυτός, κριβώς, είναι ο λόγος της ανάγκης επαρκούς νομοθετικής και πρακτικής αποσαφήνισης

¹⁴⁶ EDPB-EDPS Joint Opinion 2/2022 on the Proposal of the European Parliament and of the Council on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act).

¹⁴⁷ HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing, Ευρωπαϊκή Ένωση

¹⁴⁸ Center for Data Innovation (2022), Feedback on the Data Act, διαθέσιμο: <https://datainnovation.org/2022/05/feedback-on-the-data-act-proposal-by-the-europeancommission>.

¹⁴⁹ Βλ. *supra* υποσημείωση υπ' αρ. 146.

της σχέσης της προστασίας των προσωπικών δεδομένων με το μηχανισμό B2G διαμοιρασμού αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο, ενώ το πνεύμα του Κανονισμού κατευθύνεται γενικώς σε μια προτροπή αποχής από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα¹⁵⁰, αποτυγχάνει να παράσχει επαρκείς οδηγίες στις περιπτώσεις που η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα απαιτείται.

Υπό το πρίσμα των ως άνω, ο γράφων κρίνει απαραίτητη την προσεκτικότερη μελέτη και κριτική της σχέσης και της αλληλεπίδρασης του Κανονισμού με τον ΓΚΠΔ. Αρχικώς, η υπ' αρ. 7 αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού αναφέρει ρητώς ότι *«ο παρών κανονισμός συμπληρώνει και δεν θίγει το ενωσιακό δίκαιο για την προστασία των δεδομένων [...] Καμία διάταξη του παρόντος κανονισμού δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται ούτε να ερμηνεύεται κατά τρόπο που να μειώνει ή να περιορίζει το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.»*. Η υπ' αρ. 8 αιτιολογική σκέψη ορίζει την ανάγκη εφαρμογής της ελαχιστοποίησης και της προστασίας των δεδομένων ήδη από το σχεδιασμό.

Αν και οι ως άνω προβλέψεις του Κανονισμού είναι απαραίτητες, δυστυχώς, δεν αρκούν. Ο νομοθέτης απευθύνεται στο ζήτημα αυτό με μάλλον αδύναμο και ελλιπή τρόπο, καθώς παραβλέπει στο να απαντήσει το πως πρέπει να λειτουργεί πρακτικά ο μηχανισμός B2G διαμοιρασμού δεδομένων, όταν αντικείμενο διαμοιρασμού αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Και τούτη η απάντηση είναι αναγκαία. Πράγματι, η διάκριση μεταξύ προσωπικών και μη προσωπικών δεδομένων είναι ένα δύσκολο εγχείρημα στην πράξη. Αρκεί κανείς να αναλογιστεί τις περιπτώσεις μικτών βάσεων δεδομένων, όπου προσωπικά και μη προσωπικά δεδομένα συνυπάρχουν, με το ρίσκο επαναταυτοποίησης του φυσικού προσώπου να υπάρχει κάθε στιγμή. Τούτο εξέφρασαν ευστόχως και οι ΕΣΠΔ-ΕΕΠΔ στην Κοινή τους Γνώμοδότηση για τον Κανονισμό για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων¹⁵¹, όπου και τόνισαν ρητώς ότι τα όρια μεταξύ δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και μη προσωπικού χαρακτήρα «θολώνουν», ειδικά όταν *«τα δεδομένα μη προσωπικού χαρακτήρα είναι αποτέλεσμα ανωνυμοποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»*.

Ο κίνδυνος, λοιπόν, για τα δικαιώματα των φυσικών προσώπων παραμένει μη αποδεκτός υψηλός, όσο ο υπό μελέτη νομοθετικός μηχανισμός των B2G διαμοιρασμών δεδομένων δεν «κατακτήσει» μεγαλύτερα επίπεδα ενάργειας και λειτουργικής λεπτομέρειας σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Πράγματι, αποτελεί μια ιδιαίτερη πρόκληση

¹⁵⁰ Βλ. άρθρο 17 παρ. 2 στ. δ' του Κανονισμού.

¹⁵¹ EDPB-EDPS (2021), 'Joint Opinion 03/2021 on the Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on European data governance (Data Governance Act).

να εφαρμοστούν ορθώς και οι δύο Κανονισμοί ταυτοχρόνως, καθώς – εκ πρώτης όψεως - φαίνεται οι στόχοι των δύο να είναι «αντίθετοι». Αφενός, ο στόχος του Κανονισμού σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους είναι η διαθεσιμότητα των δεδομένων και ο διαμοιρασμός αυτών από τον ιδιωτικό τομέα στο δημόσιο τομέα¹⁵². Αφετέρου, στόχος του ΓΚΠΔ είναι η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με την εφαρμογή αυστηρών μέτρων για την αποτροπή παραβιάσεων. Απαιτούμενο, λοιπόν, είναι η διαθεσιμότητα και ο διαμοιρασμός να γίνονται με όρους προστασίας των προσωπικών δεδομένων και ολάκερος ο Β2G διαμοιρασμός να διέπεται από τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου προστασίας των προσωπικών δεδομένων, όταν αυτό απαιτείται. Πρακτικά μιλώντας :

η αρχή της νομιμότητας (άρθρο 5 παρ. 1 στ. α' ΓΚΠΔ) απαιτεί την ύπαρξη νόμιμης βάσης για οποιαδήποτε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένου, αυτονοήτως, και του διαμοιρασμού προσωπικών δεδομένων. Οι βάσεις για την επεξεργασία δεδομένων αναφέρονται περιοριστικώς στο άρθρο 6 ΓΚΠΔ. Δεδομένου, λοιπόν, ότι ο Κανονισμός για τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα δημιουργεί, επί της ουσίας, μια νομική υποχρέωση για διαμοιρασμό δεδομένων (δυνητικά προσωπικού χαρακτήρα), απαιτείται η ύπαρξη κατάλληλης νομικής βάσης υπό τον ΓΚΠΔ. Τούτη θα μπορούσε να είναι η προβλεφθείσα στο άρθρο 6 παρ. 1 στ. γ' ΓΚΠΔ, ήτοι η *συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας*. Φυσικά, νόμιμη βάση για την επεξεργασία θα μπορούσε να αποτελέσει και το άρθρο 6 παρ. 1 στ. ε' ΓΚΠΔ, το οποίο ορίζει ότι *«η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον»*.

Αλλά προβληματικός φαίνεται να είναι ο Κανονισμός και στο πλαίσιο της θεμελιώδους αρχής του *περιορισμού του σκοπού* του ΓΚΠΔ (άρθρο 5 παρ. 1 στ. β' ΓΚΠΔ). Πράγματι, σύμφωνα με την αρχή του περιορισμού του σκοπού, τα δεδομένα *«συλλέγονται για καθορισμένους, ρητούς και νόμιμους σκοπούς και δεν υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία κατά τρόπο ασύμβατο προς τους σκοπούς αυτούς»*. Και ενώ το άρθρο συνεχίζει προβλέποντας ρητώς ότι *«η περαιτέρω επεξεργασία για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον ή σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς δεν θεωρείται ασύμβατη με τους αρχικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1»*, η γενικότητα, η ασάφεια και η έλλειψη εννοιολογικής καθαρότητας με την οποία τίθενται οι έννοιες-πλαίσια στο άρθρο 15 του Κανονισμού για τη δίκαιη πρόσβαση στα δεδομένα μπορεί να αποβεί εξόχως προβληματική σε σχέση με τη νομιμότητα της

¹⁵² Ο γράφων σε αυτό το σημείο δεν υποστηρίζει ότι ο Κανονισμός σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα αγνοεί τις επιταγές της νομοθεσίας περί την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Στόχος του γράφοντος είναι να τονίσει τη μεγάλη απόσταση μεταξύ των στόχων των δύο υπό μελέτη Κανονισμών.

επεξεργασίας των δεδομένων των υποκειμένων, δημιουργώντας ένα «κενό ασφαλείας» στην εφαρμογή της αρχής του περιορισμού του σκοπού, λόγω , ακριβώς, της ασάφειας των εννοιών. Η διατύπωση του άρθρου 6 παρ.4 ΓΚΠΔ υποδηλώνει ότι η ασυμβίβαστη επεξεργασία μπορεί να προχωρήσει μόνο εάν τα υποκείμενα των δεδομένων δίνουν τη συγκατάθεσή τους σε αυτό ή εάν βασίζεται σε νόμο της Ε.Ε. ή ενός κράτους μέλους «το οποίο αποτελεί αναγκαίο και αναλογικό μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία για τη διασφάλιση των σκοπών που αναφέρονται στο άρθρο 23 παράγραφος 1». Το ίδιο το άρθρο 23 παρ. 1 ΓΚΠΔ παρέχει έναν εξαντλητικό κατάλογο στόχων που περιλαμβάνουν την εθνική ασφάλεια, άμυνα και άλλους σημαντικούς στόχους γενικού δημόσιου συμφέροντος της Ένωσης ή ενός κράτους μέλους.

Σε αυτό το σημείο ενδιαφέρουσα είναι, λοιπόν, η άποψη που υιοθετούν οι ΕΣΠΔ-ΕΕΠΔ στην Κοινή τους Γνώμοδότηση¹⁵³ για τον Κανονισμό. Στο ερώτημα εάν ο Κανονισμός πληροί την προϋπόθεση του «εναργούς» και «ποιοτικού» νόμου (*quality of law*), κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ΧΘΔΕΕ και ΕΣΔΑ¹⁵⁴, η απάντησή τους είναι αρνητική. Συγκεκριμένα, εντοπίζονται ορισμένες αδυναμίες του άρθρου 15 , όπως αυτές καταγράφηκαν ανωτέρω, σε αυτό το πλαίσιο. Για παράδειγμα, οι έννοιες της «δημόσιας έκτακτες ανάγκες» και η «εξαιρετική ανάγκη» ορίζονται ευρέως. Από την άποψη των υποκειμένων των δεδομένων, οι περιστάσεις που απαιτούν από τους ιδιωτικούς φορείς να μοιράζονται προσωπικά δεδομένα πολιτών είναι ανακριβείς και απρόβλεπτες. Επίσης, η διάταξη δεν καθορίζει τις κατηγορίες προσωπικών δεδομένων στα οποία είναι δυνατή η πρόσβαση, τις διασφαλίσεις για τα υποκείμενα των δεδομένων και να οριοθετήσει με σαφήνεια τις εξουσίες των δημόσιων αρχών όταν πρόσβαση στα δεδομένα. Αυτό , φυσικά, επηρεάζει την «ποιότητα του νόμου» και καθιστά δύσκολη την αξιολόγηση του την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα του μέτρου, παρόλο που η αξιολόγηση αυτή είναι απαραίτητη για περιορισμούς θεμελιωδών δικαιωμάτων σύμφωνα με το άρθρο 52 παράγραφος 1 του Χάρτη της ΕΕ.

Σημείο σκέψης αποτελεί και το άρθρο 15 παρ. 1 στ. γ' , το οποίο αναφέρεται στην περίπτωση της αγοράς των δεδομένων από το δημόσιο τομέα. Ο λόγος ανησυχίας ,φυσικά , σχετίζεται με τα όσα έχουν ήδη εκτεθεί αναλυτικώς ανωτέρω και αφορούν τις υπάρχουσες πρακτικές της αγοράς. Αναλυτικότερα, όπως εξετέθη ως άνω , κατά την ανάλυση των εμποδίων

¹⁵³ EDPB-EDPS Joint Opinion 2/2022 on the Proposal of the European Parliament and of the Council on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act).

¹⁵⁴ Ήτοι , σύμφωνα με τη διατύπωση του ΕΔΔΑ , να είναι προσίτος (προσβάσιμος) στα πρόσωπα στα οποία είναι δυνάμει εφαρμοστέος και προβλέψιμος (σαφώς διατυπωμένος), ώστε να προσδιορίζεται το πεδίο εφαρμογής των μέτρων, παρέχοντας στους πολίτες επαρκείς ενδείξεις ως προς τις περιστάσεις στις οποίες οι δημόσιες αρχές έχουν το δικαίωμα να καταφύγουν σε τέτοια μέτρα. Αναλυτικότερα, δες ΕΔΔΑ Centrum För Rättvisa v. Sweden, 35252/08, 19.6.2018, § 118.

στην καθιέρωση των B2G, οι μεγάλες ιδιωτικές εταιρείες ,συχνά στην πράξη, μονοπωλούν ορισμένα δεδομένα, υπερτιμολογώντας τις βάσεις δεδομένων¹⁵⁵ και δυσχεραίνοντας την εξέλιξη των συνεργασιών με το δημόσιο τομέα¹⁵⁶. Ο Κανονισμός ,λοιπόν, δεν διευθέτησε κανένα κανονιστικό μέτρο που θα οδηγούσε στην αποφυγή τέτοιων υπερτιμολογήσεων, αλλά και συμβατικών ρητρών μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, ούτε ρύθμισε αρχές που θα μπορούσαν να διέπουν αποτελεσματικώς τα συμβόλαια αγοράς των δεδομένων.

Συμπερασματικά, η ρύθμιση της κοινής χρήσης δεδομένων μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων και δημόσιου τομέα από τον Κανονισμό γίνεται εντός ενός συγκεκριμένου πλαισίου (εξαιρετική ανάγκη) και είναι ,γενικώς, περιορισμένη. Ο Κανονισμός απέτυχε να παρουσιάσει άλλες λιγότερες παρεμβατικές επιλογές , όπως κίνητρα για τον ιδιωτικό τομέα ή προσεγγίσεις *soft law*, αφήνοντας ένα «κενό ρύθμισης»¹⁵⁷. Επιλέγοντας να εισαγάγει μόνον την υποχρεωτική κοινή χρήση δεδομένων βάσει εξαιρετικής ανάγκης και χωρίς τη δημιουργία γενικών αρχών και κανόνων για την επέκταση της κοινής χρήσης δεδομένων και σε άλλα πλαίσια, ο Κανονισμός αποτυγχάνει στην κατασκευή νομικά συμβατών, τεχνικά εφικτών, οικονομικά και εμπορικά βιώσιμων συνεργασιών B2G διαμοιρασμού δεδομένων. Καταλήγοντας, παρόλο που ο Κανονισμός δεν απαγορεύει περαιτέρω μοντέλα κοινής χρήσης δεδομένων μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων και δημόσιου τομέα, όπως η αγορά δεδομένων ή φιλανθρωπία δεδομένων, εξακολουθεί να μη ρυθμίζει, ούτε να δημιουργεί γενικές αρχές βάσει των οποίων μπορούν οι συναλλαγές να γίνουν ασφαλέστερες και δικαιότερες για τον δημόσιο τομέα. Αντί αυτού, ο νόμος αφήνει θεμελιώδη κενά όπως η έλλειψη ορισμού ή εννοιολογικών κριτηρίων για την έννοια του «δημόσιου συμφέροντος» ,με απόρροια τη διατήρηση των νομικών αβεβαιοτήτων, που εμποδίζουν ,επί του παρόντος, την περαιτέρω ανάπτυξη των B2G διαμοιρασμών δεδομένων, αλλά και αφήνει γόνιμο έδαφος για πιθανές καταχρήσεις ενόψει της απουσίας νομικών περιορισμών.

¹⁵⁵ Martens B. και Dutch – Brown N. (2020), The Economics of Business – to- Government Data Sharing , JRC Τεχνική Αναφορά, JRC Digital Economy Working Paper 2020-04 , σελ. 1-31, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

¹⁵⁶ Früh A., Braun Binder N. και Schibli R. (2022), Data Governance für Smart Mobility aus rechtlicher Perspektive, σελ. 15–24.

¹⁵⁷

3.3 Κανονισμός για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων (the Data Governance Act)

Ο Κανονισμός για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων¹⁵⁸ αποτελεί ένα διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο, επίσης, σχετίζεται δυνητικά με το ζήτημα του B2G διαμοιρασμού δεδομένων και πρέπει να μελετηθεί χάριν της πληρότητας της παρούσας εργασίας. Στόχος του Κανονισμού είναι η αύξηση της εμπιστοσύνης στην κοινή χρήση δεδομένων, η ενίσχυση των μηχανισμών για την αύξηση της διαθεσιμότητας δεδομένων και η απαλοιφή των τεχνικών εμποδίων στην επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων. Ο Κανονισμός για τη Διακυβέρνηση δεδομένων θα υποστηρίξει, επίσης, τη δημιουργία και ανάπτυξη κοινών ευρωπαϊκών χώρων δεδομένων σε στρατηγικούς τομείς, στους οποίους συμμετέχουν τόσο ιδιωτικοί όσο και δημόσιοι φορείς, σε τομείς όπως η υγεία, το περιβάλλον, η ενέργεια, η γεωργία, η κινητικότητα, τα οικονομικά, η μεταποίηση και η δημόσια διοίκηση. Ο Κανονισμός τέθηκε σε ισχύ στις 23 Ιουνίου 2022 και, μετά από περίοδο χάριτος δεκαπέντε (15) μηνών, θα τεθεί σε εφαρμογή το Σεπτέμβριο του 2023. Ο Κανονισμός αποτελεί κεντρικό στοιχείο στο πλαίσιο της ανάπτυξης μιας σειράς «κοινών ευρωπαϊκών χώρων δεδομένων»¹⁵⁹, που – επί της ουσίας- θα οδηγήσουν στη δημιουργία μεγάλων δεξαμενών δεδομένων, τα οποία θα διατίθενται σε *τομείς δημοσίου συμφέροντος*, όπως αυτοί που παρατέθηκαν ως άνω.

Η βάση από την οποία εκκινεί ο υπό μελέτη Κανονισμός για να προωθήσει τη διακίνηση και τους διαμοιρασμούς δεδομένων είναι εντελώς διαφορετικός από τους *υποχρεωτικής φύσεως* και βάσει εξαιρετικής ανάγκης B2G διαμοιρασμούς δεδομένων υπό τον DA. Πράγματι, τα άρθρα 16 έως και 25 του Κανονισμού θεσπίζουν μέτρα, τα οποία έχουν ως στόχο τη διευκόλυνση των *εθελοντικών* διαμοιρασμών δεδομένων, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για *σκοπούς γενικού συμφέροντος*. Συγκεκριμένα, ο Κανονισμός αναφέρεται είτε στο εκάστοτε υποκείμενο των δεδομένων, ήτοι «*κάθε ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο*»¹⁶⁰, το οποίο μπορεί εθελοντικώς να μοιραστεί τα *προσωπικά του δεδομένα*, είτε στους «κατόχους των δεδομένων», οι οποίοι ορίζονται ως *κάθε «νομικό πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένων φορέων του δημοσίου τομέα και διεθνών οργανισμών, ή φυσικό πρόσωπο που δεν είναι υποκείμενο των δεδομένων σε σχέση με τα συγκεκριμένα δεδομένα, το οποίο ή ο οποίος, σύμφωνα με το εφαρμοστέο ενωσιακό ή εθνικό δίκαιο, έχει το δικαίωμα να παρέχει πρόσβαση σε ορισμένα δεδομένα προσωπικού*

¹⁵⁸Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση δεδομένων (Πράξη για τη διακυβέρνηση δεδομένων)

¹⁵⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, “A European strategy for data,”.

¹⁶⁰ Βλ. άρθρο 4 παρ. 1 ΓΚΠΔ.

χαρακτήρα ή δεδομένα μη προσωπικού χαρακτήρα ή να προβαίνει στην κοινοχρησία τους». Με απλούστερα λόγια, το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού περιλαμβάνει είτε τα υποκείμενα των δεδομένων, τα οποία μπορούν να μοιράζονται εθελοντικώς τα δεδομένα προσωπικού τους χαρακτήρα, είτε τους κατόχους των δεδομένων, οι οποίοι μπορούν να μοιράζονται εθελοντικώς δεδομένα μη προσωπικού χαρακτήρα, είτε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, μόνον στις περιπτώσεις όπου τα υποκείμενα των δεδομένων αυτών συναινούν στο διαμοιρασμό. Σε αυτό το πλαίσιο, το άρθρο 22 του Κανονισμού θεσπίζει το *Ευρωπαϊκό έντυπο συγκατάθεσης* στον αλτρουισμό δεδομένων, βάσει του οποίου θα είναι δυνατή η εξασφάλιση συγκατάθεσης σε όλα τα κράτη μέλη σε ενιαίο μορφότυπο.

Ο μηχανισμός αυτός ονομάζεται , στο πλαίσιο του Κανονισμού, «*αλτρουισμός δεδομένων*», ο οποίος ορίζεται από τον ίδιο τον Κανονισμό ως «*η οικειοθελής κοινοχρησία δεδομένων βάσει συγκατάθεσης των υποκειμένων των δεδομένων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν, ή βάσει αδειών κατόχων δεδομένων ώστε να επιτραπεί η χρήση των δεδομένων τους μη προσωπικού χαρακτήρα χωρίς να ζητείται ή να λαμβάνεται ανταμοιβή πέραν αποζημίωσης για τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται κατά τη διάθεση των δεδομένων τους, για σκοπούς γενικού συμφέροντος όπως προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο, κατά περίπτωση, όπως η υγειονομική περίθαλψη, η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, η βελτίωση της κινητικότητας, η διευκόλυνση της ανάπτυξης, παραγωγής και διάδοσης επίσημων στατιστικών, η βελτίωση παροχής των δημόσιων υπηρεσιών, η χάραξη δημόσιας πολιτικής ή σκοποί επιστημονικής έρευνας υπέρ του γενικού συμφέροντος*»¹⁶¹.

Στο πλαίσιο των B2G διαμοιρασμών δεδομένων, ο μηχανισμός αλτρουισμού δεδομένων είναι ,στην πραγματικότητα, αρκετά ιδιαίτερος, καθώς δεν οργανώνει άμεσα τον εθελοντικό διαμοιρασμό δεδομένων μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και των δημόσιων φορέων, που θα κάνουν χρήση των δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Αντιθέτως, σύμφωνα με το άρθρο 18 του Κανονισμού, ο μηχανισμός στοχεύει στη δημιουργία κοινών χώρων δεδομένων ή , άλλως, *δεξαμενών δεδομένων* , που διαχειρίζονται από μία ενδιάμεση οντότητα, η οποία ονομάζεται «*οργάνωση αλτρουισμού δεδομένων*». Ως εκ τούτου, τα δεδομένα κοινοποιούνται μόνο εμμέσως μεταξύ των ιδιωτικών φορέων και των δημόσιων φορέων. Αναλυτικότερα, οι τελευταίοι λαμβάνουν τα δεδομένα μόνο από το κοινό χώρο δεδομένων και την οργάνωση που τον διαχειρίζεται και όχι απευθείας από τον ιδιωτικό τομέα.

¹⁶¹ Βλ. άρθρο 2 αρ. 16 του Κανονισμού.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο 16 του Κανονισμού, το οποίο ορίζει ρητώς ότι η εκάστοτε οργάνωση πρέπει να πληροί σωρευτικώς τρεις προϋποθέσεις, προκειμένου να καταχωρηθεί στο Μητρώο αναγνωρισμένων οργανώσεων αλτρουισμού δεδομένων του άρθρου 15 του Κανονισμού. Αυτές είναι : α) να είναι νομική οντότητα η οποία έχει συσταθεί για την εκπλήρωση σκοπών γενικού συμφέροντος , β) να λειτουργεί σε μη κερδοσκοπική βάση και να είναι ανεξάρτητη από οποιαδήποτε οντότητα που λειτουργεί σε κερδοσκοπική βάση και , τέλος , γ) να ασκεί τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τον αλτρουισμό δεδομένων μέσω νομικά ανεξάρτητης δομής, χωριστά από άλλες δραστηριότητες τις οποίες έχει αναλάβει. Είναι , λοιπόν , φανερό ότι σε περίπτωση που μια *κερδοσκοπικής φύσεως* ιδιωτική εταιρεία αποφασίσει να διαμοιραστεί δεδομένα που έχουν εξαχθεί , λόγω χάρη , από την εμπορική της δραστηριότητα, αυτή δεν υπάγεται στη ρύθμιση του υπό μελέτη Κανονισμού, ήτοι δε μπορεί να καταχωρηθεί στο Μητρώο του άρθρου 15 παρ. 1 του Κανονισμού, λειτουργώντας στο πλαίσιο του αλτρουισμού δεδομένων.

Μεγάλης σημασίας σημείο , κατά την ανάλυση του Κανονισμού , είναι οι αυξημένες απαιτήσεις *διαφάνειας* που ορίζονται στο άρθρο 18 του Κανονισμού. Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 18 του Κανονισμού είναι υποχρεωτική *η τήρηση πλήρων και ακριβών αρχείων* σχετικά με όλα τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που είχαν τη δυνατότητα να επεξεργαστούν δεδομένα τα οποία έχει στην κατοχή της η εν λόγω οντότητα, β) την ημερομηνία ή τη διάρκεια της εν λόγω επεξεργασίας, γ) τον σκοπό της εν λόγω επεξεργασίας όπως αυτός δηλώθηκε από το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που είχε τη δυνατότητα επεξεργασίας και δ) τα τέλη που καταβάλλουν τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που επεξεργάζονται τα δεδομένα, εάν υπάρχουν. Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 18 του Κανονισμού ορίζει ότι την υποχρέωση σύνταξης εκ μέρους του οργανισμού μιας *ετήσιας έκθεσης δραστηριοτήτων* , η οποία περιέχει α) πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες της οντότητας, β) περιγραφή του τρόπου με τον οποίο έχουν προαχθεί οι σκοποί γενικού συμφέροντος για τους οποίους συλλέχθηκαν τα δεδομένα κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, γ) κατάλογο όλων των φυσικών και νομικών προσώπων στα οποία επιτράπηκε η χρήση των δεδομένων τα οποία έχει στην κατοχή της, συμπεριλαμβανομένης συνοπτικής περιγραφής των σκοπών γενικού συμφέροντος που επιδιώχθηκαν με την εν λόγω χρήση των δεδομένων και περιγραφής των τεχνικών μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για αυτή, συμπεριλαμβανομένης περιγραφής των τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν για τη διαφύλαξη της ιδιωτικότητας και της προστασίας των δεδομένων, δ) σύνοψη των αποτελεσμάτων των χρήσεων των δεδομένων που επέτρεψε η οντότητα, κατά περίπτωση και , τέλος, ε) πληροφορίες σχετικά με τις πηγές εσόδων της οντότητας, συγκεκριμένα όλων των εσόδων που προέκυψαν από την παροχή πρόσβασης στα δεδομένα, και με τα έξοδά της.

Αλλά και το άρθρο 19 του Κανονισμού θεσπίζει την υποχρέωση ενημέρωσης εκ μέρους της οντότητας προς τους κατόχους των δεδομένων σχετικά με α) σχετικά με τους σκοπούς γενικού συμφέροντος για τους οποίους επιτρέπει την επεξεργασία των δεδομένων τους από χρήστη δεδομένων με κατανοητό τρόπο και β) σχετικά με οποιαδήποτε επεξεργασία πραγματοποιείται εκτός της Ένωσης.

Στο πλαίσιο της κριτικής προσέγγισης του Κανονισμού, λεκτέα είναι τα ακόλουθα. Ο Κανονισμός, λοιπόν, ρητώς ορίζει ότι «[...] δε θίγει τις απαιτήσεις που σχετίζονται με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»¹⁶². Αυτό, φυσικά, σημαίνει ότι σε περίπτωση επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι νομοθετικές απαιτήσεις του ΓΚΠΔ έχουν πλήρη ισχύ και ότι οι αναγνωρισμένες οργανώσεις αλτρουισμού είναι υποχρεωμένες να τις ικανοποιήσουν. Απλούστερα, ο εκάστοτε μη κερδοσκοπικός οργανισμός που θα καταχωρηθεί στο Μητρώο του Κανονισμού, είναι υποχρεωμένος να εφαρμόζει τον ΓΚΠΔ, στις περιπτώσεις που τα δεδομένα είναι προσωπικού χαρακτήρα. Τούτο, μάλιστα, τονίζεται επιτακτικώς στην Κοινή Γνωμοδότηση των ΕΣΠΔ – ΕΕΠΔ, ήτοι ότι «τόσο το πνεύμα όσο και το γράμμα της πρότασης δεν πρέπει να υπονομεύουν το επίπεδο προστασίας και πρέπει να διασφαλίζουν πλήρη συνεκτικότητα με όλες τις αρχές και όλους τους κανόνες που καθορίζονται στον ΓΚΠΔ για την αποτελεσματική διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 8 του Χάρτη και στο άρθρο 16 της ΣΛΕΕ»¹⁶³

Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, και η ίδια η σχέση του Κανονισμού με τον ΓΚΠΔ φαίνεται να είναι λιγότερο προβληματική από αυτή του Κανονισμού σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους (Data Act). Πράγματι, εισάγοντας στο άρθρα 18 και 19 υψηλές απαιτήσεις διαφάνειας και υποχρέωση ενημέρωσης, αντίστοιχα, ο Κανονισμός για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων επιχειρεί να ευθυγραμμίσει τον τρόπο εσωτερικής λειτουργίας των οργανώσεων με το μηχανισμό και τις αντίστοιχες υψηλές απαιτήσεις διαφάνειας του ΓΚΠΔ¹⁶⁴, θεσπίζοντας συγκεκριμένες εσωτερικές διαδικασίες, τις οποίες η εκάστοτε οργάνωση πρέπει να τηρεί κατά την επεξεργασία των δεδομένων. Στην Κοινή τους Γνωμοδότηση¹⁶⁵ οι ΕΣΠΔ– ΕΕΠΔ τονίζουν, μάλιστα, ότι «[...]όσον αφορά το άρθρο 19 της πρότασης, το ΕΣΠΔ και ο ΕΕΠΔ είναι

¹⁶² Βλ. άρθρο 1 παρ. 2 του Κανονισμού.

¹⁶³ EDPB-EDPS (2021), 'Joint Opinion 03/2021 on the Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on European data governance (Data Governance Act).

¹⁶⁴ Πράγματι, το πνεύμα των άρθρων 18 και 19 του Κανονισμού για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων ομοιάζουν με το πνεύμα των άρθρων 12, 13 και 14 του ΓΚΠΔ.

¹⁶⁵ Βλ. supra υποσημείωση υπ' αρ. 163.

της γνώμης ότι θα πρέπει να προστεθεί ρητή αναφορά στα άρθρα 13 και 14 του ΓΚΠΔ, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέπεια μεταξύ αυτού του άρθρου της πρότασης και των υποχρεώσεων που αφορούν την αρχή της διαφάνειας βάσει του ΓΚΠΔ, και ότι η οργάνωση αλτροισμού δεδομένων και οι χρήστες δεδομένων παρέχουν στο υποκείμενο των δεδομένων τις αναγκαίες πληροφορίες όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.»

Το επόμενο σημείο κριτικής έγκειται σε μια προσεκτικότερη ματιά στην ίδια την έννοια του γενικού συμφέροντος, η οποία αποτελεί «συστατικό στοιχείο» του θεμελίου του Κανονισμού, ήτοι της έννοιας του αλτροισμού. Πράγματι, η έννοια του γενικού συμφέροντος, υπό τον DGA, παραμένει ευρεία. Ομοιάζει, δε, με την έννοια του «δημοσίου συμφέροντος» υπό τον ΓΚΠΔ, η οποία, μάλιστα, αποτελεί νομική βάση για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κατά το άρθρο 6 παρ. 1 στ. ε' ΓΚΠΔ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η νομοθετική επιλογή χρήσης της λέξης «γενικού» (συμφέροντος), υπό τον DGA, σε σχέση με το «δημοσίου» (συμφέροντος) υπό τον ΓΚΠΔ. Ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση της λέξης «δημοσίου» (συμφέροντος) αντί για «γενικού» (συμφέροντος) στο έγγραφο του Impact Assessment για τον DGA, το οποίο συνοδεύει τον Κανονισμό¹⁶⁶. Αυτές οι επισημάνσεις, φυσικά, δε γίνονται χάριν τυπολατρίας, αλλά, αντιθέτως, έχουν πρακτικό ενδιαφέρον. Πράγματι, σε περίπτωση που πρόθεση του ευρωπαϊκού νομοθέτη είναι η ταύτιση των εννοιών «γενικό συμφέρον» του DGA, με το «δημόσιο συμφέρον» του ΓΚΠΔ, τότε νομική βάση για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στο πλαίσιο του αλτροισμού δεδομένων, δε θα είναι μόνον η συναίνεση (άρθρο 6 παρ. 1 στ. α' ΓΚΠΔ), σύμφωνα με το πνεύμα του ίδιου του ορισμού του «αλτροισμού», αλλά και η βάση του δημοσίου συμφέροντος κατά το άρθρο 6 παρ. 1 στ. ε' ΓΚΠΔ.

Αλλά και ο ορισμός ενός ενδιάμεσου στο πλαίσιο του συστήματος αλτροισμού, ήτοι του οργανισμού αλτροισμού, ο οποίος θα κατέχει τα δεδομένα, παρουσιάζει ενδιαφέρον. Αρχικώς, είναι αυτονόητο ότι η εγκαθίδρυση ενός μεσάζοντα απαιτεί αναγκαστικά την αποσαφήνιση των εννοιών και των ευθυνών, στο πλαίσιο του μηχανισμού αλτροισμού, έτσι ώστε οι φορείς (υποκείμενα των δεδομένων και άλλοι κάτοχοι δεδομένων, καθώς και χρήστες δεδομένων) να μπορούν να εμπιστευτούν την οργάνωση του αλτροισμού δεδομένων και το συνολικό σύστημα αλτροισμού δεδομένων και ως εκ τούτου να υπάρχουν κίνητρα για αλτροιστικές συμπεριφορές

¹⁶⁶ Commission Staff Working Document (2020), Impact Assessment Report accompanying the DGA proposal, SWD(2020) 295 final, σελ. 72, διαθέσιμο : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52020SC0295> (τελευταία προσπέλαση : 10-8-2023).

δεδομένων. Ο στόχος της οικοδόμησης της εμπιστοσύνης για την άνθηση των αλτρουιστικών συμπεριφορών έχει ως απόρροια να ανατίθενται στους οργανισμούς αλτροισμού υποχρεώσεις επίβλεψης. Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 2 του Κανονισμού, οι οντότητες αυτές διασφαλίζουν «[...] ότι τα δεδομένα δεν θα χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς πέραν των σκοπών γενικού συμφέροντος για τους οποίους επιτρέπεται την επεξεργασία». Σε αυτό το πλαίσιο, όπως τονίζεται σε έγγραφο της Επιτροπής, ήτοι του Impact Assessment on enhancing the use of data in Europe, οι οντότητες αυτές μπορούν να παίξουν το ρόλο των «επιβλεπόντων και οργάνων επιβολής» του νομοθετικού πλαισίου¹⁶⁷. Σε αυτό το σημείο, το ερώτημα το πώς αυτός ο ρόλος αυτός των οργανισμών αλτροισμού μεταφράζεται πρακτικώς εγείρεται. Πράγματι, ο Κανονισμός δεν ρίχνει το απαιτούμενο φως σε αρκετά ζητήματα αναφορικά με τις οντότητες αυτές. Λόγου χάρη, πέρα από τις απαιτήσεις διαφάνειας και αναφοράς, δεν αναλύει επαρκώς το τι σημαίνει, πρακτικώς, ο ρόλος αυτός των οργανισμών, στο πλαίσιο της ευθύνης (*liability*) τους, σε περίπτωση μη σύννομης επεξεργασίας δεδομένων. Άλλωστε, ο γράφων αμφιβάλλει το κατά πόσο η απλή αναφορά του άρθρου 19 παρ. 2 του Κανονισμού είναι ικανή να εξασφαλίσει τον έλεγχο των υποκειμένων των δεδομένων επί των δικών τους δεδομένων και, ακολούθως, να συνδράμει στην αύξηση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο σύστημα αλτροισμού του Κανονισμού. Σε αυτό το πλαίσιο, το ΕΣΠΔ και ο ΕΕΠΔ υπογραμμίζουν ότι εν τέλει ο Κανονισμός ενδέχεται να μειώσει την εμπιστοσύνη των κατόχων των δεδομένων και των υποκειμένων των δεδομένων, τονίζοντας ότι είναι προβληματικό το γεγονός ότι δεν υπάρχει σχεδόν καμία απαίτηση από νομική, τεχνική και οργανωτική άποψη για να καταστεί μια οντότητα «οργάνωση αλτροισμού δεδομένων αναγνωρισμένη στην Ένωση» (ή «πάροχος υπηρεσιών κοινοχρησίας δεδομένων»).

Το κατωτέρω παράδειγμα θα χρησιμοποιηθεί ως «απεικόνιση» και απόδειξη της αυξημένης ανάγκης περαιτέρω εμπλουτισμού της διαφάνειας στο πλαίσιο ενός τέτοιου μηχανισμού. Συγκεκριμένα, ενώ, λοιπόν, ο Κανονισμός ορίζει ρητώς ότι οι οργανισμοί αλτροισμού πρέπει να είναι μη κερδοσκοπικής φύσεως, προκειμένου να ενταχθούν στο Μητρώο, τούτη η υποχρέωση δεν υφίσταται για τους χρήστες των δεδομένων. Φυσικά, τούτο μπορεί να αποδειχθεί προβληματικό για πολλά υποκείμενα δεδομένων, διότι ο μη κερδοσκοπικής φύσεως χαρακτήρας των οργανισμών αλτροισμού ενδέχεται να οδηγήσει στην εντύπωση ότι και οι χρήστες των δεδομένων τους είναι μη κερδοσκοπικής φύσεως. Ενδέχεται, μάλιστα, πολλά από αυτά τα υποκείμενα των δεδομένων να μην συναινούσαν, σε περίπτωση που γνώριζαν ότι τα δεδομένα τους θα εμπλακούν σε κερδοσκοπικής φύσεως δραστηριότητες. Επιβεβλημένος,

¹⁶⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), Impact Assessment on enhancing the use of data in Europe, Report Task 1 – Data Governance, SMART 2020/694, Βρυξέλλες, σελ. 24, διαθέσιμο : <https://www.astridonline.it/static/upload/stud/studysupportingtheimpactassessmentpdf>

είναι λοιπόν, ο εμπλουτισμός του άρθρου 19 του Κανονισμού. Αυτό μπορεί να γίνει , ακολουθώντας το πνεύμα του άρθρου 14 παρ.1 στ. ε΄ ΓΚΠΔ, ήτοι ενημερώνοντας τα υποκείμενα των δεδομένων για τη φύση των χρηστών των δεδομένων τους (κερδοσκοπική ή μη), τις δραστηριότητές τους κτλ. Και ενώ η αιτιολογική σκέψη υπ΄ αρ. 36 αναφέρει «[...]τη συνεχή ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων σχετικά με τη χρήση των δεδομένων που καθιστούν διαθέσιμα», τούτο δεν γίνεται ευκόλως διακριτό στο άρθρο 19 του Κανονισμού. Άλλωστε, η άνθηση της εμπιστοσύνης, προκειμένου οι κάτοχοι των δεδομένων και τα υποκείμενα των δεδομένων να επιδείξουν αλtruισμό, *sine qua non* προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων του Κανονισμού, πρόκειται για πολύ πιο σύνθετο ζήτημα στο πλαίσιο ενός τέτοιου μηχανισμού-αλυσίδας. Πράγματι, η ανάγκη περισσότερης διαφάνειας και πραγματικού ελέγχου, προκειμένου κανείς να «πειστεί» να δράσει αλtruιστικώς αποδεικνύεται και από άλλα υφιστάμενα πλαίσια. Λόγου χάρη, στο πλαίσιο των κλινικών δοκιμών, φαίνεται ότι η ενεργής συμμετοχή των ασθενών, δρα ευεγερτικώς στο χτίσιμο της εμπιστοσύνης και , ακολούθως, στο διαμοιρασμό των δεδομένων¹⁶⁸.

Καταλήγοντας, ο Κανονισμός για τη Διακυβέρνηση των Δεδομένων δε φαίνεται να αποτελεί την ιδανική λύση για την άνθηση των B2G πρακτικών. Και ενώ , πράγματι , ο μηχανισμός που θεσπίζεται, θα υποστηρίξει , στο μέλλον , ορισμένους διατομεακούς διαμοιρασμούς δεδομένων, με νομικά ασφαλή τρόπο και ορισμένες διαδικασίες, κανείς δεν πρέπει να ξεχνά ότι ολόκληρος ο μηχανισμός του DGA πρόκειται για έναν αμιγώς *εθελοντικό* μηχανισμό. Ταυτοχρόνως, κανείς δεν πρέπει να ξεχνά ότι μια πολύ μεγάλη μερίδα ιδιωτικών εταιρειών (κερδοσκοπικής φύσεως) μένουν εκτός της εφαρμογής του Κανονισμού. Μιλώντας ρεαλιστικά, ο γράφων επιφυλάσσεται στο κατά πόσο οι ιδιωτικές εταιρείες θα επιλέξουν να εμπλακούν με την εφαρμογή του και να καταστούν μεσάζοντες, δεδομένου ότι οι απαιτήσεις του Κανονισμού είναι αυξημένες και τούτο θα σήμαινε την ανάγκη συμμόρφωσης με νέες υποχρεώσεις εκ μέρους των εταιρειών.

¹⁶⁸ Klingmann I., Heckenberg A., Warner K, Haerry D., Hunter A., May M και See W (2018), 'EUPATI and Patients in Medicines Research and Development: Guidance for Patient Involvement in Ethical Review of Clinical Trials', *Frontiers in Medicine*, 5, διαθέσιμο: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmed.2018.00251/full>

4. Συμπεράσματα: βαδίζοντας προς τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων των δεδομένων;

Η παρούσα μελέτη αποτέλεσε μια απόπειρα καταγραφής θεωρητικής και εμπειρικής/πρακτικής γνώσης γύρω από το φαινόμενο των διατομεακών Business-to-Government (B2G) διαμοιρασμών δεδομένων. Ο γράφων, μέσω αυτής της ανάλυσης, έθεσε ένα συγκεκριμένο ερώτημα, το οποίο είναι το πόσο πιθανοί είναι τέτοιοι διατομεακοί (B2G) διαμοιρασμοί στην πράξη και υπό ποιες νομικές προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, στόχος της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει το κατά πόσο η νομική πραγματικότητα απέχει (ή και όχι) από τη δημιουργία πλαισίων που, επιτρέπουν την ανάπτυξη ζωντανών, δυναμικών και διατηρήσιμων αντίστοιχων οικοσυστημάτων διαμοιρασμού δεδομένων.

Προκειμένου ο γράφων να φτάσει με ασφάλεια σε μια απάντηση χρειάστηκε να εξετάσει το θέμα ολιστικώς. Αρχικώς, στο πρώτο τμήμα της μελέτης, ο γράφων επικεντρώθηκε στο *state-of-play* των B2G διαμοιρασμών δεδομένων. Σε αυτό το σημείο της εργασίας, αντλήθηκε πολύτιμη εμπειρική γνώση από τις, μέχρι και σήμερα, περιορισμένες ευρωπαϊκές έρευνες, οι οποίες έχουν διενεργηθεί κυρίως σε *τοπικό* επίπεδο, ήτοι σε επίπεδο πόλης. Καταγράφηκαν, λοιπόν, συγκεκριμένα τέσσερα (4) λειτουργικά μοντέλα, τα οποία έχουν αναδυθεί στην πράξη και βάσει των οποίων, αυτή τη στιγμή, διενεργούνται οι διατομεακοί διαμοιρασμοί των δεδομένων. Όπως καταδείχθηκε από τις διενέργειες συνεντεύξεων με τους τοπικούς παράγοντες των B2G διαμοιρασμών των δεδομένων, όλα τα λειτουργικά μοντέλα παρουσιάζουν ελαττώματα στην πράξη, με αποτέλεσμα την δυσχέρεια στην εδραίωση τέτοιων συνεργασιών έως και σήμερα. Ενδιαφέρον συμπέρασμα σε αυτό το στάδιο της μελέτης αποτέλεσε ότι το λιγότερο προβληματικό ή, άλλως, περισσότερο ωφέλιμο στην πράξη λειτουργικό μοντέλο, είναι αυτό των συνεργασιών (*data partnerships*), το οποίο χαρακτηρίζεται στη νομική βιβλιογραφία και ως *win-win collaborations* μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα.

Στη συνέχεια, η μελέτη επικεντρώθηκε στα εμπόδια ανάπτυξης των διατομεακών αυτών διαμοιρασμών δεδομένων, τα οποία έχουν σημειωθεί στην πράξη. Ο γράφων θεωρεί το σημείο αυτό της εργασίας ως ένα από τα πλέον σημαντικά, διότι η αντίληψη των εμποδίων και της εκτάσεως αυτών αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση για την επίλυσή τους και την επίτευξη καθιέρωσης των B2G διαμοιρασμών δεδομένων. Τα πιο σημαντικά και δυσεπίλυτα προβλήματα που καταγράφηκαν είναι η απουσία πλαισίων και τα οικονομικά εμπόδια. Ο γράφων θεωρεί ότι

το πλέον σημαντικό πρόβλημα , σε αυτό το πλαίσιο , είναι οι ασυμμετρίες, οι οποίες εκδηλώνονται πολυεπιπέδως , όπως αναλύθηκε ενεργώς ανωτέρω, κατά την απόπειρα εδραίωσης τέτοιων συνεργασιών μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Σε αυτό το σημείο πολύτιμες φάνηκαν οι «εκ των έσω» πληροφορίες από διαφορετικές εμπειρικές έρευνες – συνεντεύξεις με δημόσιους φορείς σε διαφορετικές ευρωπαϊκές πόλεις. Πράγματι, διαφορετικά όργανα του δημοσίου τομέα – ακόμη και εντός της ίδιας πόλης (!) – εμφανίζουν διαφορετικά επίπεδα τεχνολογικού (ανα)αλφαριθμητισμού, τα οποία , σαφώς , επηρεάζουν την έκβαση των αποπειρών εδραίωσης τέτοιων συνεργασιών διαμοιρασμού δεδομένων. Διαφορετικές , λοιπόν , πόλεις προσεγγίζουν το φαινόμενο των B2G διαμοιρασμών δεδομένων διαφορετικά. Και εκεί έγκειται η πολυτιμότητα της εμπειρικής γνώσης επί του θέματος. Διότι ορισμένες πόλεις , σαφώς , τα πηγαίνουν καλύτερα και η διάδοση του *modus operandi* είναι απαραίτητο. Γιατί αυτές οι πόλεις τα πηγαίνουν καλύτερα ; Γίνεται κάποιες από τις πρακτικές των πιο «προηγμένων» πόλεων αν εφαρμοστούν αναλογικώς σε όλη τη χώρα ή σε άλλες πόλεις ; Ο γράφων διαπίστωσε στο ότι όλα τα εμπόδια που έχουν καταγραφεί στην πράξη – στην πραγματικότητα – συνδέονται με μια σχέση αιτιότητας μεταξύ τους, καταλήγοντας ότι το μέσο υπέρβασής τους είναι η υιοθέτηση ενός οριζόντιου νομοθετικού πλαισίου.

Εν συνεχεία, ο γράφων επικεντρώθηκε στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, προβαίνοντας στη νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ και παραθέτοντας μια ενδιαφέρουσα ερμηνευτική προσέγγιση του ΓΚΠΔ , στο πλαίσιο των ροών των δεδομένων εντός αυτού του άκρως συνεκτικού και υψηλών απαιτήσεων πλαισίου. Ο γράφων θεώρησε ότι η αντίληψη και η εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με τη σχέση του ΓΚΠΔ και τους B2G διαμοιρασμούς (προσωπικών) δεδομένων , αποτελεί ένα καίριο ερώτημα, προκειμένου να δοθεί μια ικανοποιητική απάντηση στο ερώτημα της εργασίας. Πράγματι, ο ΓΚΠΔ αποτελεί έναν πυλώνα όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η απάντηση στο εάν πρόκειται για ένα δύστροπο πλαίσιο , το οποίο απαγορεύει τέτοιες πρακτικές ή όχι , είναι σημαντική για τους στόχους της παρούσας μελέτης. Ύστερα, λοιπόν, από την νομοτεχνική ανάλυση του ΓΚΠΔ , ο γράφων θεωρεί ότι οι B2G διαμοιρασμοί των δεδομένων για λόγους έρευνας και δημοσίου συμφέροντος είναι κάτι που μπορεί να επιτευχθεί , ακόμη και υπό τον «αυστηρό» ΓΚΠΔ.

Τέλος, η εργασία επικεντρώθηκε στην ανάλυση και κριτική προσέγγιση του μελλοντικού ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου. Σε αυτό το πλαίσιο, αναλύθηκαν δύο (2) μελλοντικά νομοθετικά κείμενα. Ο γράφων, αφού άσκησε κριτική , στα νομοθετικά κείμενα, τα οποία επιχειρούν να εδραιώσουν τους B2G διαμοιρασμούς των δεδομένων, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι και οι δύο σημαντικοί επερχόμενοι Κανονισμοί παρουσιάζουν σημαντικά ελαττώματα, τα οποία

είναι αρκετά για να εμποδίσουν στην πράξη την άνθηση των B2G διαμοιρασμών δεδομένων, αλλά και την επίτευξη μεγιστοποίησης των οφελών από τέτοιες πρακτικές, όπως αυτές αναλύθηκαν στην αρχή της μελέτης. Αφενός, ο DA ρυθμίζει την πρόσβαση του δημόσιου τομέα στα δεδομένα του ιδιωτικού μόνο *βάσει εξαιρετικής ανάγκης* κατά το άρθρο 15 του Κανονισμού. Εν συνεχεία, βασίζει το κατασκεύασμα αυτό σε υπερβολικά ευρείες και μη αποκρυσταλλωμένες έννοιες, όπως η «αντιμετώπιση» έκτακτης ανάγκης, ή «πρόληψη έκτακτης ανάγκης», «η ανάκαμψη» και το «δημόσιο συμφέρον», το οποίο αποτυγχάνει να ορίσει. Αφετέρου, ο DGA, παρουσιάζει εξίσου προβλήματα εννοιολογικών ασαφειών, αν και φαίνεται περισσότερο εναρμονισμένος με τον ΓΚΠΔ. Το «μεγάλο αγκάθι», ωστόσο, είναι ότι πρόκειται για ένα αμιγώς εθελοντικό νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο βασίζεται στη διάθεση επίδειξης αλτρουισμού εκ μέρους των κατεχόντων των δεδομένων και των υποκειμένων των δεδομένων, εισάγοντας, ωστόσο, αυξημένες απαιτήσεις για την εφαρμογή του.

Ο γράφων δεν επιθυμεί να ολοκληρώσει την παρούσα μελέτη σε κλίμα απαισιοδοξίας. Η αναγνώριση, αφενός, της πληθώρας των ωφελιμοτήτων, που απορρέουν από την εδραίωση τέτοιων διατομεακών συνεργασιών¹⁶⁹ αποτελεί από μόνη της ένα μεγάλο κεκτημένο, το οποίο, κατά τη γνώμη του γράφοντος, θα αποτελέσει τη βάση για οιαδήποτε μελλοντική προσπάθεια καταγραφεί σε αυτό το πεδίο. Πράγματι, η αναγνώριση αυτή από τον επιστημονικό κόσμο είχε ως απόρροια ήδη την πραγμάτωση των πρώτων νομοθετικών πλαισίων που ρητώς ρυθμίζουν τους B2G διατομεακούς διαμοιρασμούς δεδομένων. Και τούτοι, φυσικά, αποτελούν εξελίξεις ευπρόσδεκτες, παρά τις αδυναμίες τους, διότι στόχο – σε ένα τόσο απαιτητικό πεδίο – αποτελεί η εξέλιξη και όχι η τελειότητα. Η απάντηση, λοιπόν, στην ερώτηση που τέθηκε στην αρχή της μελέτης είναι σύνθετη. Δεδομένου ότι στόχος, σε αυτό το πεδίο, είναι η εδραίωση βιώσιμων, σταθερών, δυναμικών και ευρέων B2G διαμοιρασμών δεδομένων, ο γράφων καταλήγει στο ότι ακόμη η πραγματικότητα, ως έχει, απέχει αρκετά. Ωστόσο, οι προσπάθειες νομοθέτησης των διαμοιρασμών αυτών, όπως μελετήθηκαν ανωτέρω, αποτελούν σημαντικά βήματα, τα οποία «μείωσαν την απόσταση» από τον ως άνω στόχο. Ο γράφων εκτιμά ότι πολύτιμες απαντήσεις σχετικά με το τεθέν ερώτημα, θα ληφθούν κατά την εφαρμογή των ως άνω νομοθετικών πλαισίων. Και, φυσικά, αυτές οι απαντήσεις θα προστεθούν ως άλλα όπλα στη φαρέτρα για την βελτίωση κατά τη διάρκεια απόπειρας των επόμενων νομοθετικών (και όχι μόνο) βημάτων, στο πλαίσιο των B2G διαμοιρασμών.

¹⁶⁹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A European strategy for data (2020), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες.

Η τελευταία σκέψη του γράφοντος είναι ότι ακόμη και αν το παρόν δεν είναι ιδανικό, το μέλλον φαίνεται εξαιρετικά ευοίωνα και τούτο – για την ώρα – αρκεί !

5. Βιβλιογραφία

5.1 Πρωτογενής Βιβλιογραφία

5.1.1 Ελληνική Πρωτογενής Βιβλιογραφία

5.1.2 Ξενόγλωσση Πρωτογενής Βιβλιογραφία

Νομοθεσία

1. ΕΔΔΑ
2. ΓΚΠΔ
3. Loi No 2016-1321 du 7 octobre 2016 pour une République numérique'
4. Άρθρο 10 της ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2019/1024 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Ιουνίου 2019.
5. ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2019/790 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Απριλίου 2019.
6. ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2019/1024 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 20ής Ιουνίου 2019.
7. ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016.
8. ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2022/2555 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Δεκεμβρίου 2022.
9. Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016.
10. Πρόταση για ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση δεδομένων {SEC(2020) 405 final} - {SWD(2020) 295 final} - {SWD(2020) 296 final}.

11. Πρόταση για ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για εναρμονισμένους κανόνες σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους .

Δικαστικές Αποφάσεις.

1. ΑΠΟΦΑΣΗ της 10. 11. 1998 — ΥΠΟΘΕΣΗ C-360/96, παρ. 44.

Όργανα – Επιτροπές.

1. EDPB-EDPS Joint Opinion 2/2022 on the Proposal of the European Parliament and of the Council on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act).
2. Center for Data Innovation (2022), Feedback on the Data Act.
3. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017), ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ για την «ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ»
4. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018), ΣΥΣΤΑΣΗ (ΕΕ) 2018/790 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 25ης Απριλίου 2018 για την πρόσβαση στις επιστημονικές πληροφορίες και τη διαφύλαξή τους.
5. World Health Organization (WHO), “COVID – 19 Strategy Update, World Health Organization.
6. European Commission (2020) , Good practices on B2G data sharing: Finnish forest data ecosystem.
7. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A European strategy for data (2020), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, σελ. 1-3.
8. European Commission (2018) , Data in the EU: Commission steps up efforts to increase availability and boost healthcare data sharing.

9. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018), ΣΥΣΤΑΣΗ (ΕΕ) 2018/790 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 25ης Απριλίου 2018 για την πρόσβαση στις επιστημονικές πληροφορίες και τη διαφύλαξή τους.
10. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση δεδομένων (Πράξη για τη διακυβέρνηση δεδομένων), αιτιολογική σκέψη υπ' αρ. 35.
11. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017), ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ για την «ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ».
12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017), ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Εφαρμογή της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση της εφαρμογής της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά.
13. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) , Impact Assessment on enhancing the use of data in Europe, Report Task 1 – Data Governance, SMART 2020/694, Βρυξέλλες, σελ. 24.

Έρευνα –Αναφορές

1. Commission Staff Working Document (2020) , Impact Assessment Report accompanying the DGA proposal, SWD(2020) 295 final.
2. Dutch – Brown N και Martens B. (2020), The Economics of Business – to- Government Data Sharing , JRC Τεχνική Αναφορά, JRC Digital Economy Working Paper 2020-04 , σελ. 1-31.
3. DG Conect (2017), Workshop on access to privately-held data for public bodies, Report.
4. The Expert Group on Data Ethics, (2018) ‘Data for the benefit of the people — Recommendations from the Danish Expert Group on Data Ethics.
5. HLEG (2020), Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest. Τελική Αναφορά από το High Level Expert Group επί του Business-to-Government Data Sharing , Ευρωπαϊκή Ένωση.
6. Αναφορά, NESTA.

7. Cargemini I. Huyer E. και Cecconi G. , (2019) , Αναλυτική Αναφορά 12. Business-to-Government Data Sharing. Αναφορά , σελ. 1-24, European Data Portal.

5.2 Δευτερογενής Βιβλιογραφία.

5.2.1 Ελληνική Δευτερογενής Βιβλιογραφία.

Βιβλιογραφία.

1. Μήτρου Λ. (2017), Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων: Νέο δίκαιο - νέες υποχρεώσεις - νέα δικαιώματα,, Δίκαιο και Κοινωνία στον 21ο αιώνα Αρ.Τόμου 29, Εκδόσεις Σάκκουλα και Κανέλλος Λ. (2020).

5.2.2 Δευτερογενής Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.

Βιβλιογραφία.

1. Alemanno A. (2018) , “Big Data for Good: Unlocking Privately-Held Data to the Benefit of the Many.” , European Journal of Risk Regulation 9, αρ. 2.
2. Appio FP. ,Lima M και Paroutis S (2019), Understanding smart cities : Innovation ecosystems, technological advancements, and societal challenges, Technological Forecasting and Social Change 142, σελ. 1-14.
3. Ball K. και Wong J., Henderson T. (2022) , Data protection for the common good: Developing a framework for a data protection-focused data commons, Data & Policy, 4: e3, Cambridge University Press.
4. Bird&Bird (2019), ‘Data-related legal, ethical and social issues.
5. Braun Binder N. Früh A. και Schibli R. (2022), Data Governance für Smart Mobility aus rechtlicher Perspektive, σελ. 15–24.

6. Codagone C Liva G., Micheli M. ,Schade S. και Kostev A.,Gori M.(2023), City data ecosystems between theory and practice : A qualitative exploratory study in seven European cities , Cambridge University Press, σελ. 2. , doi : 10.1017/dap.2023.13 .
7. Cohen E.J. (2019), “Between Truth and Power: The Legal Constructions of Informational Capitalism.” (New 8 York, NY: Oxford University Press 2019).
8. Comande G. και Schneider G. (2021), Computer Law and Security Review, αρ. 41.
9. Cook M. Harrison T.και Pardo T. (2012) , Creating open government ecosystems : A research and development agenda. Future Internet 4 (4), σελ. 900-928.
10. Cukier K και V Mayer – Schonberger, (2013) , Big Data : A Revolution that Will Transform how We Live, Work, and Think, Houghton.
11. Del Bo C και Nijkamp P. (2011) , Smart Cities in Europe. Amsterdam: VU University of Amsterdam.
12. De Mauro, A., Greco, M., και Grimaldi, M. (2016). A formal definition of Big Data based on its essential features. Library Review; Glasgow, 65(3), 122–135.
13. Dorenti B., Galasso G. , Pellegrino M. και Gori M. (2023) , EU Strategy for data: lessons from data ecosystems and data spaces, EURACTIV.
14. Elkin-Koren, N. και Gal, M. (2018) , ‘The chilling effect of governance-by-data on innovation’, University of Chicago Law Review, Vol. 86.
15. Haerry D Klingmann I., Heckenberg A., Warner K, Hunter A., May M και See W (2018), ‘EUPATI and Patients in Medicines Research and Development: Guidance for Patient Involvement in Ethical Review of Clinical Trials’, Frontiers in Medicine, 5,
16. Grafenstein M. (2022) , “Reconciling Conflicting Interests in Data through Data Governance. An 15 Analytical Framework. HIIG Discussion Paper Series Ap. 2.
17. Kirkpatrick, R. (2013) , ‘A new type of philanthropy: donating data’, Harvard Business Review, 21 March 2013.
18. Kitchin R και Moore-Cherry N (2021) Fragmented governance, the urban data ecosystem and smart city-regions: The case of metropolitan Boston. Regional Studies 55.
19. Klein, T., και Verhulst, S. (2017), ‘Access to new data sources for statistics: business models and incentives for the corporate sector’, OECD Statistics Working Papers, Ap. 6, OECD Publishing.
20. Karl Löfgren, C., R. Webster W. (2020), “The value of Big Data in government: The case of “smart cities.” Big 9 Data & Society 7, αρ. 1, σελ. 1-14.
21. Morozov E (2013), “To Save Everything, Click Here: The Folly of Technological Solutionism.” (New York, NY: 10 PublicAffairs).
22. Mazzucato M. (2018), “Let’s make private data into a public good.” Technology Review.
23. Richter H. (2018) , Open Science and Public Sector Information, Reconsidering the exemption for educational and research establishments under the Directive on re-use of public sector information, JIPITEC 51.
24. Richterich A.(2018), The Big Data Agenda: Data Ethics and Critical Data Studies, University of Westminster Press, London.
25. Shkabatur, J. (2019), The global commons of data, Stanford Technology Law Review, 22, σελ. 1–46.
26. Tarkowski A. και Vogezang F. (2022) , “Data Act: Business to government data sharing” , Open Future.

27. Tommasio F. (2021) , “An Alternative to Data Ownership: Managing Access to Non-Personal Data through the 6 Commons,” *Global Jurist* 21, Ar. 1, 181-210.
28. Ostrom E. , (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
29. Van Dijck J. (2020) , “Seeing the forest for the trees: Visualizing platformization and its governance.” *New Media & Society* 23, αρ. 9.
30. Verhulst, S και Young A., (2017), ‘The potential of social media intelligence to improve people’s lives’, *GovLabReport*, The Governance Lab.
31. Verhulst, S. και Sangokoya, D., (2015) ‘Data collaboratives: exchanging data to improve people’s lives’, *Medium*.

Έρευνα.

1. Benelux E. (2018) , *Study on data sharing between companies in Europe*, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
2. European Data Protection Supervisor, ‘A preliminary opinion on data protection and scientific research.
3. Micheli M. , *Accessing privately held data : Public/private sector relations in twelve European cities*, European Commission – Joint Research Centre.

Άρθρο.

1. Graham T. (2018), *Barcelona is leading the fightback against smart city surveillance*, WIRED .
2. Oliver N., (2019) ‘El INE no sabe dónde estás ahora mismo’, *El País*.

Διαδίκτυο.

1. <https://digital-skills-jobs.europa.eu/>
2. <https://globaldatabarometer.org/>
3. <https://wdr2021.worldbank.org/stories/the-social-contract-for-data/>

4. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0179&from=EN>
5. https://ec.europa.eu/epsc/publications/strategic-notes/enter-data-economy_en
6. <https://dataforgood.facebook.com/>
7. <https://www.google.com/covid19/mobility/>
8. <https://www.government.nl/documents/leaflets/2017/05/18/on-our-way-towards-connected-and-automated-driving-in-europe>
9. <https://www.thegovlab.org/static/files/publications/social-media-data.pdf>
10. https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/law-andregulations/innovation-friendly-legislation_en